

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TASARIM ANASANAT DALI
İLETİŞİM SANATLARI VE TASARIM SANAT DALI

**TÜRKİYE BASININDA KADINA ŞİDDET
YANSIMALARI VE FEMİNİZM KAVRAMININ
ÇÖZÜMLENMESİ: VERİ SANATI İLE FARKINDALIK**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:
Sedef YORGUN

İSTANBUL, 2022

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
İLETİŞİM VE TASARIM ANASANAT DALI
İLETİŞİM SANATLARI VE TASARIM SANAT DALI

**TÜRKİYE BASININDA KADINA ŞİDDET
YANSIMALARI VE FEMİNİZM KAVRAMININ
ÇÖZÜMLENMESİ: VERİ SANATI İLE FARKINDALIK**

Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan:

Sedef YORGUN

2020027002

0000-0002-3502-3531

Danışman:

Dr. Öğr. Üyesi Ozan GÜNEL

İSTANBUL, 2022

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “**Türkiye Basınında Kadına Şiddet Yansımaları ve Feminizm Kavramının Çözümlemesi: Veri Sanatı ile Farkındalık**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını, patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 24/10/2022

Aday: **Sedef YORGUN**

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

24.10.2022

Enstitümüz *İletişim ve Tasarım* Anasanat Dalı *İletişim Sanatları ve Tasarım* Programı yüksek lisans öğrencilerinden 2020027002 numaralı *Sedef YORGUN*'un "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Türkiye Basınında Kadına Şiddet Yansımaları ve Feminizm Kavramının Çözümlemesi : Veri Sanatı ile Farkındalık*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 04/10/2022 tarih ve 2022/38 sayılı toplantısında seçilen ve Taksim yerleşkesinde toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince 45 dakika süre ile aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "*OYBİRLİĞİ*" ile "*KABUL*" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Dr. Öğr. Üyesi Oz*** GÜ***
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Ru*** ON***
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Ka*** TA***
(Haliç Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Sedef YORGUN

Danışmanı : Dr. Öğr. Üyesi Ozan GÜNEL

Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans - 2022

Alanı : İletişim ve Tasarım

Anahtar Kelimeler : Kadın Olgusu, Feminizm, Veri, Veri Sanatı, Geleneksel Medya

ÖZ

TÜRKİYE BASININDA KADINA ŞİDDET YANSIMALARI VE FEMİNİZM KAVRAMININ ÇÖZÜMLENMESİ: VERİ SANATI İLE FARKINDALIK

Kadınlar, toplumu biçimlendiren ve dönüştüren kişilerdir. Toplumların geçirdiği tarihsel dönüşüme karşın Türkiye’de kadınlar önemli güçlükler yaşamaktadır. Bu güçlükler sadece sosyo-kültürel alanda değil yaşam hakkının dahi mümkün kılınmadığı bir güçlük biçimini almıştır. Günümüze yinelenen bu güçlükler insana ve yaşama dair sayılan her şeyin kadınlara yok sayılmasıdır. Çalışmanın temel amacı Türkiye’de kadına yönelik fiziksel şiddetin geleneksel medya haberleri çerçevesinde incelenmesi ve şiddetin toplumsal etkilerinin çözülmesi adına oluşturulan nicel araştırma yöntemine dahil olan yapılandırılmış anket ile alınan verilerin frekans analizi yapılarak grafiksel görselleştirme ve sanatsal çalışmalarla farkındalık sağlamaktır. Çalışma yapılırken kadın olgusu ve kadının toplumdaki yeri ve kadınlara yönelik geleneksel medya söylemleri incelenmiştir. Ayrıca bu çalışmada feminizm kavramına yer verilerek feminizmin alt başlıkları olan Liberal feminizm, Kültürel feminizm, Anarşist feminizm, Marksist feminizm, Varoluşçu feminizm, Radikal feminizm, Lezbiyen feminizm, Siyah feminizm ve 1980 yılı sonrası günümüz feminizm kültürü detaylandırılmıştır. Türkiye’de kadın özgürlüğü ile bağdaşmış feminizm kültürü, verilerin çözümlemesi ve anlamlandırılması noktasında kullanılmıştır. Bu çalışma ile amaçlanan Türkiye’de kadına şiddetin medyada ve kadınlardaki yansımalarına veri sanatı aracılığıyla ışık tutmaktır. Türkiye’de kadına şiddet ve medya temelinde soruların mevcut olduğu bir anket hazırlanmıştır. 30 Mayıs-19 Nisan tarihleri arasında 20 gün boyunca çözüme açık olan 18 yaş ve üzeri 474 kişinin katıldığı anket ışığında elde edilen verilerin frekans analizi sonucunda grafiksel görselleştirilmesi yapılmıştır.

Name and Surname : Sedef YORGUN
Supervisor : Dr. Lecturer Ozan GÜNEL
Degree and Date : Master's Degree - 2022
Major : Communication and Design
Keywords : Female Phenomenon, Feminism, Data, Data Art, Traditional Media

ABSTRACT

REFLECTIONS OF VIOLENCE TO WOMEN IN THE TURKISH PRESS AND AN ANALYSIS OF THE CONCEPT OF FEMINISM: AWARENESS WITH DATA ART

Women are people who shape and transform society. According to the historical transformation of societies, women in Turkey face important difficulties. These difficulties are not experienced only in the socio-cultural field, but also the right to life is not made possible. These difficulties, which are repeated today, and are being ignored in any case that belongs to women's life. The main purpose of the work is to raise awareness with artistic works from graphical forms by making frequency analysis of the data obtained with the structured questionnaire, which is included in the quantitative research method created for the purpose of examining physical violence against women in Turkey within the framework of traditional media news and analyzing the social effects of violence. In addition, by including the concept of feminism in this work, the subtitles of feminism; Liberal feminism, Cultural feminism, Anarchist feminism, Marxist feminism, Existential feminism, Radical feminism, Lesbian feminism, Black feminism and today's feminism culture after 1980 are detailed. Feminism culture compatible with women's freedom in Turkey had been used in the analysis and interpretation of data. The aim of this work is to flash on the reflections of violence against women in the media through data art in Turkey. A questionnaire was prepared, that included questions on violence against women and the media in Turkey. The graphical visualization made of the data obtained in the light of the survey with the participation of 474 people aged 18 and over which was open for 20 days between May 30 and April 19.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

TABLolar LİSTESİ	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ	vi
KISALTMALAR	vii
SÖZLÜK.....	viii
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KADIN OLGUSUNUN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DEĞİN SERÜVENİ

1. KADIN OLGUSU	7
1.1. İlk Uygarlıklardan Günümüze Kadın.....	7
1.2. Medyada Kadın	24
1.2.1. Medyada Kadına Şiddet	29
1.2.2. Türkiye’de Geleneksel Medyada Kadına Şiddet	32

İKİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZM FEMİNİST TÜRler VE TÜRKİYEDE FEMİNİZM KAVRAMI

2. FEMİNİZM	37
2.1. Feminizm Türleri	39
2.1.1. Liberal Feminizm	41
2.1.2. Kültürel Feminizm	43
2.1.3. Anarşist Feminizm	45
2.1.4. Marksist Feminizm	47
2.1.5. Varoluşçu Feminizm	48
2.1.6. Radikal Feminizm	50
2.1.7. Lezbiyen Feminizm	53
2.1.8. Siyah Feminizm	54
2.2. Günümüz Feminizm Kavramı ve Türkiye’de Feminizm	56

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ KAVRAMI VERİ TİPLERİ VE VERİ GÖRSELLEŞTİRME

3. VERİ.....	64
3.1. Büyük Veri	66
3.1.1. Veri Tipleri.....	66
3.1.2. Yapısal Veri	66
3.1.3. Yapısal Olmayan Veri.....	67
3.1.4. Yarı Yapısal Veri	67
3.2. Veri Sanatı	71

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANKET BULGULARI	84
4. BULGULAR.....	84

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE BASININDA KADINA ŞİDDET YANSIMALARI VE FEMİNİZM KAVRAMININ ÇÖZÜMLENMESİ: VERİ SANATI İLE FARKINDALIK TASARIMLARI.....	100
5. TÜRKİYE BASININDA KADINA ŞİDDET YANSIMALARI VE FEMİNİZM KAVRAMININ ÇÖZÜMLENMESİ: VERİ SANATI İLE FARKINDALIK.....	100
SONUÇ	119
KAYNAKÇA.....	125
EKLER	131
Ek-1: Anket Soruları.....	131
Ek-2: Anket Soruları Etik Kurul Onayı	139

TABLÖLAR LİSTESİ

Sayfa No.

Tablo 1. Ankete katılan bireylerin cinsiyetleri.....	84
Tablo 2. Ankete katılan bireylerin yaşları.....	84
Tablo 3. Ankete katılan bireylerin eğitim durumu.....	85
Tablo 4. Ankete katılan bireyler Türkiye'nin hangi bölgesinde yaşamakta	85
Tablo 5. Ankete katılan bireylerin medeni hali.....	86
Tablo 6. Ankete katılan kişilerin Kadına şiddete karşı oldukları veya olmadıklarına dair verdiği yanıtların sonucu.....	86
Tablo 7. Ankete katılan bireylerin kadınlar ve erkekler arasında toplumsal eşitsizlik olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtların sonucu	87
Tablo 8. Ankete katılan bireylerin kadınlara ve erkeklere sunulan eğitim fırsatlarını eşit görüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtların sonucu.....	87
Tablo 9. Ankete katılan bireylerin kadınlara ve erkeklere sunulan iş fırsatlarını eşit görüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtların sonucu	88
Tablo 10. Ankete katılan bireylerin medyada kadına karşı uygulanan şiddet haberleriyle karşılaştınız mı sorusuna verdiği yanıtlar	88
Tablo 11. Ankete katılan bireylerin gazetelerde kadına şiddet haberlerine sık sık yer verildiğini düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar	89
Tablo 12. Ankete katılan bireylerin gazetelerde kadına şiddet haberlerine az yer verildiğini düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar	89
Tablo 13. Ankete katılan bireylerin medyada kadına şiddet söylemlerinin kadınların sorumluluğuna bırakıldığını, davranış ve tutumlarına atfedildiğini düşünüyor musunuz (Giyim tarzı, davranış biçimi, saat vb.) sorusuna verdiği yanıtlar	90
Tablo 14. Ankete katılan bireylerin medyada kadın haklarına dair haberler görüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar.....	90
Tablo 15. Ankete katılan bireylerin medyada kadın haberlerine yer verilirken bir değersizleştirme görüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar.....	91
Tablo 16. Ankete katılan bireylerin medyada kadınların hak arayışına dair sunulan haberlerde kadınların şiddete uğradığı durumlar ile karşılaştınız mı sorusuna verdiği yanıtlar	91

Tablo 17. Ankete katılan bireylerin medyada kadınların hak arayışının engellendiğini gördünüz mü sorusuna verdiği yanıtlar	92
Tablo 18. Ankete katılan bireylerin medyanın ayrıştırıcı söylemlerde bulunduğunu düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar	92
Tablo 19. Ankete katılan bireylerin kadına şiddet haberleri ile ilgili en çok hangi kanalda karşılaşıyorsunuz sorusuna verdiği yanıtlar sonucu	93
Tablo 20. Ankete katılan bireylerin kadına şiddet haberlerinin hangi kanaldaki haber programında üzerinde durulduğunu düşünüyorsunuz sorusuna verdiği yanıtlar	93
Tablo 21. Ankete katılan bireylerin basılı yayın araçlarından kadına yönelik şiddet haberlerine en sık karşılaştığınız gazete hangisidir sorusuna verdiği yanıtlar	94
Tablo 22. Ankete katılan bireylerin basılı yayın araçlarından biri olan gazetelerin hangisinde kadına yönelik şiddet haberlerine yer verildiğini görmektesiniz sorusuna verdiği yanıtlar	95
Tablo 23. Ankete katılan bireylerin dinlediğiniz radyo kanallarında en sık kadına yönelik şiddet haberlerine taşıyan radyo kanalı hangisidir sorusuna verdiği yanıtlar	95
Tablo 24. Ankete katılan bireylerin geleneksel medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde korku uyandırıyor mu sorusuna verdiği yanıtlar	96
Tablo 25. Ankete katılan bireylerin geleneksel medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde öfke uyandırıyor mu sorusuna verdiği yanıtlar	97
Tablo 26. Ankete katılan bireylerin feminizmin ne olduğunu biliyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar	97
Tablo 27. Ankete katılan bireylerin feminizmi destekliyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar	98
Tablo 28. Ankete katılan bireylerin Türkiye’de feminizmin kadınların hayatta kalması için kurulan gruplar olduğunu mu düşünüyorsunuz sorusuna verdiği yanıtlar	98

Tablo 29. Ankete katılan bireylerin feminist grupların söylemlerinin kadınlar ve erkekler arasındaki düzeni bozduğunu düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar.....	99
Tablo 30. Ankete katılan bireylerin Türkiye’deki feminist hareketlerin kadınların bilinçlenmesine yönelik olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar.....	99

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa No.

Şekil 1. Will Smith'in Chris Rock'a Uyguladığı Şiddet.....	28
Şekil 2. Haber Türk Gazetesi Kadına Şiddete Son Nokta Haberi	30
Şekil 3. Çılgık Çılgığa Dehşet: Zorba Şikayetçi Olacak	34
Şekil 4. Esra Erol Peros Reklamı.....	36
Şekil 5. Jason Salavon MTV's 10 Greatest Music Videos of All Time.....	73
Şekil 6. Frederic Brodbeck Cinematics.....	74
Şekil 7. Collage of infographics and data visualizations.....	77
Şekil 8. Bir bebeğin hayatının ilk üç ayı boyunca spiral biçimde uyanma ve uyku zamanı.	78
Şekil 9. Periskopik Bir Kızgın Kuş	79
Şekil 10. Shirley Wu, Taylor Swift'in Çoğunlukla Mutlu, Oldukça Sık Üzgün, Bazen Deli ve Bazen Gerçekten Korkmuş.....	81
Şekil 11. Florence Nightingale'ın 1856'da hazırladığı Ordudaki Ölüm Sebepleri grafığı	83
Şekil 12. Türkiye'de Kadın Olmak.....	101
Şekil 13. Kadına Yönelik Şiddet Merdiveni.....	102
Şekil 14. Eşitsizlik Sarmalı.....	104
Şekil 15. Eğitim Eşitliği Gölgesinde	106
Şekil 16. Medyada Kadına Şiddet Yansımaları.....	108
Şekil 17. Kadına Yönelik Şiddetin İzci	110
Şekil 18. Basın Yayın ve Kadına Yönelik Şiddet.....	112
Şekil 19. Kadına Yönelik Şiddetin Dinleyici Yüzü.....	114
Şekil 20. Korku.....	116
Şekil 21. Feminizm.....	117

KISALTMALAR

CEDAW	: Declaration on the Elimination of Discrimination Against Women (Kadınlara Yönelik Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Uluslararası Sözleşmesi)
Çev.	: Çeviri
FM	: Frekans Modülasyonu
İ.Ö.	: İsa'dan Önce
M.Ö.	: Milattan Önce
Pdf	: Portable Document Format (Taşınabilir Belge Formatı)
RSS	: Really Simple Syndication (Gerçekten Basit Dağıtım)
s.	: sayfa
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TRT	: Türkiye Radyo Televizyon Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TV	: Televizyon
Vb.	: ve benzeri
XML	: The Extensible Markup Language (Genişletilebilir İşaretleme Dili)

SÖZLÜK

Anarşist: Anarşizm, otoriteye ve özellikle de siyasi otoriteye kuşkuyla yaklaşan bir siyaset teorisidir.

Anket: Sormaca, bir araştırma yapmak, sonuç çıkarmak amacıyla belli bir soruyu ya da birtakım soruyu ayrı ayrı kişilere sorarak bilgi toplama işi.

Feminizm: Toplumda kadının haklarını çoğaltma, erkeğinkiler düzeyine çıkarma, eşitlik sağlama amacını güden düşünce akımı, kadın hareketidir.

Medya: Yığınlarla iletişimi sağlayan radyo, televizyon, gazete ve dergiler gibi basın yayın organlarının tümünü kapsayan ortak ad, kitle iletişim araçları, basın yayın.

Radikal: Kesin, kökten.

Şiddet: Bir devininin, bir gücün, bir davranışın derecesi, yeğnlik, sertlik.

Veri: Bir araştırmada, bir tartışmada, bir akıl yürütmede sonuca ulaşabilmek için gereken ilk bilgi.

GİRİŞ

Tarih boyunca kadın olmak hak arayışı, yaşam mücadelesi gibi birçok zorluğu beraberinde getiren olgu olarak tarih sahnesinde yerini almıştır. “Türkiye Basınında Kadına Şiddet Yansımaları ve Feminizm Kavramının Çözümlemesi: Veri Sanatı ile Farkındalık” tez çalışmasının amacı Türkiye’de kadına yönelik fiziksel şiddetin geleneksel medya haberleri çerçevesinde incelenmesi ve şiddetin toplumsal etkilerinin çözümlemesi adına oluşturulacak anket yöntemi ile alınan verilerin grafiksel formlarından sanatsal çalışmalarla farkındalık yaratmaktır. Çalışmanın önemi var olan kadın problemlerinin farkındalığının farklı sanatsal bir perspektifle sağlanmasıdır. Bu perspektifte kadınlar ile ilgili kadın olgusunun tarihsel dönüşümü, feminizm kavramı, geleneksel medya söylemleri ve haberleri bağlamında incelenerek sınırlandırılmıştır.

Çalışmanın birinci bölümünde, kadın olgusu ve kadınların ilk çağlardan günümüze değin yaşam serüveni incelenmiştir. Kadın olgusu gelişen ve dönüşen dünyada geçmişten günümüze birçok değişime şahit olmuştur. Kadın sağlıklı, huzurlu ve eğitilmiş bir nesli vaat eden en önemli kişidir. Kadınlar sadece yer yüzünün yarısını oluşturmakla kalmamakta yaptıkları çalışmalar ile insan topluluklarına yön vermekte, toplumu biçimlendiren ve dönüştüren kişiler olmaktadır. 18. yüzyılın öncesinde kadın konumunda değişkenlik göstermesine rağmen ilk uygarlıklarda kadın erkeklerden aşağı görünmektedir. Sümerlerde erkek bazı durumlarda eşini öldürebilmekte ya da satabilmektedir. Tapınak kültürüne bağlı olan Sümerlerde kadınlar cariyelik yapmaktadır. Kadınlar toplumlarında seks işçisi olarak kullanılmaktadır. Hiçbir hak ve özgürlük tanınmayan kadınlara beden işçiliği kutsallık olarak atfedilmiştir. Eski Çin’de kadınlara bir kere evlenme hakkı tanınmıştır. Eşler ölen kadınlar tekrar evlenememektedir. Eşi ölen kadının kendini öldürülmesi eşine bağlılığını kanıtlama olarak görünmekte ve beklenmektedir. Roma imparatorluğunda ise sosyal düzeni oluşturan yapı aile olarak kabul edilmiştir evlilik sözleşmelerini sık sık rastlanan imparatorlukta erkek her zaman üstün sayılmıştır. Kadınlara yasal işlem hakkı tanınmamıştır.

Birçok devlet Anadolu adı verilen topraklarda konaklamış kaynaşmış ya da kurulan devletlerden devralarak hüküm sürmüşlerdir. Anadolu farklı toplumlara ve topluluklara ev sahipliği yapmış sayısız yönetim tarzıyla karşılaşmıştır. Anadolu’da iki başlı aile düzeni görülmüştür. Erkek bir kadınla yaşamakta ancak birçok eşe sahip olabilmektedir. Kadınlar ise tek erkeğe ait olmak zorundadır. Anadolu uygarlıklarının da iki başlı aile sistemi beraberinde kadının metalaşmasını getirmiştir. Bu metalaşma, ekonomik seviyesi yükselen erkek birden fazla kadına sahip olması ile başlamıştır. Bir erkeğin birden fazla kadına sahip olması kadının az bulunur bir meta haline gelmesiyle sonuçlanmıştır. Meta haline gelen kadınlar alınıp, satılmaya, kaçırılmaya başlamıştır.

Çağlar boyu kadının mücadelesi devam etmiştir. Arap kültürünün, Türk kültürünün asimile edişi ile birlikte sosyal alanda ve ailede belli haklara sahip olan kadın yok sayılmış ve evlere çekilmiştir. Osmanlı döneminde ataerkilliğin doruğa ulaşması, birden fazla kadın sisteminin doğallaşması aile kavramını çökertmiştir. Aile kavramı içinde kadınların öz saygısını yitirmesine, kadının kendini geliştirebilecek bir alan yaratamamasına neden olmuştur. Kadınların eğitim görmemesi, cahil bırakılmalarına bütün bir ulusun çökmesine neden olabilmektedir çünkü kadın yetiştiren yönlendiren ve üretendir.

Osmanlı döneminin ardından, Cumhuriyet devrimleri ile çözülmeye çalışılan kadınlara yönelik eşitsizlikler ve dengesizlikler günümüzde hala devam etmektedir. Kadınların hak mücadelesi, 18. yüzyılın sonlarında başlayarak 20. yüzyılın başında ivme kazanarak günümüze ulaşmıştır. Günümüzde kadının siyasi ve sosyal yaşama aktif katılım sağlamama nedenlerinin başında ataerkil sistemin değişime ve dönüşüme uğramasına rağmen aynı ataerkil düzenin yeni şekillerde ve düzende devam etmesidir. Kadınların meta olarak görüldüğü düzen yinelenmektedir. Medyada tatlı haber niteliğiyle atfedilen bir pazarlama stratejisi olarak kullanılan, bedenen ön plana çıkarılan yine kadındır. 21. yüzyıl, kadınların özgür olarak görüldüğü ancak bedenleri, düşünce yapıları ve ekonomik seviyeleri gibi birçok farklı konuda eleştirildiği ve kısıtlandı bir çağdır.

Günümüzde medyanın hayatın tüm alanlarına nüfuz etmesinin ardından, kadınlar ve erkekler arasında yeni bilgiler öğrenmesine yeni perspektifler kazanmasına rağmen toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı izlenceler ve anlatılar sürdürülmektedir. Kadınlar, medya sayesinde kendilerine bir alan yaratmış ve farklı seslere öncülük etmişlerdir ancak medya birbirine benzer içerikleri bazen de sadece popüler olması nedeniyle kadının bedenini meta haline getirmektedir. Eşitsizliğe dayalı medya teknolojisinin ilerlemesi, toplumların dönüşerek biçimlenmesine karşın kadınların birçok farklı alanda var olmasını göz ardı ederek kadınları eve aitmiş gibi göstermeye, belli kalıplara ait olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Farklı konumlarda sosyal ve iş hayatına dahil olan kadınların bu yönlerinden ayrıştırılarak reklamlarda ve haberlerde sadece annelik özelliğın vurgulandığı görülmektedir. Ataerkil düzeni destekleyen ve sürekli yinelenen eşitsiz düzen medya tarafından desteklenmektedir.

Türkiye’de geleneksel medyada kadına yönelik şiddet haberlerinin ağırlıklı olarak şiddete maruz kalan kadın ölmüş ise haberleştirildiğı görülmektedir. Kadının fiziksel şiddete maruz kaldığı ve adliyeye intikal eden haberler ancak üçüncü sayfa haberi olarak yer alabilmektedir. Kadına şiddet haberleri birçok habercinin görüş ve yorumlarından geçmesinin ardından saldırganın röportajı sonrasında haber değeri verilerek sunulmaktadır.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesinde ve kadın özgürlüğü ifadelerinin feminizm kavramına atfedilmektedir. Bu kavramı, daha farklı konularda kadın olgusu üzerine durması gerekirken, özgürlük, yaşam, şiddet gibi insanlığa dair konuları çözmek için kurulan toplulukların kendini ifade biçimi haline gelmiştir. Bu nedenle bu tez çalışmasının ikinci bölümünde problem olarak belirlenen kadına yönelik şiddetin feminizme atfedilmesi, feminizm kavramının mercek altına alınmasını sağlamıştır.

Feminizmin ortaya çıkışı 17. yüzyıl sonlarına dayanmaktadır. Kadınların toplum içindeki rolünü ve haklarını genişletmeyi öngören bir öğreti olarak ortaya çıkmıştır. Feminizm üç dalga olarak incelenmektedir. Birinci dalga feministler,

kadının çağlar boyu mücadelesini verdiği hak eşitliğini savunurken ikinci dalga feminizm kadın olmanın verdiği farklılıkları ön plana çıkartarak, kadının adını koymayı ve kadınların farklılıklarını var olmasını sağlamaya amaçlamıştır. Üçüncü dalga feminizm iste 21. yüzyılın en büyük sorunlarından biri olan kişisel ve cinsel kimliğin tartışmaları içinde yer alarak kimliklerin özgür biçimde çoğullaştırılmasıyla sona erecek bir mücadele içindedir.

Feminist teori, birçok eleştiriye tabi tutulmasına karşın bilimsel ve toplumsal alanlarda yenilik getirdiği görülmektedir. Kadın araştırmaları, toplumsal cinsiyet araştırmaları gibi alanların üzerine gidilmiş aynı zamanda medyanın tartışılmaya başlamasına, metalaşan insan bedenlerinin de söz konusu olan ataerkil düzenin de iyileştirilmesinde ve değişmesinde büyük adımların atılmasına neden olmuştur. Feminizmin, kendi içinde farklı alttürleri ayrılmasına karşın temel anlamda kadının yaşam mücadelesindeki durumuna, toplumsal alanını güçlendirmeye, kadınlara yapılan ev içi ve ev dışı baskıya karşı mücadeleleri barındırmaktadır. Bütün feminist akımlar, özünde eşitlik, adalet ve özgürlük gibi yaşamsal ortak idealleri paylaşmakla birlikte ayrıldığı noktalar kadınların yaşam mücadelesindeki eşitsizliğin, baskının ve haksızlığın hangi alan ve ne tarafından olduğu konusundaki farklılaşma sonucunda feminist akımlar ortaya çıkmıştır. Bu tez çalışmasında incelenen feminist akımlar, Liberal feminizm, Kültürel feminizm, Anarşist feminizm, Marksist feminizm, Varoluşçu feminizm, Radikal feminizm, Lezbiyen feminizm ve Siyah feminizmdir.

Türkiye’deki feminist türlerin en çok üzerinde durduğu konulardan biri kadın bedeni üzerindeki toplumsal kontroldür. Türkiye’deki feministlerin mücadele ettiği alanlar bekaret çıkmazı, kadının bedeninin metalaştırılarak fuhuş sektöründe kullanılması, dini nitelendirerek kadınlara yönelik örtünme kuralları, kadın bedeninin dinsel veya toplumsal olarak yasak görülen bir ilişkide kullanılması ya da kullanmaya zorlanmasının cezası olarak uygulanan namus cinayetleri veya ölümle sonuçlanan fiziksel şiddettir. Bu sıralanan kadına yönelik şiddet olayları, geleneksel olarak görülen toplumların örnekleridir ancak modernleşen Türkiye’de bu durum yinelenmektedir.

Türkiye’de kadına yönelik şiddete dair kalıcı çözümler noktasında medyanın ve toplum söylemlerinin baskısı kalan kadınlar özgürlüklerini feminizm çatısı altında aramaktadır. Bu durum feminizmi kadın hakları savunuculuğu ve hak eşitliği çerçevesinden en temel hak olan yaşam hakkı noktasında sınırlamaktadır. Nitekim kadına şiddetin sonucunda birçok kadın hayatını kaybetmektedir. Bu nedenle Türkiye’de Feminizm geniş perspektiflere açılarak yeni çerçeveler yaratmaktan ziyade kadınların hayatta kalması için destek sağlamaktadır.

Çalışmanın üçüncü bölümünde veri ve veri sanatı detaylandırılmıştır. Günümüzde hızla büyüyen ve gelişen teknolojinin oluşturduğu veriler ortaya çıkmaktadır. Veriler günümüzde işlenerek bilgi sağlayıcıları olarak kullanıldığından ve toplumun her alanında bulunması nedeniyle büyük önem arz etmektedir. Verilerin işlenerek bilgiye dönüşmesi ve bunun sonucunda net gerçeğe ulaşılmasını sağlaması yeni bir teknolojik devrimi işaret etmektedir. Bu nedenle tez çalışmasının üçüncü bölümünde veri kavramı, veri türleri ve veri görselleştirme incelenerek sanatsal bir perspektifle sağlanacak farkındalığın veri ile ilişkisinin anlamlandırılması için detaylandırılmıştır.

Soğuk ve yabancı hissettiren veriyi günlük hayatın pratikleri ile birleştirerek ortaya sanat olarak nitelendirilebilecek yapıtlar çıkartılmaktadır. Veri görselleştirme ortaya sanatın çıkarılması haricinde, izleyeceği sayısal veriler haricinde bilgiyi açıklamak, bilginin bilişsel olarak izleyicide canlandırılmasını sağlamak gibi amaçlara da hizmet etmektedir. Veri görselleştirme net bir anlatım sağlanabilmesi için önem arz etmektedir. Bu nedenle tez çalışmasında nicel araştırma yöntemi olarak anket kullanılmıştır.

Çalışmanın dördüncü bölümü olan bulgular kısmında, uygulanan nicel araştırma yöntemlerinden yapılandırılmış anket çalışması sonuçları tablo haline getirilerek detaylandırılmıştır. Yapılan anket çalışmasında Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üstü kadın ve erkek bireylerin katılımına açılmış olup 30 Mayıs- 19 Nisan tarihleri arasında 20 gün boyunca bireylerin cevaplmasına açık olan ankette 474 kişinin

katılımı sağlanmıştır. Bulgular bölümünde anket verilerinin tabloları oluşturularak katılımcıların yanıtladığı sorular ve yanıtlar ışığından çıkan frekans analizi sonuçları açıklanmıştır. Çalışmanın ana konusu olan beşinci bölümünde Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve şt kadın ve erkek bireylerin katılımına açılmış olan 30 Mayıs- 19 Nisan tarihleri arasında 20 gün boyunca bireylerin cevaplamasına açık olan anketin 474 kişinin katılımı sonucunda anket çalışmasının verileri alınmış bu veriler ışında frekans analizi yapılarak anket verilerinin grafiksel olarak veri görselleştirilmesi yapılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KADIN OLGUSUNUN GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE DEĞİN SERÜVENİ

1. KADIN OLGUSU

Kadınların, erkekler ile eşit haklara sahip olması uzun zamana tabi zorlu bir evrimsel süreç olmuştur. 20. yüzyıla kadar kadının yaşamsal alanı ve siyasal hakları sınırlandırılmış, kapalı tutulmuştur. 20. yüzyıl düşünürleri cinsiyet ve cinsel yönelim farklılıklarını incelemek adına ayrım yapmadan insanları ele almışlardır. İnsan cinsiyeti üreme özelliğine sahip bir türdür. İnsanların fiziksel yeniden üretimi, yeni bireylerin üretilmesi ile çoğalan iki anatomik ve fizyolojik cinsiyete bölünmüştür. Bu bölünme kadın ve erkek cinsiyetin oluşturmaktadır (Hirata, Laborie, Doare, & Senotier, 2015, s.76). Lacan'a göre erkeklik ve kadınlık sadece biyolojik özellikleri kapsamaktadır. Biyolojik özellikler simgeseldir öncelikle kişilerin bir cinsiyeti benimseme si için kadın ya da erkek cinsiyeti ile özdeşim kurması gerekmektedir (Lacan, 2011, s. 35-36). Özdeşim kurmak toplumda yer alan eril ve dişil özneler olarak açıkça kadın ve erkek olarak yer almayı sağlamaktadır. Kadın insanların dışısidir. İnsanların ve hayvanların dişileri erkeklere eşit sayıldığından kadınlar insan türünün yarısı demektir. Kadınlar sadece yer yüzünün yarısını oluşturmakla kalmamakta erkekleri yetiştiren, insan topluluklarına yön veren, biçimlendiren ve dönüştüren yine kadınlardır (Sami, 1996, s. 11). Kadın, sağlıklı, huzurlu ve eğitilmiş bir nesli vadeden en önemli kişidir. Genel olarak toplumlarda kadına ilişkin görevler ya da işler söz konusu olduğunda, ilk düşünülen olgular onun geleneksel olarak kadına atfedilmiş olan annelik ve ev kadınlığı olarak görülmektedir (Turak, 2015 , s. 15-16). Kadın olgusu gelişen ve dönüşen dünyada geçmişten günümüze birçok değişime şahit olmuştur. İlk uygarlıklarda yaşamı dahi kendine ait sayılmayan kadın günümüze değin mücadelesi ve modernleşme sürecinde tarih sahnesinde haklarını ve yerini almıştır.

1.1. İlk Uygarlıklardan Günümüze Kadın

18. yüzyıldan öncesinde kadının toplumsal konumu değişiklik göstermesine rağmen ilk uygarlıklarda erkeklerden aşağısında görünmektedir. Eski Mısır'da sürekli başkent değişiklikleri nedeniyle yarı göçebe sayılmışlardır. Bu göçebelik imtiyazlı

sınıfın, kadınlarının önemli haklara sahip olmasını sağlamıştır. Eski Mısır’da harem kavramı günümüzden farklı olarak yönetsel konuların tartışıldığı, ulusal ve uluslararası sorunlara ilişkin çözümler için kullanılan saraylardır. Sümerlilerde ise erkek bazı durumlarda eşini öldürebilir ya da satabilmektedir. Ziggurat isimli tapınaklarda kahinler için özel olarak grup haline getirilen kadınlar kahinlerin isteklerini yerine getirmekte ve cariyelik yapmaktaydı. Babil’de bulunan tapınaklarda da bu durum geçerlidir. Günümüzden farklı olarak toplum düzeni tapınak kültüründe fuhuşa izin vermekte ve fahişeler kutsal sayılmaktadır. Babiller birinci Saragon döneminde anaerkildir, çok kocalılık ve iki kocalılık olarak evlilikler gerçekleşebilmekteydi doğan çocuklar birden fazla kocası olan kadınlara ait sayılmaktaydı. M.Ö. 33. yüzyılda çok kocalılık dönemi sona ermiş bunu sürdüren kadınlar ceza olarak nehri atılmıştır. Babillerde kadın, kuma ya da cariyeye olsun çocuk doğurmak zorundadır kısır kadınlarda ise iki taraf arasında bir tazminat imzalanır kısır kadın çocukların velayetini alabilir ardından başkasıyla evlenebilmektedir (Sevim, 2005, s. 12-14). Hiçbir hak ve özgürlük tanınmayan kadınlara beden işçiliği kutsallık olarak atfedilmiştir, çocuk doğurmak ve hizmet etmek kadınların yaşamını sürdürebilmesi için zorunlu bir düzen haline getirilmiştir.

Eski Yunan’da birçok toplulukta görüldüğü üzere kadının aile içinde bir değere sahiptir. Kadınlar gündelik ev hayatı haricinde toplumsal ve kamusal hayata katılmamışlardır. Olimpiyatlar gibi günlük hayat aktivitelerinde ise sadece erkekler katılabilmektedir. Eğitim alanında ise kız çocuklarının kabul gördüğü iki alan Klasik Çağ ve Teos siteleridir, bu iki alan hariç kızların eğitim görebileceği bir alan tanımlanmamıştır. Aile ilişkileri ve boşanmalarda ataerkil bir yaklaşım görülmektedir. Boşanmalarda tek taraflı olarak koca tarafından boşanma yaygındır ancak kadının isteği üzerine boşanmalar hukuki açıdan desteklenmesine rağmen ataerkil düzen nedeniyle kadınlar tarafından tercih edilmemiştir. Eski Yunanda miras konularında hukuk mirasın erkek çocuklarına devredilmesi tutumundadır. Kişilerin eğer erkek çocuğu yoksa baba kızından olan erkek torununa mirasını devredebilmektedir. Eski Yunan’da ataerkil düzenden ötürü hukuksal açıdan kadınlar kısıtlı olmasına rağmen hukuk kurallarına saydamlaştırarak, yer yer aşarak gündelik hayatta kendilerini göstermişlerdir. (Sevim, 2005, s. 12-15).

Eski Çin’de kadının ev içinde ve dışında belli kurallara tabi tutulmuştur. Eşler kocalarına hizmet etmekte, birlikte yaşadıkları odada kıyafetleri ayrı dolaplarda durur, kadınlar, kocalarının dolaplarına kendi kıyafetlerini asma hakkı yoktur. Eşler hocalarına hizmet etmiş bu düzen ailenin diğer kadınlarının da kendinden büyüklerine hizmet etmesi ile devam etmiştir. Erkekler ve kadınların birbirlerine işlerinden bahsetmeleri yasaktır, kadının günlük hayatı işlerden oluştuğu için eşi ile bir iletişimi bulunmamaktadır. Tarihçilerin araştırma bulgularına göre kadınların yapılan törenlerde erkekler ile ten ve göz teması kurması yasaktır. Törelere göre verilecek ya da alınacak eşya bir tepsi yardımıyla alınıp verilmektedir eğer bu mümkün değilse erkek eşyaya yere bırakmakta ve kadın yerden almaktadır. Eski Çin’de kadınlara, bir kere evlenme hakkı tanınmıştır. Eşleri ölen kadınlar tekrar evlenememektedir. Kocasının ölümünün ardından kendisini öldürmesi beklenmektedir. Bu ölüm eşinin mezarının üzerinde olur ise kadın eşine bağlılığı ile toplumda takdir görmektedir. Erkekler birden fazla kadın ile evlenebilmektedir. Eski Çin’de kadın ve erkek ilişkilerini yöneten töreler yalnızca yetmiş yaşına kadar uygulanabilmektedir (Sevim, 2005, s. 15-17). Yetmiş yaşından sonra hayatlarına kendileri yön verebilmektedir. Kadının şahsi özgürlüğünü bir kısmını kazanması için yetmiş yıl yaşaması gerekmektedir.

Roma İmparatorluğu yaklaşık bin yıl hüküm sürmüştür. Roma İmparatorluğu kadınları Eski Yunan’daki kadınlarla benzer haklara sahiptir ancak Roma İmparatorluğu kadınları farklı olarak gündelik hayata katmış dükkân işleten, örgü ve sanat ile ilgili işlerde çalışan konumunda bulunmuştur. Roma’da sosyal düzeni oluşturan yapı, aile olarak kabul edilmiştir. Evlilik sözleşmelerine sık sık rastlanan imparatorlukta erkek üstün sayılmıştır. Miras diğer toplumlarda görüldüğü gibi babadan oğula geçmiştir. Mirasın babadan oğula geçemediği durumlarda, kadınlar mirasın kendisine düşen miktarını istediği gibi kullanamamaktadır. Kadınlar kendi özgür iradeleri ile yasal işlem yapması ve yürütmesi yasaklanmıştır. Kadınların diğer erkekler ile yasal işlem yapabilmesi için kadının vasisi bulunması gerekmektedir. Roma, kadınlara birçok hakkı tanınmadığı gibi oy hakkı da tanınmamıştır. Diğer toplumların kadınlarından farklı olarak Roma kadınları fark ettikleri yasal boşluklar nedeniyle zenginleşerek kendi hayatlarına yön verdikleri görülmüştür (Sevim, 2005, s. 18-19).

Birçok devlet Anadolu adı verilen topraklarda konaklamış kaynaşmış ya da kurulan devletlerden değer alarak hüküm sürmüşlerdir. Anadolu farklı toplumlara ve topluluklara ev sahipliği yapmış ve sayısız yönetim tarzıyla karşılaşmıştır. Anadolu toplumlarında sınıflar bulunmaktadır. Birinci sınıf üretimi gerçekleştirip üretken sınıf olarak nitelendirilirken ikinci sınıf ise üretimin elinde bulunduran yöneten kısımdır. Anadolu kadınının yaşamını şekillendiren üretim sınıfları olmuştur. Üretken olmayan sınıf Anadolu kadınının toplumsal, siyasal hatta tarihsel kişiliklerini oluşturmaktadır. Anadolu’da kadına oluşturulan kimlik, toplumsal hiyerarşideki yerini belirlemiş ve sınıfsal olarak tanımlanmış durumdadır. Anadolu aile yapısı iki başlı olarak görülmektedir erkek bir kadınla yaşamaktadır ancak çok eşlilik görülmektedir. Ekonomik niteliklere sahip erkekler birden fazla kadına sahip olabilmektedir. Ekonomik gelir seviyesi yüksek erkeklerin az oluşundan ötürü çok eşlilik nadiren görülmektedir. Anadolu’da antik dönemdeki topluluklarda kadından hukuki olarak sadakat beklenmektedir. Eşini aldatan kadın şiddetli bir şekilde cezalandırılmaktadır. Evlilik bağı çok sıkı tutulmamakla birlikte erkek tarafından kolayca ayrılık sağlanabilmektedir. Geçmişteki topluluklarda olduğu gibi çocuklar sadece kadına aittir. Anadolu uygarlıklarında iki başlı aile sistemi beraberinde kadının metalaşmasını getirmiştir. Bu metalaşma sayesinde ekonomik seviyesi yükselen erkek birden fazla kadına sahip olmaya başlamıştır. Birden fazla kadına sahip olma durumu kadını az bulunur bir meta haline getirmiştir. Meta haline gelen kadınların alınıp, satılması, kaçırılması hatta zarar görmesi ile sonuçlanmış (Altındal, 1985, s. 15-19).

Anadolu’da yaşayan topluluklarda kadın erkek işlerinde ayrım vardır. Kadınlar kendilerine uygun görülen işlerde çalışabilmektedir. Üretimci sınıfın büyük çoğunluğunu kadınlar oluşturmaktadır. Kadınlar emek gücünü ücret karşılığı kiralayabilmektedir. Kadınlar iş gücünü çanak çömlek yapımı, dokumacılık ve tarımda kullanmaktadır. Nitekim emekçi kadınların erkeklerden farklı işler yapması nedeniyle erkeklerin kazancının yarısını ya da yarısından azını kazanmaktadırlar. Anadolu’da görülen kadın köleler ise hiçbir hakka sahip olmadığı gibi emek ücretlerine de tabi tutulmamışlardır. Kadının emek gücü tüketimin artması ile aranır hale geldiğinde yakın civar köylerden kadın işçi veya kadın köle alımları yapılmıştır.

Üretim sınıfına dahil olmayan üst sınıfa mensup kadınlar ise eşlerinin üretimi yönetmesi veya kendi ailelerinin konumu sayesinde toplumsal alan veya siyasal alanda kendilerine roller ve görevler atfedilmesini sağlamışlardır. Kadınlar için hangi sınıfa dahil olursa olsun, üretimin merkezleşmeye başlaması ve devletin kadını üretim aracı olarak kullanılabilir hale getirmesinin ardından kadınlar için toplumsal değişim ve dönüşüm başlamıştır. Üretim sınıfına tabi kadınların maddi hakları verilmemiştir. Üst sınıfa tabi kadınlar ise servete sahip olmalarına rağmen ataerkil düzeni içselleştirmiş ve sonucunda ataerkil sistemi savunan egemen sınıf kadınına dönüşmüştür (Altındal, 1985, s. 21-23).

Hitit öncesi Anadolu birbirinden bağımsız belli bir devlet altında toplanmış siyasi ve ticari oluşumdan ibarettir bu nedenle kadın yaşamı ve hakları bu çizgide ilerlemiştir. Hitit uygarlığının kurulmasının ardından kadının konumunda iyileşme görülmemektedir. Ülkenin kadın nüfusunun çoğunluğu çalışmakta veya çalıştırılmaktadır. Bir önceki topluluklarda görüldüğü gibi dokuma, ev işi, çanak çömlek yapımı gibi işleri kapsamaya devam etmektedir.

Hitit Devleti öncesi topluluklarda görülen üretimi kısmı bir biçimde hâkim olmayı başaran egemen kadın tipi, Hitit Devletinin kurulumunun ardından saray kadınana evrilmiştir. Saray kadınının yaşantısı çok iyi görünen gıpta edilen yaşantı biçimidir ancak üretimi gerçekleştiren, tüm ulusun iş gücünü karşılayan kadınların yaşantısı tersine kötüye gitmiş iş gücü doğulu sermayenin boyunduruğu altında bırakılarak devletin borçlandırma ve insafsız baskıları tarafından sömürülmüştür. Hitit Devleti içinde Anadolu kadının durumu toplumda var olan köleciliği aile içi köleliğe dönüşmüş halidir. Kadının özgürlüğü sözcüklerde kalmıştır. Kadınlar toplumsal yaşam pratiklerinin sürdürülmesi için üretim sisteminin demirbaşı haline getirilmiştir. Bu durum hem ekonomik hem de siyasaldır. Kadınlar üretim sisteminin ayrılmaz bir parçası haline getirilmiştir. Kadınların kültürel ve yaşamsal pratikte kendini geliştirmesi sistemsal olarak engellenmiştir. Erkekler kendini geliştirirken kadınlar çalışmaktadır.

Önceki toplumlarda görülen iki başlı aile yaşamı tek başlı aileye dönüşmüş ve yerini ataerkil aile düzeni almıştır. Ataerkil aile düzeni evliliği sağlamlaştırmış ve erkeği egemen konuma getirmiştir. Erkek istediği zaman kadını boşayabilmektedir. Başka kişilerle birlikte olma hakkı yani evlilikte sadakatsizlik yalnızca erkeğe hak görülmüştür eğer kadın bir sadakatsizliğe kalkışır ise şiddetli şekilde cezalandırılmaktadır. Erkeğe sağlanan cinsel ve sosyal statü kadının gerçek kişiliğini kazanamamasına aynı zamanda erkeğin sadakatsizliği kadınlarda travmatik sonuçlar oluşturmuştur. Evlilikte erkek tarafı cinsel istek duyduğu dönemlerde kadını övmekte ve yüceltmektedir ancak bu istek geçtikten sonra kadın durmaksızın çalıştırılmaktadır. Kadın, kendi istek duyması ve bu sebeple herhangi bir cinsel teşebbüste bulunması halinde eşi tarafından öldürülebilme hakkına sahiptir. Bu cinayetten dolayı eş, halk ve devlet tarafından yargılanmaz, cezalandırılmaz ya da kınanmaz tersine onur atfedilir örnek gösterilir hale getirilmiştir. Diğer topluluklardan farklı olarak Hititler kadına kızını veya oğlunu aileden çıkartma ya da aileye geri kabul etme gibi haklar tanımlamıştır. Kocasını ölen kadına veraset hakkı da tanımlamıştır ancak kocasını ölen kadın ölen eşinin kardeşi ile evlenecektir bu kardeşin ölmesi halinde onu babası ile baba öldüğü taktirde ise yeğeni ile evlenmesi gerekmektedir. Ailenin babasının yaşamını yitirmesi durumunda üvey anne ile cinsel ilişkide bulunmak normal sayılmıştır. Yine önceki dönemin aksine çocuklar annede kalırdı ancak Hitit Devletinde çift boşanırsa çocukların sadece bir tanesi anneye verilmektedir, çocuk tek ise babaya aittir. Bu aitlik iyimser değildir çocukların üzerindeki babanın sağladığı mutlak hakimiyet, babanın tazminat olarak çocuklarını satmasına yol açmıştır. Kadınların ardından çocuklar da meta haline gelmiştir. Diğer toplumlarda köle kadının durumu Hitit Devletine göre iyimser kalmaktadır eğer bir kadın köle hırsızlık suçundan ceza alır ise burnu veya kulağı kesilmektedir ancak köle olmayan bir hırsız sadece para cezasına çaptırılmaktadır (Altındal, 1985, s. 25-31).

Görülmektedir ki Hitit uygarlığı büyük coğrafi alana yayılmış ve ekonomik açıdan gelişmiş bir devlet olmasına rağmen kanunlarında kadını en fazla aşağılatan yasaları koymuş ve uygulamıştır. Halk yararına görülen tüm üretim ve gelişim kadınların emek gücünün sömürülmesi üzerine konumlandırılmıştır. Kadınların yaşama hakkı, bedenleri ve kişilikleri tamamen erkeğin egemenliğine bırakılmıştır.

Kadınların yaşama hakkından sonra en doğal hakkı olan annelik hakkı doğumdan sonra babaya devredilerek kadını bir döllenme ve taşıyıcı aracı haline getirmiştir. Kadınların ve çocuklarının metalaştırılarak alınıp satılmaları sağlanmış yasal bir beden ticareti sağlanmıştır. Hititlerde mental olarak bastırılmış, beden olarak sömürülen kadın günümüzde ensest olarak kabul edilen birçok durumu kabul etmek zorunda bırakılmıştır. Evliliklerde sadakat kadının yaşaması için ön koşul haline getirilmiştir. Ön koşulu yerine getirmeyen kadın şiddet görmüş veya öldürülmüştür.

Mezopotamya uygarlığı olan Sümerlerde ilk başlarda görülen poliandri kadının birden fazla kocasının olması durumu Urukagina reformu ile son bulmuştur ancak erkek çocuğu olmayan kadın üzerine, kadın alma hakkı devam etmiştir. Reform hareketi ile birlikte erkeğin egemen dünyasına adım atılmıştır. Sümer kadınının durumunda diğer toplumlara kıyasla iyileşme görülmektedir, kocalar kadınlardan ayrılabilir, kadın kocasından ayrılmak istemezse kendi mahkeme ye başvurabilmekte ve mallarının yönetimine sahip olabilmektedir. Soylu sınıftan da olsa kadınlar artık mülk edinebilmektedir. Kadın emek gücünü sömürülmesine karşın Sümer’de kadın işçi ve kalfa olarak iş hayatına adım atabilmektedir. Mezopotamya krallıklarında veya Sümer’de hiçbir zaman kadınların yönetici ve yasa koyucu egemen kısımda yer almasına izin verilmemiştir (Altındal, 1985, s. 40-41).

Sümer kadının diğer toplumlara kıyasla daha iyi şartlara sahip olmasının en büyük nedeni anaerkil düzenden reform hareketi ile ataerkil düzene geçiş yapmış olmasıdır. Anaerkil topluluklar daha olumlu yaklaşıma sahiptir aynı zamanda Mezopotamya uygarlığı olmasından dolayı çok tanrılı bir dine sahip olmasından temelli Sümer’de kadının bereketi temsil ettiği inancı hakimdir. Bu hâkim durum uygarlığın geçmişindeki anaerkilliğinden gelmektedir.

İskitler, göçebe bir uygarlık olmasına karşın kadınların önemi diğer toplumlara göre farklı ve değerlidir. İskit kadınları ve İskit erkekleri savaşçıdır. Kadınlar ve erkekler birlikte savaşa katılmaktadır. Bu nedenle beden ve mental olarak sömürülmedikleri düşünülmektedir. İskit kadınları doğan herkesi savaşçı olarak

yetiştirmektedir bu şekilde büyüme durumu göçebe topluluğa eşitlik kazandırmaktadır (Altındal, 1985, s. 41-42). İskitler günümüzde görüldüğü üzere silahlı g ler, ordu ve ekonomik g  kimin elinde bulunuyorsa toplumsal çıkarlar o yönde ilerlemektedir. İskit Devletinde ise bu g  durumu eşit şekilde dengeli dağıldığı için egemen bir taraf yoktur. İki cinsiyetin de göçebe olarak yaşamasından dolayı egemen olma durumu yerine, hayatta kalma mücadelesi ve halkını koruma ön planda tutulmaktadır.

Türk toplulukları, sert iklim koşulları nedeniyle sürekli göç ederek yaşamları için daha iyi şartlar aramıştır. Bu arayış uygun şartlar sağlandığında yerleşik düzene geçerek devletler kurmuşlardır. Etnik sayılabilecek göçebe düzenden gelen toplumlar çevresindeki uygarlıkların yönetim biçiminden yaşayış şekline değin etkilenebilmektedir. Bunun belirgin örneklerinden biri Hun Devletidir. Hunlar, Doğu ve Batı Hun Devleti olarak ikiye ayrılmaktadır. Doğu Hun Devletinde kadın, aile ve toplumda belirlenen bir alana kadar katılım sağlayabilmektedir. Bu katılımı sağlayan, Doğu Hun Devleti'nin Çin gelenek ve öğretilerinden etkilenebilmesidir. Batı Hun Devleti daha çok göçebe kavimlerden, Batı Roma, Bizans gibi devletlerin yönetim biçimi ve yaşantılarından etkilenecek ilerlemişlerdir. Batı Hun İmparatorluğunda yaşayan kadınların bu durumu yarı barbar toplumlardaki üretim ve ticaretin benimsendi koşullar altında belirlenmiştir (Altındal, 1985, s. 42-43).

Hun Devletinin coğrafi konumundan dolayı komşu devletlerden ya da Hun Devletinin öncesinde yaşamış uygarlıklardan etkilenmiştir. Doğu Hun Devleti, Çin kültürü ile etkileşim halinde oluşundan dolayı kadınlar belli haklara ve yaşama dahil olabiliirmiştir. Doğu Hun Devleti kadınları Batı Hun Devletinde yaşayan kadınlara göre imtiyazlı olarak görülmektedir. Batı Hun Devletindeki kadınların yaşamı, üretim sistemi ile eşlenerek dur durak bilmeden çalışan insani g  olarak nitelendirilebilmektedir. Kadınlara karşı yarı barbar bir tutum belirleyen Batı Hun Devleti aile ve yaşam pratiklerine değer vermemiş kadını iş gücü olarak kullanmıştır. Göktürk ve Uygur Devletlerinin günümüze ulaşan belgelerinde kadınlara ayrıca yer verilmektedir. Prenseslerin rolleri ve yaşam detaylandırılmıştır. Göktürk ve Uygur Devletlerinde kadın önemli bir yere sahiptir. Erkeğin bir kadınla evlenebilmesi için anne ve babanın

onayı gerekmektedir. Erkek tarafı her zaman kıza önem vermektedir. Onay alan evliliklerde kadınlardan önemli özellik ata binebilmek ve silah kullanabilmektir. Yüksek sınıftan soylu olarak kabul edilen bir kadın hiçbir koşulda halktan biriyle evlenebilmesi mümkün kılınmamıştır. Aile içindeki hayat kadın ve erkek için eşit şartlar içinde yürütülmüştür (Altındal, 1985, s. 43).

Yerleşik hayata geçiş ile birlikte çok tanrılı dinlerden tek tanrılı dinlere geçiş görülmüştür. Türk toplumlarının bu geçişi sağlayan din İslam'dır. Türkler 7. ile 11. yüzyıllar arasında kalan 400 yıllık bir süreç içinde İslamiyet'i kabul etmişlerdir. Göçebe Türklerde kadınlar ve erkekler eşit haklara sahipken İslamiyet'in kabulünün ardından sürekli batıya doğru hareket etmeyi sürdürmüşlerdir ancak İran'da siyasi üstünlük kazanılınca Arap kültürü ve Fars kültürü etkisinde kalınmaya başlanmıştır. Arap kültürüyle tanışan Türkler halkını ve askeri işlerini de Arap kültürüne karıştırmaya bütünleştirmeye başlamıştır. İlk olarak Ön Asya'ya geçen Türkler öğrenim dillerini Farsça olarak belirlemiş bu dili ise Türkleştirmişlerdir ancak ardından öğrenim ve bilim dilinin tamamen Arapça kabul edilmesi ile Türkler geleneklerinden uzaklaşmaya Arap kültürüyle etkileşim bir asimilasyona dönüşmüştür (Bilgin, 2001, s. 15).

Müslümanlıkta kadınlar belli katı kurallara tabi olduğu gibi belirlenen haklara da sahiptir. Kadının ilk tabi tutulduğu durum daha önceki dönemlerde görüldüğü gibi bedenidir. Kadının cinsel birlikteliğine şahit olduğunu iddia eden her kimse kanıtlayamaz ise hem iftira cezasına çarptırılır hem de mahkeme huzurunda hayatının sonuna kadar şahit olmamakla cezalandırılmaktadır. Halifeliğin buyurduğu kanun ise kadın isterse bakire isterse dul olsun kocasını seçmekte özgürdür, hiçbir kadın zorla evlendirilmemektedir. İzni alınmadan zorla evlendirilen kadın nikahı bozabilmektedir. Peygamber İslamiyet'in kurucusu ve siyasi lider Muhammed eşlerin evlenmeden önce ölçülü ve hudutlu şekilde görüşmelerini tavsiye etmiştir. İslam dininde süreli nikah yasaklanmıştır. Müslümanlıkta tanımlama olarak zorlama yoktur, eğer bir erkek evlenmek istediği kadın başka bir dine tabi ise Hristiyan ya da Musevi olması halinde kocası kadının dinine karışmamaktadır. Evliliklerde Merh adı verilen bir uygulama

yapılmaktadır. Erkek evleneceği kadına mal, para veya menfaat hediyesidir hiçbir şekilde erkek tarafından geri alınamaz. Merh 'in amacı kadının ilişkisinin bitmesi durumunda kadının yaşamını kurana kadar hayatını ikame etmesidir. Aynı şekilde kadın ayrılığının ardından erkeğe hiçbir şey vermeye mecbur değildir. Kadınlar diğer toplumlarda toplumsal yaşantıdan soyutlanmıştır. Müslüman kadınlar ticaret yapabilme ve mülkiyet hakkına sahiptir. Ticaretin içinde hibe edebilir, kiraya verebilir bunlar için kocasından izin almak zorunda değildir. Ev içinde herkes eşit konumdadır kadın isterse ev işlerini yapabilmektedir. Kadınlar kanunlarda dur durak bilmeden makineleşmiş bir şekilde çalışmak zorunda bırakılmamıştır. Evin reisi erkek sayılmaktadır evin tüm maddi ihtiyaçlarını temin etmek ile görevlidir. Kadının anne olduğunda çocuğunu emzirmek istemez ise erkek ona süt anne bulmak zorundadır. Eşler birbirini ev içinde hoş tutmak zorundadır. Erkek kadını mental olarak bastırması ve manipüle etmesi yasaktır (Cavidan, 1969, s. 28-29).

Çok eşlilik eski uygarlıklarda görüldüğü üzere Müslümanlıkta da görülmektedir. Erkeklerin zinadan uzaklaşması adına yapılan bu uygulama ilk eşin rızası alınarak uygulanabilmektedir. Bu uygulama zinadan dolayı isimsiz doğacak çocukların önüne adına yapıldığı savunulmuştur. Aynı biçimde eğer ilk evlilikten çocuk sahibi olunamadı ise erkekler ikinci veya üçüncü eşe yönlenmişlerdir. Erkeğin evlilikte birçok kişi ile birlikte olunmasına yasak uygulamayan normal sayan din ve yaşayış biçimi erkeğin kadına her koşulda nazik davranılmasını ve hiçbir kati suretle kadına şiddet uygulanması yasaklamıştır. İslam dini kadınlara belli katı yasalar koymuştur. Bunlardan en belirginini kadının giyimi üzerinedir, kadınlar açık veya çıplak gezemez, saçına kadar örtünmek zorundadır. Diğer belirgin kural ise çalışma hayatına dairdir. Ev haricinde kalan dış yaşam pratikleri ve para kazanma erkeğe aittir. Kadınların dış yaşamda sahada, erkekler ile birlikte bulunması uygun bulunmamaktadır. Kadınların kadınlar ile bir arada olacağı mimarlık, ebelik, hasta bakıcılık, sanat işleri, kadınlara özel hekimlik veya dişçi olmalara beklenmektedir. Diğer meslekler alan çalışması olduğundan ve erkekler ile birlikte bulunma gerekliliğinden kadının iffeti tartışılabilir olduğundan uygun görülmemiştir (Cavidan, 1969, s. 28-29).

Müslüman toplumlarda yasaların kadınları korumasına karşın bu topluluklar yasaları pratikte uygulamadığı görülmektedir. Müslüman toplumların önc esinde bu toplulukların göçebelikten gelmelerinden, çok savaş görmelerinden ve İslam dininin zinaya karşı olmasından dolayı sürenin nikahlar yapılmamıştır ancak toplulukların yerleşik hayata geçişin ardından tek eşliliğe dönüşmesi beklenirken erkeklerin kendilerini yasaların boşluklarına yararlanarak ve dini yapıyı ardına alarak süreli nikahları ve çok eşliliği sürdürmüşlerdir. Aynı şekilde ilk evliliklerinde kadının rızası olmadığında kadını manipüle ve yetersiz hissederek diğer eşleri kabul etmeye yöneltmişlerdir. Günümüzde Arap camiasında çok eşlilik devam etmektedir. Kadın kocasından mecburiyet olmadan boşanamamaktadır. Kadına dinen mecburiyet olmadan boşanmak haram sayılmıştır, birçok kadın dinen uygun olmadığı için çok eşliliğe ve mutsuz evliliğe devam etmektedir. Kadınlar yasal olarak belli iş kollarında çalışması uygun görülmüştür ancak dine göre kadınlar kocalarından izin almadan dışarı çıkamamaktadır. Kadınlar evin sadık bekçisi olarak görülmüştür bu nedenle erkekler dinin bu kısmından yararlanarak kadınlar eve kapatmıştır. Günümüzde bir çok Arap ülkesinde hala süre gelen vücudun ve saçın görünür olmama durumu kadının n hür iradesine bırakılmamaktadır. Başını ve vücudunu görünür kılan kadın hala ağır cezalara ve şiddete maruz kalmaktadır nitekim kadının değer yargılarının, öz saygısını hiçe sayılması haricinde tüm bu kurallara ve yasalara uymasına karşın cinsel teşebbüs iddiası iftirasına uğrayan kadın kendisini savunma imkânı bile tanımadan cezalandırılmaktadır. Kadınların iffeti kadınlara bırakılmamaktadır. Müslüman toplum ve İslam dinine mensup erkeklerin dini ve yasaları kendi çıkarları doğrultusunda yönlendirmeleri hoşgörü dinine olan saygıyı ve güveni yok etmektedir.

Osmanlı Devleti dönemine bakıldığında kadınlar sosyal yaşamda yer almamış daha çok evlere çekilmiş, sosyal ve siyasal haklarını kullanmamışlardır. İstanbul'un fethine kadar olan sürede, Türkler eski görenek ve geleneklerinin bir kısmına sadık kalabilmiştir. İstanbul'un Fethi'nin ardından imparatorluk kültürü benimsenmiştir, birden fazla kadınla evlilik ile birlikte cariyelik sistemi üst tabaka ve sarayda yayılarak kabul görmüştür. Aile içinde kadının değeri yok olurken ataerkillik artmıştır. Osmanlı Devleti geniş bir coğrafyada hüküm sürmeye başlamasının ardından ve diğer Müslüman ülkelerden gelen bilginler büyük medreseler sayesinde farklı ideolojik düşünceleri yaymaya başlamasından sonra Türk kültürü geri plana atılmaya

başlamıştır. Gelen bilginlerin çoğunluğu Arap kültürünü benimsemiş olduklarından kadınların eğitim görmesini sakıncalı bulmuş kadınların yazı öğrenmesini dahi kabul etmemişlerdir. Kadınlar sadece hayır işleri ve eğitim için yatırım yapabilmişlerdir. Osmanlı'da kadınlar hastaneler, medreseler yaptırmış ancak içinde ne eğitim görebilmiş nede görev yapmışlardır (Bilgin, 2001, s. 15). Ataerkil sistem üzerinde kadınları yaptığı tüm yatırımlar erkeklere mal olmaktadır.

Tanzimat fermandan önce kadının toplumsal yaşantısına da kısıtlamalar getirilmiştir. 1603 yılında ev ihtiyaçlarını karşılamak için kaymakçı dükkanlarına girmeleri yasaklanmıştır, yine aynı dönemde kadınların 1610 yılında seyahat etmek için erkekler ile aynı sandala binmeleri yasaklanmıştır. 1700 yılların sonlarına gelindiğinde ibadet için kullanılan mesire alanlarına girmeleri, 1828 yılında çarşafın benzeri olan ferace giymeleri yasaklanmıştır. Osmanlı Devleti'nde siyasi egemenlik Osmanlı soyundan gelenlere aittir. Egemenliği Osmanlı Devleti adına Osmanlı erkekleri kullanabilmektedir. 1876 yılında meşrutiyetin ilanı ile ilk kez meclis oluşturulmuştur. Meclis Seçimi Kânun-ı Esasi'ye göre belirlenmiştir, kanuna göre her 50.000 erkek için bir mebus seçilecektir. Erkeklere oy hakkı, servet ve vergi esası getirilmiştir. Nitekim kadınlar ne nüfus sayımında sayılmış ne de bir hakka sahip olmuştur. Kadınlar sosyal hayatta var olmadıkları gibi resmi kayıtlarda da yer almamıştır (Konan, 2011, s. 162-163). Tüm Osmanlı aydınlarının temelini attığı milliyetçi kadın modeli savaş ve yenilgi yıllarında kadınların topluma katılması ve yönlendirmesi gerekmiştir. Kadınlar yönetebilen, sorumluluk yüklenebilen erkekler ile eşit haklara sahip vatandaşlar olarak kabul edilmelidir. 1868 yılında başlayarak 1876 yılına değin Ahmet Cevdet Paşa'nın başkanlığında toplanan farklı alanlara mensup kişiler bir grup oluşturmuştur. Bu grubun ilerleyen dönemde adının Mecelle Cemiyeti olarak tayin edilmesi ile amacına ulaşacaktır. Grup dağınık halde bulunan kanunları hukuk külliyesi olarak bir araya getirmiştir bu külliyesi Mecelle adı verilmiştir Mecelle 16 cidden oluşmuş II. Abdülhamit zamanında bastırılarak yürürlüğe konmuştur ancak Mecellede en çok tartışılan konular kişi, aile ve miras hukukuna yer vermemektedir. Bu konulara yer verebilmek için Mecelle cemiyeti kurulmuştur. Bu cemiyette bu çalışmalar sürdürülürken sadece İslam kitaplarına değinilmemiş yabancı medeni yasalardan da yararlanılmıştır. (Bilgin, 2001, s. 17). 1908 yılına gelindiğinde İkinci

Meşrutiyetin ilanı ile birlikte İttihat ve Terakki Partisinin kadınları da parti politikasına dahil etmesi ile kadınlar erkeklerle daha eşit olmak için mücadele alanına girmişlerdir. Mecellenin yazarı Cevdet Paşa'nın kızı Emine Seniye parti içinde faal olarak görev almış (Konan, 2011, s. 164), kadınlar için eşit bir hayat mücadelesi aramıştır. 1917 yılında Osmanlı uyruklarının hepsini içine alan bir Aile Hukuku Kararnamesi çıkarılır bu kararnamenin hazırlık aşamasında Müslüman, Hristiyan ve Musevi din görevlileri bulunmuştur. Kararnamede geçen kanunlar evlenme ve boşanmalar devletin izni olmadan gerçekleşemeyecektir. Eskiden beri süregelen birden fazla kadın ile evlilik değişmiş erkek ancak ilk kişi izin verirse ikinci evliliği yapabilecektir ancak kadına da boşanma hakkı tanımıştır. Kararname Müslüman erkekler tarafından tepki almıştır. Kararların aykırı olduğu Kuran'ın birden fazla kadına izin verdiği, kadının rızasının alınmasının gereksiz olduğu savunulmuştur. Müslüman olmayan azınlık ise kanunlara kendi kutsal kitaplarına uymadığı için karşı çıkmışlardır bunun üzerine 1919 yılında işgal kuvvetleri tarafından kaldırılması sağlanmıştır (Bilgin, 2001, s. 17-18).

Çağlar boyu kadının yaşam mücadelesi devam etmiştir Arap kültürünün Türk kültürünü asimile edişi ile birlikte sosyal alanda ve ailede belli haklara sahip olan kadın yok sayılmış ve evlere çekilmiştir. Osmanlı döneminde ataerkilliğin doruğa ulaşması, birden fazla kadın sisteminin doğallaşması aile kavramını çökertmiş kadınların öz saygısını yitirmesine, kendini geliştirebilecek bir alan sağlayamamasına neden olmuştur. Kadınların eğitim görmemesi, cahil bırakılmaları bütün bir ulusun çökmesine neden olabilmektedir çünkü kadın yetiştiren, yönlendiren ve üretendir. İslamiyet ile birlikte din ve devlet işleri birbirlerinden ayrılmamış tersine bütünleştirilerek halkın dini duyguları sömürülmüş, kabul edilmeyecek hayati olgular din ile kabul ettirilmiştir. Bu sistemin çöküşü ise Osmanlı döneminin farklı devletler tarafından işgale uğradığında birçok kadın kocasız kalmış, kadınlar ve çocuklar yokluk görmüş bu durum ailenin ve ulusun yoksulluğuna yol açmıştır.

Birinci Dünya Savaşı bütün dünyada olduğu gibi Türk insanının hayatında da bir dönüm noktası olmuştur. Birinci Dünya Savaşı devletler arası olmasına karşın insan gücünün yanında mental bir savaş da hâkim olmuştur. Kurtuluş Savaşı'nın

liderliğini üstlenen kesimin modernleşme ile ilgili olan bağından dolayı kadınlar ön planda yer almış, erkeklerin yanında yerlerini almaya başlamıştır. Bu doğrultuda Birinci Dünya Savaşı kadınların eğitilmesine ve yardımına ne kadar ihtiyaç olduğunu ortaya çıkarmıştır.

Kadınlar, 1918-1923 yılları arasında sürmüş Kurtuluş Savaşında kendilerine önemli bir görev yüklemişlerdir. İstanbul'u işgal eden kuvvetlere karşı propagandaları kadınlar yürütmüştür. İstanbul'da ulusal cephe için kurulan 50 dernekten 10 tanesi kadınlar tarafından kurulmuştur. İstanbul'da işgal kuvvetlerine karşı olan kadınlar ardından Anadolu'ya giderek değişik cephelerde fiilen savaşa da katılmışlardır. Ulusal çıkarlar doğrultusunda faaliyet gösteren kadınlar haricinde kendini tamamen kadın hakları konusuna adanmış feminist dernekler de görülmüştür. Osmanlı Müdafai Hukuku Nisvan Cemiyeti, Osmanlı kadınlarının erkekler ile aynı statüye kavuşmalarını savunmuş yerel problemlerini gündeme getirmiştir. Kadınların kamusal alanda var olabilmesi için gerekli hukuksal güvenceler talep etmişlerdir. Kadınların yüzyıllardır sahip olmadıkları örtünme zorunluluğu, boşanma hakkının kadına da verilmemesi ya da mirasta eşit paya sahip olmama durumu cemiyetin Kadınlar Dünyası adı altında yayınlar yaparak gündeme taşıdıkları konulardır. Kadınlar erkeklerin onları savunmalarına karşı çıkmaktadır. Kadınlar bunun sebebinin erkeklerin kendi iç dünyalarına anlamalarının mümkün olmayacağını düşündükleri için istememektedirler. Kadın haklarının savunucusu yine kadınlar olmalıdır. 1918-1923 yılları arasında kadınlar ile ilgili olarak 27 adet farklı dergi çıkarılmıştır bu dergilerin bazılarının erkekler tarafından yayınlanmıştır. Dergilerin ortak hedefi hükümet üzerinde baskı unsuru oluşturarak toplumsal alanda kadınlara erkeklerle aynı statünün sağlanmasıdır. Kadınlar sadece kendini ifade etme gücünü elde etmemiştir aynı zamanda eğitim alanında da önemli haklar elde etmişlerdir. Osmanlı'daki kız rüştiyelerinden sonra ilk kez 1911 yılında kız idadiyeleri açılmıştır. İdadiyeler 1913 yılında liseye çevrilerek kadınların eğitim alanında yeniliğe tanık olmuştur aynı şekilde kadın üniversitesi açılmış ve kadınlar eğitim hakkında bir adım daha ileri gitmiştir. 1908 yılı sonrasında çok sayıda kadın çalışma yaşamına girmiştir. Osmanlı Ticaret Bakanlığı tarafından yayınlanan kadın işgücü oluşturmayı amaçlayan yasa ile birlikte kadınların çalışma yaşamında yer almaları kolaylaşmıştır. Kadın emek gücü

olarak gıda, dokuma, kereste ya da kimya sanayisi gibi fabrika alanlarında çalışmaktadır (Çaha, 2010, s. 123-128).

Savaşta, basında, evde, yasal olarak olabildiği her yere uyum sağlayan ve geliştiren kadınlar için Atatürk toplumsal ve siyasi alanda reformlar gerçekleştirmiştir. 1923 yılında cumhuriyetin kurulması ile birlikte yeni bir toplum düzeni ve kültür dönüşümü gerekliliği ortaya çıkmıştır kadınlar bu gereklilikte modern medeniyetin giriş anahtarı aynı zamanda kalkınma için önemli bir emek gücü olarak görülmüştür. Kadınların birçok alanda var olmasına rağmen erkekler ile eşit olarak var olmamıştır kadınlara seçme ve seçilme hakkı tanımamıştır. Eski Çağlar'dan günümüze değin ulaşan birçok kadınlı evlilik sistemine 1926 yılında son verilmiştir bu sistemin kaldırılması ile birlikte yürürlüğe konulan laiklik ilkesi cumhuriyetin ilk yıllarındaki dinsel değerleri belli bir noktada tutarak topluma yeni düşünceler için kanallar açmakla birlikte din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması için önemli bir adımdır. Türk kadını üzerindeki toplumsal baskı ve kadına biçilen değer yargıları değiştirmeye başlamıştır. Kadınlar için büyük bir adım olan belediye seçimlerine katılma hakkı yerel düzeyde 1930 yılında yürürlüğe girmiştir. 1934 yılında ise genel düzeyde hak kazanılmıştır. Türk kadınlarına ilk oy kullanması 1935 yılında olmuştur aynı yıl yapılan seçimde 18 kadın milletvekili meclise girmiştir. Mustafa Kemal Atatürk önderliğinde medeni kanun için anayasada yapılan yeni düzenlemeler ve eklemelerle geçmişten günümüze ele aldığımız birçok toplumdan önce Türk kadınları seçme ve seçilme hakkına sahip olmuştur (Konan, 2011, s. 165-169). Türk milleti için devrim niteliği taşıyan yenilikler kadınlar ile özleştirilmiştir. Türk kadını 1900'lü yılların ilk çeyreği itibarıyla haklarını talep etmeye gazete ve dergilerde yer almaya ve toplum içinde yer kazanmaya başlamıştır. Türkiye'de kadınlara verilen haklar aynı zamanda etnik, sosyal ve toplumsal alanda var olan cinsiyete dayalı toplumsal grupları devletle bütünleştirmek için araç olarak da kullanılmıştır.

1935-1980 yılları arasındaki dönem feminist seslerin susmaya başladığı kadınlara yönelik özel söylem ve politikaların kaybolduğu dönemdir. 1935 yılında kapatılan Kadınlar Birliği 1945 yılında yeniden kurulmuştur. Kadınların günlük hayatı

ve kıyafetleri ile ilgili mücadeleye başlayan dernek 1950 yılında Demokrat Parti tarafından desteklenerek, kadınların çarşaf giyimi üzerine bir dönüşüm başlatmıştır. Çarşaf yerine pardösü ve eşarp giyinen dernek kadınları ilerleyen zamanda pardösü ve eşarp da dağıtmıştır. Ülke genelinde kadınlara yönelik bir kıyafet devrimi yaşanmıştır. Bu devrim sayesinde günümüz kadınları tesettür veya türban kullanmaktadır. 1950 yılı sonrası kırsal kesimden kentlere doğru göç başlamıştır. Yaşanılan göçler sebebiyle yaşam alanlarındaki konut yetersizliği görülmüştür bu yetersizlik gecekondu yapılaşmasını doğurmuştur. Gecekonduya yaşayan kadınlar kent yaşamına uyum sağlamada sorun yaşamış ve ekonomik nedenlerden ötürü ev işlerine yönelmek durumunda kalmıştır. Göç sonrası kentlerde ekonomik kaynak fabrikalardır. Kentlerde işe başlayan kadınlar sendikadan uzak, sosyal güvencesiz işlerde çalışmışlardır. Ülke genelinde resmi dil Türkçe kabul edilmektedir, kırdan kente göçen kadınlar henüz Türkçe öğrenememiştir bu nedenle kadınlar çekimser davranmakta, iletişim kuramamakta ve ekonomik olarak özgürlüklerini kazanamamışlardır. Modernleşmenin ilk döneminde dil sorunundan dolayı bir süre ekonomik olarak erkeğe bağımlı kalmıştır. 1975-1985 yılları arasındaki on yıl Birleşmiş Milletler tarafından Kadın On Yılı olarak ifade edilmiş 1975 yılını ise Kadın Yılı olarak ilan edilmesinin üzerine Türkiye’de kadın konusunun daha fazla ilgilenilmesine ve önemsenmesine neden olmuştur. 1975 yılında Türkiye İşçi Partisi önderliğinde İlerici Kadınlar Derneği kurulmuştur. Bu dernek Türkiye’de ilk defa 8 Mart 1976 tarihinde Dünya Emekçi Kadınlar Gününü kutlamıştır. İlerici Kadınlar Derneği, hükümeti hedefleyerek çalışan kadınların çocukları için kreş açmaya yönlendirmiştir. Bu yönlendirme imza kampanyası ile sağlanmış 50 bin imza toplanmıştır. İlerici Kadınlar Derneği büyük kadın kitlelerine hitap eden 20 bin üyeye sahip olmuştur ancak çok geniş bir kitle sayıldığından devlet tarafından tehlikeli bulunmuş 1979 yılında kapatılmıştır. 1980’li yıllara gelindiğinde yeniden ortaya çıkan feminizmin ruhunu İlerici Kadınlar Derneği oluşturmuştur (Çaha, 2010, s. 169-172).

Modernleşme, toplumsal kalkınma ve çağdaşlaşma demektir. Çağdaşlaşma ise toplumun tüm pratiklerini kapsayan kültür, teknoloji ve üretim biçimlerinin değişimidir. Değişim hızlı ve sancısız bir süreç olarak ele alınmamalıdır. Değişim ve dönüşüm içinde olan tüm toplumlar gibi Türk toplumları da bu durumdan

etkilenmiştir. Bu etkiler önemli gelişmeleri de beraberinde getirmiştir. Modernleşme ile birlikte kadınlar, medeni kanunda yer alan belli maddelerin değişimi içinde mücadele etmiştir. Medeni kanunda yer alan koca ailenin reisidir ifadesi 1980 yılı sonrasında feminist gruplar, kadınlar tarafından itirazlar ve yoğun mücadelelerin ardından 2001 yılında köklü revizyondan geçerek daha eşitlikçi bir hale getirilmiştir (Çaha, 2010, s. 142). Modernleşmenin topluma hâkim olduğu 1950 ve 1960'lı yıllarda kadının hem ailede hem de toplumsal alanda alandaki genel konumunun geleneksel düzenden modernliğe geçişle birlikte dönüşerek daha eşit bir düzene var olacağı düşünülmektedir. Ailenin temel taşıını oluşturan kadın, toplumsal alanında önemli bir parçası haline gelmiştir. Önceki çağlarda sadece erkeklerin var olduğu iş alanlarında birçok işi kadınlarında yapmaya başlamasının ardından toplumsal alanda kadınların statüleri yükselmiştir. Toplumsal değişim ve dönüşümün içinde eğitim önemli bir yapı taşıdır. Kadınların erkeklere oranla eğitim seviyeleri daha düşüktür bunun en belirgin özelliği okur yazarlık oranlarındaki dengesizliktir. Cumhuriyet devrimleri ile çözülmeye çalışılan bu dengesizlik günümüzde hala devam etmektedir (Turak, 2015 , s. 18-19). Kadınlara eğitim olanaklarının sağlanması ve fırsat eşitliğinin yaratılması gerekmektedir. Bu gereklilik kadınların toplumsal niteliklerini geliştirecek, kamusal alanda verimliliklerini arttıracak bu sayede ekonomik, kültürel ve sosyal kalkınma içindeki toplumsal dönüşüm daha az sancılı hale getirilebilecektir.

Kadınların hak mücadelesi, 18. yüzyılın sonlarında başlayarak 20. yüzyılın başında ivme kazanarak günümüze ulaşmıştır. Günümüzde kadınlar yüzyıllardır süren mücadelesinin sonucunda kazanılan hakların aktif olarak kullanamamaktadır. Türk toplumunun göçebe yaşam biçiminden gelen rekabet ve yarış hali ilerleyen çağlarda geniş coğrafyaya yayılmaları ve kadınların karşılaştığı yasaklar, sorunlar sadece kadınlar hakkında değildir toplumun genel gidişatı hakkında bilgi edinildiği bir siyasi mücadele alanı olduğu görülmektedir. Günümüzde güçlü devletler ve global firmaların yeni pazar gelirleri elde etmek için verdikleri kapitalist savaş geniş coğrafyaya yayılma sürecini geride bırakmış olsa da kadına yönelik egemen değerler ve saldırganca davranışları değiştirmemiştir. Günümüz kadınının siyasi ve sosyal yaşama aktif katılım sağlama nedenlerinin başında ataerkil düzenin değişime ve dönüşümü uğramasına rağmen aynı ataerkil sistem yeni şekillerde ve düzende devam etmesidir.

Kadınların meta olarak görüldüğü düzen devam etmektedir. Medyada kötü atfedilen bir pazarlama stratejisi olarak kullanılan, bedenlen ön plana çıkarılan, kendi kazandığı başarıları bir erkeğe mal edilmesine kadar birçok örnek ile karşılaşla bilmektedir. 21. yüzyıl kadınların özgür olarak görüldüğü ancak bedenleri, düşünce yapıları, ekonomik seviyeleri gibi birçok farklı konuda eleştirildiğı ve kısıtlandığı bir çağdır.

1.2. Medyada Kadın

İnsanlık tarihinin başlangıcından beri kitle iletişim teknolojilerinde, tarihin akışına yön verecek ölçüde etkili buluşlar hayata geçirilmiştir. Yazıyla birlikte insanlık, kendi tarihini kayıtlara geçirme ve kalıcılaştırmaya başlamıştır. 1450 yılında Johannes Gutenberg'in matbaayı bulması ile mevcut toplumsal yapıyı tümüyle değiştirerek dünyanın yüzünü yeni bir döneme çevirmesini sağlamıştır. Yazının gelişiminin ardından elektronik kitle iletişim araçları kullanıma girmesi ile birlikte dünya yeni bir iletişim çağına girmiştir. 20. yüzyılın sonlarına gelindiğinde özellikle kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ile birlikte enformasyon çağına girilmiş çok kültürlü ilişkiler iç içe geçerek yoğunlaşmıştır. Önceki yüzyıllardan farklı olarak maddi pratiklerin, yaşam tarzlarını, fikirlerin ve ihtiyaçların daha hızlı alışkanlık haline gelmesi haricinde, hiç görülmediğı kadar farklılıkların ve ötekinin kendisini temsil etmesi söz konusu olmuştur. Günümüzde ise bilgisayar temelli teknolojiyle birlikte iletişimde yeni bir dönem yaşanmaktadır. Dijital teknolojilerin gelişmesi ile birlikte yeni medya türleri ortaya çıkmış, mevcut medya türleri ise dijitalleşerek yeni medya türlerine uyum sağlamışlardır (Güngör, 2020, s. 399-400). Dijitalleşme ile birlikte kitlesel iletişimde yeni oluşumlar görülmeye başlamıştır. Radyo ve televizyon yayınlarının yanında dijital televizyonlar, yeni nesil akıllı telefonlar, basılı gazetelerin yanında internet gazeteleri, cep bilgisayarları gibi dijital teknolojilerin iletişimin her kesimine yayılması ve aktif şekilde kullanmaya başlanması ile birlikte kısıtlı ve gizli alanlar ortaya çıkmaya daha geniş kitlelere interaktif şekilde ulaşmaya başlamıştır (Özkök, 2019, s. 4). Yeni medya hiçbir şekilde özel olmamasına karşın, bu tür aynı zamanda en az kurumsal olandır. Telgraf ve telefon gibi geleneksel biçimleri karşın saf ve iki yönlü iletişim sağlamış diğer medya türlerini hiçbir zaman benzememiştir sağladığı etkileşimli özgürlük olanakları ile aynı derecede tehditler sunmaktadır (Laughey, 2010, s. 19).

Günümüzde geleneksel medya olarak adlandırılan, televizyon radyo gazete dergi ve kitapların dijital medya ile yok olacağı düşünülmüştür ancak geleneksel medya dijital teknolojilerin desteği ile varlığını sürdürmeye devam etmektedir. Basılı gazeteye ulaşmak günümüz toplumunda alışkanlık olarak görülmediğinden gazetelerin dijitalleşmesiyle birlikte internetten akıllı telefonlardan okunabilmektedir. Televizyon ise günlük olarak bir yere bağlı kalmadan laptop, tablet, cep telefonu ve türevi teknolojik aletlerden kolaylıkla takip edilebilmektedir. Açıkça görülmektedir ki geleneksel kitle iletişim araçlarının yok olması söz konusu değildir hatta güçlenerek insan hayatında yer etmeye devam etmektedir. Web 2.0 ile birlikte insanlığı kitlesellikten bireyselliğe, yüz yüze iletişimden dolaylı iletişime, iletişimin tüm boyutlarının iç içe geçtiği, yazılı, sözlü, görsel, işitsel bütün iletişim türlerinin birlikte kullanıldığı bütün iletişim düzeylerinin değiştiği yepyeni bir iletişim ve medya ortamlarının içinde bulunmaktadır.

Yeni medya ortamı ile birlikte iletişimin işleyişindeki temel oluşturucu öğeleri olarak bilinen kaynak, gönderici, ileti, araç, kanal, kodlama, kod açılma, alıcı, geri besleme gibi kavramların yeni baştan tanımlanma gereksinimi doğmuştur. İletişim temelini oluşturan tüketici, üretici, ürün, kitle iletişim aracı gibi kavramların yeniden tanımlanması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Üretici ve tüketici yani izleyici kavramlarının anlamı değişmeye başlamıştır (Güngör, 2020, s. 399-400). Medya, bireylerin topluma katılmasında toplumsal düzeni, yaşamsal değerleri ve kimliklerini oluşturmada önemli bir yer tutmaktadır. Kitle toplumunda bireyler yaşadıkları dünyayı medyanın sunduğu bilgilerden ve görüntülerden anlamlandırmaktadır. Bireyler her ne kadar izledikleri, duydukları ya da okudukları içeriklerden etkilenmediğini savunsalar da medyanın insanların duygu, düşünce ve davranış biçimleri üzerinde etkisi olduğu yadsınamamaktadır. Sağlıksız etkilerine karşılık olarak medya sağlayıcıları, kamu yararına hizmet ettiklerini, toplumda yaygın olan beğeni algısına hitap ettiklerini ve toplumun ihtiyaçlarına yönelik hareket ederek ayna tuttıklarını savunmaktadırlar (Laughey, 2010, s. 39). Toplumsal cinsiyet rolleri de medya ile kavranmaktadır. Cinsiyet ilk olarak ailede algılanır ardından televizyon, gazete, dergi, internet gibi medya araçlarıyla etkileşimin başlamasıyla birlikte toplumsal cinsiyet rollerinin öğrenilmesinde önemli birer araç haline gelmektedirler.

Cinsiyet rolleri medyadan topluma yansımaktadır topluma yansıyan roller ise tekrar medyaya yansımaktadır. Bu sarmal toplumun değer yargılarını kitle iletişim araçlarına yansımaları, ardından kitle iletişim araçlarının yeniden topluma yansımaları olarak sürüp gitmektedir. Toplum ve kitle iletişim araçlarının birbiri içinde sürekli yinelenen bir düzen içindedir. Sürekli yinelenen akış cinsiyet rollerini atfedildiği gibi toplumsal cinsiyet eşitsizliğine de yeniden üretmektedir. Reklamlarda oluşturulmuş olması gereken en iyisi ve en doğrusu olarak nitelendirilen kadın ve erkek bedenleri ürünlerin yanında pazarlanmaktadır. Televizyonda yayınlanan reklam ve dizilerde, kadınlara atfedilen roller ev ile bağlantılıdır erkekleri ise ev dışındadır. Kadınlar için betimlenen rollerde alımlı, güzel olmasının yanında çilekeş fedakâr da olmak durumundadır. Erkekler sert cesur olmalı aynı zamanda şiddete başvuran, aile içinde ya da dışardaki diğer bir bireylerle sorunlar yaşayan kişiler olarak görüntülenmektedir. Cinsel yönelimi farklı kişiler ise sindirilen, daha az konu edilen kişilerdir. Geniş kitlelere hitap eden haberlerde ise kadına yönelik erkeğin uyguladığı şiddet pornografikleştirilmekte ya da romantikleştirilmektedir. Barbie bebekler kız çocukların hayallerini süslerken süper kahramanlar erkeklerin ideallerini kapsamaktadır. Böylece medya toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin yinelenmesinde önemli rol oynamaktadır. Medya tüketicilerinin tüm bilgilerine sahiptir yaşı, sosyo-ekonomik statüsü ilgi alanları gibi toplumsal cinsiyet rolleri de medya için kullanılan metinlerin ve ürünlerin üretilmesinde kullanılmaktadır. Kitle iletişim araçlarından genel kitleye yayın yapan televizyon kanalları geleneksel bir ailenin yaşam döngüsüne göre yayın akışı tasarlamaktadır. Evde bulunan kadınlar için sabah saatlerinde konulan kadın programları, öğleden sonra romantik diziler ya da evlilik programları akşam ise ailecek izlenebilecek haber programları ardından da dizi ya da eğlence programları olarak sıralanabilmektedir (Saygılıgıl Gündüz, 2021, s. 124-125).

Günümüzde medyanın hayatın tüm alanlarına nüfuz etmesinin ardından, kadınlar ve erkekler hakkında yeni bilgiler öğrenilmesine, yeni perspektifler kazanılmasına rağmen toplumsal cinsiyet eşitsizliğine dayalı izlenceler ve anlatılar sürdürülmektedir. Kadınlar medya sayesinde kendilerine bir alan yaratmış ve farklı seslere öncülük etmektedirler ancak medya birbirine benzer içerikleri bazen de sadece popüler olması nedeniyle kadın bedenini meta haline getirmektedir. Eşitsizliğe dayalı

medya teknolojisinin ilerlemesi, toplumların dönüşerek bilinçlenmesine karşın kadınların birçok farklı alanda var olması göz ardı ederek kadınları eve aitmiş gibi göstermeye, belli kalıplara ait olmasını sağlamaya çalışmaktadır. Farklı konumlarda sosyal ve iş hayatına dahil olan kadınların bu yönlerinden ayırıştırarak reklamlarda sadece annelik özelliğinin vurgulandığı görülmektedir. Ataerkil düzeni destekleyen sürekli yinelenen eşitsiz düzen medya tarafından desteklenmektedir. Örneğin, her yıl düzenlenen Akademi Ödülleri veya günümüzde sıkça kullanılan adıyla Oscar Ödül Töreni film sektörünün sanatsal ve teknik başarılarına imza atan kişilere verilen ödüllerdir. 2022 yılında yapılan Oscar töreninde, sunucu Chris Rock Will Smith'in eşi Jada Pinkett Smith'in saçlarıyla ilgili espri yapmıştır. Şekil 1'de görülen olayda sahneye çıkarak Chris Rock'a tokat atmış, karımın adını ağzına alma demiştir (Hürriyet Kelebek, 20.04.2022). Bu olaydan sonra Will Smith yaptığı açıklamada,

“Yaptığımız şeyi yapacağımı biliyorum, suiistimal edilebilmelisin, insanların senin hakkında çılgınca konuşmasına izin verebilmelisin, bu işte sana saygısızlık eden insanlara sahip olmalısın ve gülümseyip her şey yolundaymış gibi davranmalısın. “Daha sonra, aday adayı Washington tarafından kendisine verilen tavsiyeyi hatırladı: “En yüksek anınızda, şeytanın sizin için geldiği zaman dikkatli olun.” “Akademi'den özür dilemek istiyorum, tüm aday arkadaşlarımdan özür dilemek istiyorum. Sanat hayatı taklit eder. Çılgın babaya benziyorum, tıpkı Richard Williams hakkında söyledikleri gibi ama aşk sana çılgınca şeyler yaptırır.” Sözleriyle kendini ifade etmiştir (Lee, 20.04.2022).

Şekil 1. Will Smith'in Chris Rock'a Uyguladığı Şiddet

Kaynak: Lee, B. (2022). *Oscars 2022: "Coda Triumphs While Will Smith Attacks Chris Rock Onstage"*, The Guardian: <https://www.theguardian.com/film/2022/mar/28/oscars-coda-best-picture-will-smith-chris-rock-slap> Erişim tarihi 20.04.2022.

Will Smith şiddeti Jada Pinkett Smith üzerinden meşrulaştırmaya çalışmıştır. Will Smith'in "aşk sana çılgınca şeyler yaptırır" sözleri aslında uyguladığı fiziksel şiddeti romantizme yönlendirerek meşru kılma çabasıdır. Şiddetin hiçbir tipi ve uygulayıcısı meşru kılınmaz. Tüm medya sağlayıcılarının bulunduğu bir törende Chris Rock'ın Jada Pinkett Smith'e uyguladığı psikolojik bir şiddettir. Eşi Will Smith'in ise eşini savunmak üzere uyguladığı fiziksel şiddet kadının adının yok olmasıdır. Kendi düşüncesini dahi ifade edilmesine izin verilmeden iki erkeğin şiddetine maruz kalmıştır. Will Smith olayın medyatik yönünü düşünerek hareket etmesinin ardından dilediği özür aşk üzerinden ilerleyerek şiddeti romantize etmekte gaflet anı gibi göstererek şiddetini haklı çıkarmak istemesidir. Medyadan yayılan enformasyon, Jada Pinkett Smith'i yok sayarak sansasyonel olduğu için iki erkeğin dövüşünü sahneye taşımıştır. Yine bir kadın medya tarafından yok sayılmıştır.

Günümüzde medya aracılığıyla sağlanan enformasyon, bedensel varoluşun önüne geçmektedir. İnsan varoluşunun koşulları medya sayesinde ortadan kaldırılmıştır. Medyanın sağladığı örüntüler, sunduğu yapay gerçeklik, hızlı ve tüketilebilirdir, insan yaşamı ise zorlu süreçlerin bulunduğu, konumların ve statülerin sağladığı, iletişimin önemli olduğu emek gerektiren bir serüvendir. Medyada gerçek ilişkilere gerek duyulmamaktadır, yüzeysel olan mecralar hızlı, gerçek hayattan uzaklık sağlamaktadır. İnsana ilişkin her şeyin, ilişkilerin, pratiklerin, düşüncelerin, duyguların, düşlerin, hayallerin medyanın simge ve imge dünyası içerisinde üretildiği, tüketildiği yeniden üretildiği ve böylece sürüp gittiği 21. yüzyılda kişiler medya ile bağlantı kurabilirler, kurmaktadırlar medyadan uzak kalabilme çağımızda ender görülmektedir. Medyayı aktif şekilde kullanmayı tercih edenler, medya ile bağlantı kurmayanları ölü ya da tuhaf saymaktadır. Medya kültürü geliştikçe dışlanma korkusu artar, tüketim artar, makineleşme artar, gerçeklik azalır, insan gücünün değeri azalır, iletişim azalır. Bu ters orantı günümüzde ilerledikçe elle tutulan tüm insani duygular değerini yitirmektedir.

1.2.1. Medyada Kadına Şiddet

Medya gerçekliği belirli bir ekonomik, toplumsal, kültürel yapı içinde yapıdan gelen argümanları kodlayarak sürekli olacak şekilde yeniden üretmektedir. Medyanın yeniden üretimi toplumsal olaylarda, toplumdaki güç ve iktidar ilişkilerinden bağımsız olarak üretilmemektedir. Medya gerçekliği tasarlarken çerçeveleme yapmaktadır bu çerçeveleme ürettiği içeriğin bazı kısımlarını yansıtırken bazı kısımlarını ise dışarıda bırakmaktadır (Atuk, 2021, s. 268-269).

Basın, ülkelerin yasama, yürütme ve yargıdan sonraki dördüncü büyük gücüdür. Basın ülkeyi hem iç dinamiklerinde ve dış dinamiklerde temsil etmektedir. Haber yapımında objektif ve yansız şekilde aktarım yapılmalıdır. Günümüz basılı medyasında kadın şiddet haberlerinin sunuluş biçimi, başlık seçimi, konumlandırma şekli, eril ve önemsizce kullanılan dili kadınların medyadaki temsil sorununu oluşturmaktadır. Bunun yanında şiddet haberlerin hafifletilmesi ve haberin güncel merkezden uzaklaşarak farklı algılar yaratılması kadını değersizleştirmektedir.

Kadına şiddet haberlerinde kurbanın suçlandığı, suçlunun tamamen sorumlu tutulmadığı ya da ifadeye yumuşatma eğilimi görülmektedir. Kadına şiddet haberleri sunuluş biçimi olarak şekil 2’de görüldüğü üzere yaşı gözetmeksizin görsel öğelerle pekiştirilerek ince ayrıntılara yer verilmekte kadının gördüğü şiddet metalaştırılmakta ve kalıcı olarak hafızaya kazınması sağlanmaktadır. Medyada en fazla ihlalin bulunduğu kısım görsel sunum ile pekiştirilen bölümlerdir. Medya, kadına yönelik şiddeti normalleştirmektedir. Kadınlara yönelik suçlayıcı haber yaparak kadını metalaştırmaktadır. Kadına şiddet haberlerinde haberlerini sunuluş biçiminde erkeğin geçmişine yer verilmezken kadının geçmişine yer verilerek şiddeti kabul edilebilir bir durum olarak göstermeye devam etmektedirler (Yılmaz & Ören, 2021, s. 46-53). Şiddetin hiçbir şekilde kabul edilemeyeceği ve hiçbir nedenin şiddeti haklı gösteremeyeceği medyadan vurgulanması gerekmektedir.

Şekil 2. Haber Türk Gazetesi Kadına Şiddete Son Nokta Haberi

Kaynak: Kağan, İ. (2020). “Şiddetle Ekonominin Ne Bağlantısı Olabilir, Ama Var” Güncel Meydan: <https://www.guncelmeydan.com/pano/siddetle-ekonominin-ne-baglantisi-olabilir-ama-var-t48995.html>, Erişim tarihi 23.04.2022.

Türkiye 1985 yılında Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Tasfiye Edilmesine Dair sözleşmeyi (CEDAW) imzalamıştır. Bu anlaşma, medyadaki kadın betimlemelerinin ayrımcı niteliklerin olmaması gerektiğine dair düzenlemelerin yanı sıra aynı zamanda yasaklandığı bir anlaşmadır. Ancak Türkiye’de medya sektörü

genel itibari ile erkek egemen bir yapıya sahiptir. Erkek egemen yapı kadın sorunlarını nedenleri ile ortaya koymamaktadır. Kadın toplumun gidişatına yön veren, dönüştüren güce sahip bireyler olarak yansıtmamaktadır. Medyadaki asıl sorun kadının yansıtılış biçimi ve kadınların medyadaki temsillerinde erkeklerden bağımsız bireyler olarak gösterilmemeleridir (Uçak, 2020, s. 162-163). Avrupa ülkelerinden farklı olarak Türkiye medyasında kadına dair şiddetteki sorun kadınların yaşamına dair olan haklarını ve kadının cinselliğini yok sayan kadın namustur gibi söylemlerin adı altında gelenek ve kültürü bağlayıcı olarak kullanan medya tarafından yinelenerek pekiştirilmesi sonucunda yeniden sürekli ortaya çıkan şiddettir. Medya kadına şiddetti belli söylemler ve görüntüler altında meşrulaştırmaktadır.

Medyada kalıplaşmış cinsiyet rolleri ve geleneksel olarak kadınlara atfedilen tutum ve davranışları yeniden biçimlendirerek kalıplaşmış yargıların sürdürülmesini sağlamaktadır. Medyada bazı dönemlerde toplumda belli bir konuma gelmiş kadınlara yer verilse de kadına atfedilen mevcut rollerin, bu davranışların ve tutumların değişimi sağlayacak kadar medyada bu tür haberlere yer verilmemektedir. Medyada reklamlar ürün tanıtımı amacı üzerine kurulmuştur ancak reklam metinleri ve görüntüleri toplumsal cinsiyet algıları ve kültürel değerlerin bütününe yansıtan bir algı oluşturmaktadır. Tanıtım için hedeflenen ürünlerin tüketimi üzerine kurulan cinsiyetçi roller ile kadınların aile içindeki görevleri, Fiziksel özellikleri öne çıkarılırken aynı zamanda anneliği vurgulanmaktadır (Depboylu, 2019, s. 20-21). Erkekler için medyada oluşturulan temsilde ise güçlü, sosyal hayatında başarılı aynı zamanda iş hayatında da başarılı bir profil oluşturulmaktadır. Kadınlar için yıllarca süren hak arayışı yok sayılırken ataerkil düzen medya aracılığıyla yeni nesillere yavaş yavaş sirayet ettirilmektedir.

Medya cep telefonlarının ve internetin yaygınlaşması ile birlikte en çok kullanan haberleşme aracı haline gelmiştir daha önceki zamanlarda kullanılan günümüzde geleneksel medya olarak adlandırılabilen basılı yayın organları ve televizyon yüzünü yeni medyaya çevirmiştir. Erişimi kolay ve profesyonellik gerektirmediği yeni medya platformları bir merkeze bağlı olmadan hızla geniş kitlelere

ulaşabilmektedir. Yeni medya platformları ile birlikte birçok kadın yaşadığı şiddet aktarabilmek de geniş kitlelere duyurabilmektedir ancak diğer bir yandan kadına yönelik şiddet oldukça yıpratıcı, travmatik ve yıkımla sonuçlanabilecek bir olguyken sanal ortama aktarılan şiddet etkisini yitirilmekte gören gözler duyarsızlaşmaktadır. Medya ile birçok kadın maruz kaldığı şiddeti açıklayarak, kendini kamusal alanda korumaya almaya çalışmaktadır. Kadınlar medyada gördükleri şiddeti açıklarken sonucunda toplumda destek gördükleri kadar dışlanmaktadırlar da medya sağladığı özgürlüklere karşı kaybettirdiği özel alan sayesinde yine kadınlar için en büyük tehditlerden biridir.

1.2.2. Türkiye’de Geleneksel Medyada Kadına Şiddet

Toplumsal düzendeki değişme ve dönüşme paralel olarak yinelenen değerlerin yanında geleneksel olarak kemikleşmiş değerlerin de bulunduğu bilinmektedir. Bazı değerler o kadar büyük bir öneme sahiptir ki kişilerin hayatları üzerinde şekillenen temeller olarak kabul edilmektedir. Bireyleri cinsiyetler olarak ayırdığımızda bu değerlerden bir kısmının bir cinse daha çok atfedildiği fark edilmektedir. Özellikle kadınların kendilerine uygun görülen değerlere aykırı davranması sonucunda ödedikleri bedel bedenlerine ya da psikolojilerine uygulanan şiddettir. Kadınlar başkaları için var olan kişiler olarak görülmektedirler kadının kendi adı yoktur, doğurganlıkları, eşleri, aile büyükleri her zaman kendilerinden önce gelmektedir. Kadının kendi değerini fark etmesi istenilmemektedir, kadınların başarıları evlilikleri ile ne kadar ilgili oldukları ne kadar çocuk yaptıkları ile ilgilidir (Kümbetoglu, 2016, s. 52-55).

Günümüzde dünya ne kadar değişse de kadınlara karşı tutum farklı araçlar ile desteklenmekte, kadınları değersizleştiren, onları ikinci konumda tutmaya kararlı olan ataerkil sistem her tür şiddet uygulayarak sistemi pekiştirmektedir. Erkeklere güçlü rolü atfedilmesi üzerine bu gücü istediği davranışı sergileyebileceğini benimserler. Erkekler kadınların üzerine bu gücü yönlendirerek kadınları terbiye ettiklerini onların istedikleri rollere bürünmelerini sağladıklarını savunmaktadırlar. Kadınlar şiddet gördüklerinde toplumsal alandan uzaklaşarak evlerini kapanmaktadırlar bu

kapandıkları evin ne kadar sağlıklı ve aile içi şiddete ne kadar yatkın olduğu meçhuldür. Erkeğin güç gösterisine yani şiddetine maruz kalan kadınların sadece sağlıkları değil aynı zamanda psikolojileri ve hane içi ilişkilerde bozulmaktadır.

Erkeklerin kadınlara şiddet uygulaması karakter özelliklerini atfedilmesine rağmen bu kişilik özelliklerinden sebep değil bu toplumsal oluşumun ortaya çıkan sonucu şiddettir. Şiddete maruz kalan kadınlar şiddetin nedenini açıklamaya çalışırken kendilerini ayıplar, suçlu hisseder ve sessizlik içinde bu şiddete boyun eğmektedirler. Ataerkil düzende insanların doğuştan gelen cinsiyet farklılıklarını doğal kültürel ayrımlara sabitlemektedir. Erkeği üstün olarak gören düzen erkekliği doğadan gelen bir bahşedilen bir güç olarak yansıtılmaktadır. Hane içindeki erkeğin üstün konumu, kadının belli sebeplerden bağımlı ve zayıf bir varlık olarak görülmesi yaşanan şiddetin normal ve olağan karşılanmasına neden olmaktadır. Toplumda kadınlara ve erkeklere ilişkin roller kabul görülmüştür bu roller kalıplaşarak kadınların, uysal, sorun çözücü, fedakâr, huzur sağlayan bu özellikleri taşıma zorunluluğu at edilmiş ideal görülen tiplerdir. Erkeklerde ise atılgan güçlü denetleyen bilgi sahibi gibi özellikler taşıma zorunluluğu yüklenmiştir. Bu roller zıt kutupları oluşturmuş kadın ve erkek arasındaki dengesizliği daha çok pekiştirmiştir. Günlük hayatta kadın atfedilen rollerden uzaklaştıkça kendinden beklenen rolleri cevap vermedikçe aykırı özellikleri şiddetle bastırılmıştır (Kümbetoglu, 2016, s. 47-50).

Kadın ve medya ilişkisinde kadının haklarının görünür hale gelmesi Türkiye’de 1970’lerde başlamış olmasına rağmen feminist toplulukları 1963 yılında Betty Friedan’ın *The Feminine Mystique*’i yazdığında uyanış başlamıştır, idealize edilen ev annelik arasında sıkışıp kalan kadınlar için mücadele yolunu açarak medyayı işaret etmiştir. 1963 yılından itibaren medyada kadının temsili feminist topluluklar ve kadınlar için temel bir mücadele alanı olmuştur. Medyanın işaret edilmesi kadınlar için sadece eşit haklar ve fırsatlar için mücadele etmek olmamıştır. Medyanın kadınlara dair oluşturduğu tanımlarla ilgilide simgesel bir mücadele başlamıştır (Tokdoğan, 2013, s. 18).

Türkiye’de ana akım medya içeriğine dair en önemli konulardan birisi kadın hareketlerinin ve feminist taleplerinin kadınların kendileri üzerine toplumsal, ekonomik ve siyasal istemlerini arka plana atılması sadece olayların sansasyonel kısmının haber yapılmasıdır. Kadınlar ile ilgili haberler ciddi haberler olarak yer almamaktadır tatlı haber şeklinde lanse edilmektedir. Şekil 3’de görülen haberde görülmektedir ki kadınlar üzerine yapılan haberlerde aktör konumunda genellikle erkekler yer almaktadır. Haber medyasında yapılan kadınlar üzerinden yapılan haberlerin sansasyonel haber olarak üretilmesi ve sunulması toplumda duyguları harekete geçirmesine rağmen demokratik bir düzen içinde kadın haklarına hizmet etmemektedir.

Şekil 3. Çıglık Çıglığa Dehşet: Zorba Şikayetçi Olacak

Kaynak: Oda Tv. (2021). “Çıglık Çıglığa Dehşet”. Oda Tv4: <https://odatv4.com/guncel/ciglik-cigliga-dehset-07032137-203263> Erişim tarihi 23.04.2022.

Basılı medyada aile içi şiddet haberlerinin ağırlıklı olarak şiddete maruz kalan kadın ölmüş ise haberleştirildiği ortaya konulmaktadır. Kadının fiziksel şiddete maruz kaldığı ve adliyeye intikal eden haberler üçüncü sayfa olarak yer almakta, birçok habercinin görüş ve yorumlarından geçmesinin ardından saldırganın röportajının sonrasında haber değeri verilerek sunulmaktadır (Kumova, 2013, s. 62-63).

Kadına şiddet haberlerinin ne şekilde hangi çerçevede ve hangi içerikte ne oranla tasvir edildiği çok önemlidir. Şiddete maruz kalan kadın üzerine yapılan çok

sayıda haber, kadınları değersizleştiren, kadınların zayıf olduğu algısını destekleyen, kurban psikolojisi üzerine konumlandırılan haberlerdir. Kadın ve erkek cinsiyet üzerine yapılan haberler konusu ve içeriği bakımından cinsiyet ayrımcılığının en belirgin olarak gösterildiği yerdir. Kadınların şiddet gördüğünde yapılan haberler daha çok geleneksel roller üzerinde kadının yapmaması gereken davranışları yaptığı için sonucunda şiddet gördüğü şeklindedir. Bu şekilde yapılan haberler şiddeti engellemekten öte kadına yönelik şiddeti desteklemektedir (Depboylu, 2019, s. 20-21). Medyada şiddet uygulayan bu davranışının sebebinin hastalık, sinirli bir yapıya sahip olması gözünün bir anda kararmış nedenlere bağlıyor olsa da bu nedenler sadece şiddeti uygulayanı haklı çıkarmaya yarayan söylemlerdir. Şiddetin medyada yansıtılandan farklı olarak şiddet sadece öğrenilen bir davranış öfkenin kontrol edilememesi sonucu ortaya çıkan davranış biçimleridir.

Türkiye'deki geleneksel medyada görülmektedir ki, Türkiye'de yaşayan kadınların medyadaki görünürlüğü geleneksel rollerini pekiştiren haberlerdir. Kendini geliştirmek, kendine değer vermek sosyal ve toplumsal konumunu yükseltmek, iyi bir eğitim seviyesine sahip olmak Türkiye'de yaşayan kadınları için ikinci planda tutmasını sağlayacak şekilde inşa edilmiştir. Kadınların yaşamda değerli kılınması ve medyada toplumlara atfedilen özlük görevleri iyi bir anne ve eş olmak üzerine kuruludur. Şekil 4'de yer alan reklam filminden bir görselde sunucu ve televizyon programcısı Esra Erol'un yansıtılan bu halinde evinde çamaşır yıkayan, evi ile ilgilenen ve çamaşır kokusunun kalıcılığının kendisi için ne kadar önemli olduğunun detayları sunulmuştur. Esra Erol'un iş yaşamına yer verilmemiştir. Erol'un iş yaşamına yer verilmezken, kadının özlük görevleri olarak atfedilen ev işleri ön plana çıkarılmıştır.

Şekil 4. Esra Erol Peros Reklamı

Kaynak: Ad Just Brand. (2022). “Peros, yeni yumuşatıcı serisini Esra Erol’un rol aldığı reklam filmiyle tanıtıyor”.Ad Just Brand:<https://www.adjustbrand.com/kreatif/kampanyalar/peros-yeni-yumusatici-urununu-esra-erolun-rol-aldigi-reklam-filmiyle-tanitiyor/> Erişim tarihi 01.06.2022.

Haklarını arayan, şiddete maruz kaldığında ses çıkaran, tepki gösteren ve bunun bilincinde olan kadın sayısı çok azdır. Bu nedenle kadınların medyadaki temsili ataerkil düzen içinde kaybolmuş, silikleşmiştir. Modern toplumlar, farklı kitle iletişim araçları kullanarak kadının adını yok etmeye, her türlü yaşam mücadelesini erkeklere mal etmeye devam etmektedir.

İKİNCİ BÖLÜM

FEMİNİZM FEMİNİST TÜRLER VE TÜRKİYEDE FEMİNİZM KAVRAMI

2. FEMİNİZM

Feminizmin ortaya çıkışı 17. yüzyıl sonlarına dayanmaktadır. Kadınların toplum içindeki rolünü ve haklarını genişletmeyi öngören bir düşünce olarak ortaya çıkmıştır. Sanayi devriminin ardından geleneksel değerlerin değişmeye başlaması ile birlikte İngiltere’de ilk çağlardan itibaren yinelenen bireysel kadın eylemlerinin tersine toplu olarak kadın hareketlerinin ortaya çıktığı görülmüştür. 1852 yılında feminizm kelimesi yine İngiltere’de literatüre katılmıştır. Feminizm sözcüğü Latince kadın yani femine sözlüğünden yola çıkılarak üretilmiştir (Aslan, 2016, s. 5).

1882 yılında Fransız aktivist Hubertine Auclert feminizmi olumlu bir şekilde tanımlamış kadınların yaşamlarını iyileştirmeye amaçlayan mücadele olarak kavramlaştırmıştır. Merriam Webster sözlüğünde feminizm ise şu şekilde açıklanmaktadır. Erkeklerin ve kadınların eşit haklara ve fırsatlara sahip olması gerektiğini savunan düşünce yapısıdır. Feminizm aslında toplumsal cinsiyet rollerini, cinsiyetçiliği, cinsiyet üzerinden yapılan sömürü ve baskıyı bitirmeyi amaçlayan bir harekettir (Gaag, 2018, s. 19). Feminizm en geniş anlamıyla kadınların kendi tercihleri olmamasına rağmen cinsiyetleri nedeniyle uğradıkları ayrımcılığı engelleme, toplumdaki cinsiyet eşitliğinin sağlanması için gösterilen çabalara verilen addır.

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadınlara hak ve özgürlüklerinden erkekleri ise insanlıklarından mahrum bırakmaktadır. Erkekler belli kalıplar üzerinden yürütülmekte, belirlenen roller haricinde cinsiyetsiz sadece insan olarak ne yapması hakimiyetini çok geç kazanmaktadır. Geleneksel olarak atfedilen erillik ve dişilik rollerine geri dönüş günümüzde artık bir seçenek olmamalıdır. Kadınlar artık kapandıkları evlerine dönmemelidir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin mücadelesi sadece feministler üzerinden değil erkekleri tanınmış olan imtiyazlardan vazgeçilerek kadınların var olduğu feminizme dahil olmaları gerekliliğini göstermektedir (Gaag, 2018, s. 31).

Kadınların kamusal olan alanda var olmasını amaçlayan ilk feministler, ilerleyen çağlarda sosyal bilimler alanında ve siyasi alanda önemli araştırmalar sağlayan bir feminist kuramı oluştururken aynı zamanda feminizmi kadınlar için uzun verimli bir politikaya dönüştürmüştür. Kadınların hak mücadelesi ile başlayan feminizm kümülatif olarak ilerleyerek tüm dünyaya yayılmıştır.

Tüm bu tanımların ve adımların öncesinde Fransız ihtilali ile birlikte, eşitlik hak ve özgürlük hayallerine yansıtmaya başlayan kadınlar da toplumsal alanda erkekler gibi yer almak istemişlerdir. Kadınlar arasında çıkan bu tepkimeler sonucunda Olympe de Gouges “Kadın Hakları” isimli bildirisini, 1792 yılında Mary Wollstonecraft da “Kadınların Haklarının Doğrulanması” adlı yapıtını yayımlamıştır. Bu tepkiler ve kadın uyanışı iktidara karşı olarak algılanmış Fransa’da kadın kulüplerinin faaliyetleri yasaklanmıştır. Olympe de Gouges yayınları nedeniyle idam edilmiştir. İktidarda bulunan erkekler ve politikacılar kadın haklarının mücadelesinden hoşnut olmamasına rağmen ihtilalin etkisiyle belli kararlar almak zorunda kalmıştır (Aslan, 2016, s. 5). 1800’lü yıllarda kadın hakları feminizm çatısı altında kavramlaştırılmaya ve ortaya konulmaya başlamıştır ancak feminist teori aslında kavramsallaştırılmadan önce kadınlar tarafından uygulanıyor olmasına rağmen sadece bir çatı altında toplanmamış haldedir.

1968 yılı öncesi ilk kuşak olarak adlandırılan liberal feministlerin amacı kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olmasını talep etmektedir. Birinci kuşak feministlerin hedefi evleri kapatılan kadınların toplumsal ve kamusal alana tabi olmasıdır. Kadınlar cinsiyetlerinden dolayı toplumsal alandan ve siyasal alandan uzakta tutulmuştur. Cinsiyete dayalı iş bölümünün hâkim oluşundan temelli kadınlar kamusal alanda var olmamıştır. Toplumsal cinsiyete dayalı iş bölümü kadınların dışlanmasına gerekçe olarak sunulmamalıdır. Kadınları ayırtıran toplumsal yapı sadece kamusal ve siyasal alanda değil toplumun kadınlar üzerindeki düşünce yapısını da olumsuz etkilemiştir. Birinci kuşak feministlerin amacı, kadınların yaşamın her alanında ki başarısı ve yaşam mücadelesi birlikte ele alarak toplumun bir parçası olduğunun anlaşılmasıdır (Kanadoğlu, 2021, s. 142-143). Erkeklerin siyasal ve toplumsal alana sahip oldukları

kadar kadınların da bu tarihte yer almaya hakkı vardır. İlk kuşak feminizmin de kadının yaşamsal pratiklerini yok sayılması üzerine bir başkaldırı vardır. Toplumsal ve siyasal alanda var olmak istemekte, sadece cinsiyetleri üzerinden yargılanmak istememektedirler. Kadınlar kendi adlarının tarihte yer almasını istemektedirler.

İkinci kuşak feministler aynı zamanda ileri radikal feministler olarak da bilinmektedir. İkinci kuşak feministler çağın getirisi ile birlikte feminist anlayışa farklı bir noktaya taşımışlardır. Hareket noktaları, erkeklerin kadınlar üzerindeki hükmünün coğrafi, ırksal, dinsel gibi tüm hüküm biçimlerinden daha baskıcı bir tarzda oluşudur. Bu nedenle ikinci dalga feministler erkeğin hükmünü savunan kuramları sorgulamaktadır. Birinci dalga feministleri ve ikinci dalga feministleri birbirinden ayıran nokta birinci dalga feministlerin kadın ve erkek arasındaki farkları eşitleme çabası varken ikinci dalga feministlerde kadın olmanın farklılığına temenni ederek kadının değerini ön plana çıkarma mücadelesi hakimdir (Kanadoğlu, 2021, s. 142-143).

Birinci dalga feministler, kadının çağlar boyu mücadelesini verdiği hak eşitliği savunulurken ikinci dalga feminizmde kadın olmanın verdiği farklılıklar ön plana çıkartılarak, kadının adını koymaya ve kadınların farklılıklarla var olmasını sağlamak amaçlanmıştır. Üçüncü dalga feminizm ise 21. yüzyılın en büyük sorunlarından biri olan kişisel ve cinsel kimliğin tartışmaları içinde yer alarak kimliklerin özgür bir biçimde çoğullaştırılmasıyla sona erecek bir mücadelenin içindedir.

2.1. Feminizm Türleri

Kadınlar kendi deneyimlerine dayalı, herkesin ulaşabileceği, herkesin katılabileceği, sürekli yenilenen, yorumlanan, bilgi alanının sürekli genişlediği, imkânsız olarak görülemeyecek bir alan oluşturmak için feminist teoriyi geliştirmişlerdir. Feminist teorinin gelişim içinde zamanla farklı deneyimler ve farklı kadınlar söz konusu olduğu için feminist teori de kendi içinde farklı yaklaşımlar geliştirmiştir (Alptekin, 2006, s. 14). Farklı yaşamları ve farklı konumlarda bulunan

kadınlar sahip oldukları ırksal, sınıfsal, ekonomik, yönetsel ve kültürel yapılarından kaynaklanan sorunları tek bir teori de açıklamak mümkün olmamıştır bu nedenle farklı biçimlerde ortaya konulan feminist teoriler feminizmin altında ayrılmasına karşın temelde aynı yerde toplanmaktadır.

Feminist teori günümüze kadar üç farklı aşamadan geçerek ulaşmıştır. Feminizmin ilk aşaması ataerkil düzen ve erkek egemen ideoloji ile mücadele olmuştur. Bu aşama kadınların evlerden çıkarak çalışma alanı yaratma ve erkek merkezli düzenin eleştirisi olarak açıklanabilmektedir. İlk aşamada kadınlar kendilerini ifade etmeye toplumsal bilimlere karşı meydan okumayı, kadınların toplumsal, tarihsel, ekonomik ve siyasi alanda da görünür kılınmasını sağlamıştır. Bu ilk aşamadan sonraki feminist teori kadınların zorluk çektiği durumlarını açıklamaya yöneliktir bu nedenle cins eşitsizliğini açıklayan liberal ve varoluşçu feminizm gibi teoriler ortaya çıkmaya başlamıştır. 1980'li yıllardan sonra ise radikal olan feminist teoriler yerine kadınların toplumsal varoluşlarına ve toplumsal cinsiyet tartışmalarına bırakmaya başlamıştır. İlk dönem Feministleri genel anlamda ilk dalga Feministleri olarak incelenmekte, 1960 yılı sonrasındaki feministler ikinci dalga feministler olarak isimlendirilmiştir. 21. yüzyıl feministleri ise üçüncü dalga feminizmi olarak işaret etmektedir (Alptekin, 2006, s. 15).

Feminist teoriler birçok eleştiriye tabi tutulmalarına karşın bilimsel ve toplumsal alanlara yenilik getirdiği görülmektedir. Kadın araştırmaları, toplumsal cinsiyet araştırmaları gibi alanların üzerine gidilmiş aynı zamanda medyanın tartışılmaya başlanmasına, metalaşan insan bedenlerin de söz konusu olan ataerkil düzenin eleştirilmesinde ve değişmesinde büyük adımlara sahip olmuşlardır. Feminizmin içerisinde farklı tellere ayrılmasına karşın temel anlamda kadının yaşam mücadelesindeki durumunu, toplumsal alanını güçlendirmeye, kadınlara yapılan ev içi ve ev dışı baskıya karşı mücadeleleri barındırmaktadır.

Bütün feminist akımlar özünde eşitlik, adalet ve özgürlük gibi yaşamsal ortak idealleri paylaşmakla birlikte ayrıldığı noktalar kadınların yaşam mücadelesinde ki

eşitsizliğin, baskının ve haksızlığın hangi alan ve ne tarafından olduğudur. Bu konulardaki farklılaşma sonucu feminist akımlar ortaya çıkmıştır.

2.1.1. Liberal Feminizm

Liberal feminizm, adından da yola çıkabileceği üzere liberal teoriden etkilenen bir feminizm türüdür. Hareket noktası kadınlar için eşit haklar, kadınların hür iradeye sahip olması, kadınların bireysel olarak hareket edebilmesidir. Diğer feminizm türlerinden ayrıldığı kısım ise bu hareketlere rasyonellik ekliyor oluşudur. Liberal feministler cinsiyetten bağımsız olarak insana değer verilmesi gerektiğini savunmaktadır. İnanışlarına insana değer verilmesi halinde erkeğe verilen değer gibi kadınların da değer göreceğidir. Liberal feminizmde bireysellik önemlidir. Egemen olan erkekler kadınlar üzerindeki egemenliğini sona erdirecek ve kadınlar olarak var olacaktır.

Liberal feminizmin, feminist düşüncenin ilk türü olmasından da ötürü kadınlara, iktidar olan erkeklerle eşit haklara sahip olarak oy hakkının tanınması olmuştur. Hareket noktasında eşit düşünme, her fırsatta ve konumda kadın erkek eşitliği arayışı bulunmaktadır. Liberal feministler erkeklerin egemen olduğu dünyada kadınların eşit haklara sahip olmamasının nedeninin ayrımcı uygulamaları bulunması, bu sebeple de kadınların sürekli engellendiği düşüncesini savunmuşlardır. Erkeklerin sahip olduğu bağımsızlık, evrensellik gibi erkeklere ait görünen kalıplaşmış düşüncelerin kadınların da sahip olması gerektiğini savunmaktadır. Liberal feministler, kadınların eğitim alanında ilerleyememeleri ve entelektüel gelişimlerini sağlamamasının nedeninin ev işlerinde ve çocuk yetiştirme sadece kendilerinin sorumlu görülmesi bu sebeple de diğer konularda geri plana atıldığı düşüncesindedir. Kadınların teknolojik gelişmelerden geri kaldığı liberal feministler tarafından saptanmıştır bu durumun teknolojinin sağlayacağı bilgi ve entelektüel gelişimin kadınların özgürlüğünü sağlayacağından ötürü uzak tutulduğunu işaret etmektedir (Altınbaş, 2010, s. 25- 26). Liberal feministlerin modern dönemde ortaya çıkmasına rağmen çağlar boyu süren problemlere karşı bir mücadele vermektedirler. Bu problemler erkek egemenliği, kadının değersizleştirilmesi gibi kalıplaşmış yargılardır.

Kadınlar, erkek egemen iktidarın boyunduruğı altında kalmakta, kalıplaşmış ve erkeğıe ithafen süregelen özgürlükle bağdaştırılabilecek tanımların kadınlara layık görölme diğı bir düzende mücadele etmeleridir.

Liberal feministler akılcılığın yani rasyonalitenin tüm insanlara Tanrı tarafından verildiğıine savunmaktadır. Kadın ve erkekler benzer onkolojik bedenlere ve akılcılığıa tabi oldukları için eşit haklara da sahip olmalıdırlar bu nedenle liberal feministlerin hareket noktaları eşitlik olduğı için farklı alanda kadınların, erkekler ile eşit haklara sahip olabilmesi için açıklamalar yapmışlardır.

Öncelikle oy hakkıyla çıkılan liberal feminist yolda ilerleyen dönemde eğitim alanında eşitlik talep edilmiştir. Batıda seçme ve seçilme hakkına sahip olan kadınlar görölse de kamusal alanda ortaya çıkmamaktadır. Kadınlar serbest piyasada iş sahibi olmaya başlamış ancak erkeklerin baskısı kadınlar üzerinde devam etmiş ve kamusal alanda özgürlüğü kavuşamamışlardır. Kamusal alanda belli statüleri erişseler de yüksek statü kazanamamakta, yine erkek egemen kamusal alanda baskı görmektedirler. Liberal feminizmin kaynağının Amerikan olması nedeniyle Amerikan kültürünü de yansıtmaktadır. Faydacılık ilkesini de içinde bulunduran liberal feminizm, kendi içinde çelişkiler de barındırmaktadır. Kadınların büyük çoğunluğunun fırsat eşitliğı sağlamamasından dolayı, eğitimsiz oluşu serbest piyasada kalifiyesiz olarak işe alınmalarına sebep olmaktadır. Kadınların biyolojik sebeplerden ötürü doğum yapma çocuk büyütme gibi durumlara tabi olduklarından işverenler tarafından tercih edilmemektedirler. Bu duruma karşı liberal feministler çelişkiye düşerek pozitif ayrımcılık kavramını eklemişlerdir. Pozitif ayrımcılık devlet tarafından kadınların kamusal alandaki haklarının korunmasıdır. Kadınlar çocuk sahibi olmak istediklerinde ve doğum hamile kalmalarının ardından doğumu ayrılmalarıyla birlikte kamusal alanda varlıkları son bulmaktadır. Bu nedenle liberal feministler doğum izinlerini devlet tarafından düzenlenmesine ve kamusal alanda hayatlarına çocukları olduktan sonra da devam etmek istemişlerdir (Altınbaş, 2010, s. 26-27).

Günümüzde bu durum ne kadar normal ve anlaşılır görünürse de liberal feministlerin döneminde kadınların haklarını korunmaya değer görülmemiş, kadınların erkeklere olan bağımlılığı bir kenara bırakılsa da devleti olan bağımlılık artacağından çelişki olarak yaklaşmıştır. Liberal feminizmin ilerleyen dönemlerinde ikinci dalga feminizm türleri ile birlikte ilerlemeye devam etmiştir. Liberal feministler kadının evde çocuk bakımı ve ev işlerinde başarılı olabileceği gibi bunun yanında kamusal alanda da başarıya imza atabileceğini savunmuştur. Günümüzde kadınlar ev ve kamusal hayatı birlikte yürütmektedirler. Liberal feministlerin açtığı yolda şiddete başvurmadan birçok kadın aynı çatı altında toplanarak kendi özgürlükleri ve eşit haklar için mücadele göstermiştir. Günümüzde kadınlara tanınan hak ve özgürlükler ilk dalga olan feminist türlerin açtığı yol sayesinde.

2.1.2. Kültürel Feminizm

20. yüzyılda derin etkiler bırakan kültürel feminizmin hareket noktası, kadınların sadece kamusal alanda yer alarak ve siyasette temsil edilerek haklarının yeterli derece savunulamayacağı noktasıdır. Kültürel feministler, sadece kadınların belli konumlarda var olmayacağını daha geniş bir perspektifle kültürel bir değişimin gerekliliğini savunmuşlardır. Kültürel feministlerin eksik gördükleri alanlar aile kavramı, evlilik kavramı ve din kavramıdır. Bu kavramlar sorgulanmalı eleştirisel düşünme, kendini geliştirme gibi basamaklarını kabul edilmesinin yanında kolektif yönlerinin açığa çıkarılmasını gerekli görmüşlerdir. Kültürel feministler kadın ve erkeğin farklılıklarını öne çıkarmaktadırlar. Farklılıklar erkeklerin savaşçı ve rekabetçi oluşlarından kadınların ise barışçıl ve dayanışma içinde oluşlarından dolayı kültürel feministler anaerkilliği bakış açısı olarak benimsemişlerdir (Artan, 2010, s. 291-292).

Kültürel feminizm bulunduğu dönem itibari ile ilk dalga feminizmin açtığı yolun devamında kendi görüşleri ile birleştirerek ilk dalga feminizmin eksik görülen taraflarını tamamlamaya çalışmıştır. Oy verme hakkı ile başlayan kadın mücadelesi, dönemin şartları ile birlikte kültürü etkilemiştir. Kültürde açık olan toplumsal alan ve kamusal alan kültürel feminizm tarafından ortaya çıkarılarak kadınlara yönelik olumlu etkiler sağlamak amaçlanmıştır. Kültürel feminizmde kadınlık güçlü değerler üzerine

konumlandırılmıştır. Kadın olma, kadınlık değerleri, kadının ilgili olduğu durumlar ön planda tutularak kültüre atfedilmeye çalışılmıştır.

Kadının doğasında olan vasıflarını üstünlük olarak atfeden kültürel feminizm kadınların bedenleri konusunda çok nitelikli ve ayrıntılı noktalar belirlemiştir. Kadının bedeni ile ilgili kararları kendi alabilmelidir. Kadınların doğurganlığı, doğum kontrol hakkı ve kürtaj yaptırabilme hakkı kendi hür adresine ait olmalıdır. Kültürel feministler radikal feministler kürtaj ve doğum kontrolü için kampanyalar düzenleyerek bu kararın kadına ait olması gerekliliğini tüm dünyaya duyurmaya çalışmışlardır. Kültürel feministler ataerkil düzene savaş açmamaktadır. Aile düzeninde oluşan ataerkil sistemi evrileştirerek bir cinsin diğer cinse hükmetmesi olarak değil, kendi doğum hakkına yabancılaşan kadınların benliklerini hatırlayarak, erkek egemen sistemi kadın deneyiminin iyiliğini ve güzelliğini göstermek amaçlanmıştır (Güneş, 2018, s. 147-148). Kültürel feministler, kadınların doğuştan olan farklılıklarını ataerkil sistemde saldırgan ve zorlayıcı biçimde değil kadınların kadın oldukları için suçluluk duymadan ev ve ev dışı yaşamda erkek gibi davranmak zorunda kalmadan kendi bedenleri ile barışık biçimde hareket etmesi vurgulanmaktadır.

Kültürel feminizminde günümüzde iş kolu olarak algılanan ev içi emeği 19. yüzyılda kamusal alana taşıma arzusu görülmektedir. Kadınlar ev içi rollerde çocuk bakımı, yemek yapmak, çamaşır yıkama gibi ev işlerinin kamulaşarak bir işkoluna dönüştüğünde kadınların ev içi emekleri yok sayılmayacak, erkeğe olan bağımlılık azalacaktır. Kadın ve çocukların bireysel özgürlükleri için ev içi emek işkoluna dönüşmelidir. Kadınlar kendi evlerinde yaptıkları işleri kendi iradesi altında yapmalı bir görev olarak görmemelidir bunun için kültürel feministler aile kavramını irdelemiştir.

Kadınların doğum yapmalarının ardından çocuk büyüyene kadar evde geçirdikleri süre kadınları baskılayan ve bu işi sadece kadınların yapması doğal vasıf gibi görülen ev içi hizmeti sürdürmektedir. Aile kavramı kadını eve bağlayan bu

durumu sürdürmek için çocuk sahibi olarak pekiştiren bir kurum olmamalıdır. Kadınlar için çocuk doğurmak bir görev ve zorunluk olmaktan çıkarılmalı, annelik potansiyeli güçlendirilmelidir. Kadınlar kendi deneyimlerini kazanmalı, aile kadını eve bağlayıcı bir unsur olmamalıdır. Kadınlara kader olarak aks ettirilen roller kültürle birlikte dönüşmeli olumlu hale gelmelidir. Kültürel feminizmin kadınların kendi potansiyellerini ortaya çıkarmasını ve her alanda kadın deneyimini sağlamak için çabalamaktadır (Güneş, 2018, s. 147-148). Kültürel feministler aile kavramını ortadan kaldırmayı amaçlamamış tersine kadınların ailede desteklenerek 19. yüzyılda görülen kadının adını, özgürlüğünü, saygınlığını ve iç huzurunu kaybetmediği bir aile kurumu amaçlamıştır.

Kültürel feminizmin üzerinde durduğu noktalardan en belirgin olanı kadınların en temel doğal olan hak ve duygularını unuttur hale gelmiş olmalarıdır. Ataerkilliği besleyen dünya düzeni, kadın ve erkeğin eşit şekilde ilerlemesini engellemektedir. Kadınların kadın oldukları için öğrenilmiş bir çaresizlik içine çekmektedir. Kadınlar kendi vasıflarını fark etmeli bunun sonucunda ise kadına verilen değerin artması kadınların her alanda hayata katılımı din, aile veya kamusal alanda var olarak potansiyellerini göstermeleri gerekmektedir. Ataerki düzenin koyduğu engelleri aşmak asıl niyet değildir. Asıl arzu edilen kadın oluşundan doğan sistemin yinelediği engelleri bilerek ilerlemeli ve kadın oluşundan istifade etmemelidir.

2.1.3. Anarşist Feminizm

Anarşist feminizm diğer adıyla anarko-feminizm özgürlüğe karşı duyulan aşktır. Detaylı açıklaması ise anarşist feminizmin hareket noktası, tüm cinsler için özgürlüktür bu nedenle özgürlüğe karşı olarak gördüğü otoriteye veya eril otoriteyi kabul etmemektedir. Diğer feminist türleri kadın hak ve özgürlüklerinin kazanılması ve savunulması ile ilişkili yönde ilerleme gösterirken anarşist feminizmde sadece kadın baz alınmayarak cinsiyet ayrımı yapılmaksızın tüm cinslerin özgürlüğü amaçlanmaktadır. Yansız gibi görünen anarşist feminizm tüm cinsler için tehdit olarak gördüğü iktidarın her türlüünü ve her alanda oluşturulan iktidarı reddetmektedir (Bakır, 2015, s. 57-58).

Anarko-feminizm kökenleri Bakunin gibi anarşist düşünörlere dayansa da Anarko- feminizm ilk olarak Amerika’da kurumsallaşmıştır. Anarşizmin otoriteyi reddeden toplumu baskılayan kuralları tanımayan düşünce biçiminden şekillenmiştir. Anarşizm devlet, hegemonya, hiyerarşik erk düzeni ve iktidar gibi siyasal aktörleri hedef almaktadır. Anarşizmin ışığında gelişen feminist üründe ise daha insana yönelik içsel olgular olan ataerkil düzen, aile, evlilikler, erkek olma durumu ve eril düşünceler baz alınmaktadır. Anarşist feminizm odak noktası kadın üzerindeki baskı ve cinsiyet ayırımına dayanan eşitsizliğin sebebini otorite olarak görülmesidir. Otorite adaletsiz ve baskıcı olarak görölmektedir, otoriteye atfedilen adaleti, özgürlüğü ve eşitliği sağlaması gerekirken yetersiz kalmasıdır. Anarşist feminizmin, anarşizm ile bağlantılı görülmesinden dolayı feminist tür otoritenin yetersizliği açığa çıkartırken anarşizm gibi algılanmış özgürlüklerini tehdit eden unsuru reddettikleri düşünölmüştür. Anarko-feminist düşünce devletin eril düşünce ile yürütöldüğünü bu nedenle kadınlara kötücöl davranışlar sergilendiğı kanısındadır. Bu nedenle kadın ve erkek iktidar ilişkisini değıştirmeye amaçlamışlardır (Bakır, 2015, s. 57-58).

Anarşizm, devleti, oluşturulan ve yinelenen hiyerarşiyi ve tek merkezden yönetimi reddeden tek ideolojidir. Bu ideoloji ışığında Emma Goldman, anarşizmi cinsel siyaset üzerinden ele almış ve anarşist feminizme yeni bir perspektif kazandırmıştır. Ailenin temelini oluşturan evliliğı kadınların cinsel özgürlüğüne karşı oluşturulan bir müdahale alanı olarak gördüğünden reddetmiştir. Kadınların bilinçlenmesi için doğum kontrolü ile ilgili yazıları çoğaltmış ve eşcinsel birliktelikleri desteklemiştir. Goldman’ a göre kadınların gelişmesi bağımsız özgür bir hayat yaşaması için kendilerini cinsel bir meta olarak görmeye bırakarak bireyler olarak yaşamalıdır. Kadınlar hiçbir kurum ve kuruluşa hatta yaratıcıya hizmet etmeyi kabul etmeyerek kendilerine kendi yaşamlarını değerli ve önemli kılmalıdır (Özkan, 2019, s. 74-88). Goldman’ın devlete, iktidara ve tek merkezciğe karşı verdiği bir savaş vardır. Aslında bu savaş tüm insanlık için verilmesine karşın özellikle kadınların, bedensel ve ruhsal tüm ihtiyaçlarının karşılandığı ve bütün kısıtlamalardan kurtulacağı bir dünya için vermiştir.

Anarşist feminizmin düşündüğü iktidar değişimi kadın ve erkeği cinsiyetlerinden dolayı ayırıştırmadan cinsiyetsiz olarak ele alınmasıdır. İktidarın kadın, erkek eşitliğine ve özgürlüğüne tehdit oluşturulmasından dolayı iktidarın koyduğu kuralları ve oluşturulan düzene reddetmişlerdir. Anarşist feminizm açıkta bıraktığı kavramsal boşluk iktidar veya otoritenin cinslerin özgürlüğünü sağladığında ya da iktidar ortadan kalktığında her cins için oluşabilecek sorunlardır. Devlet ilk uygarlıklardan günümüze kadar gelen sürekli dönüşen, gelişen ve yaşamsal faktörleri etkileyen unsurdur. Diğer feminist türlerin savunduğu nokta kadınların her alanda ortaya çıkması ve kendi yaşam mücadelelerini verebilmesidir. Devletin bulunmadığı ve kolektifleşmenin bulunmaması halinde kadınların birçok farklı sorunla karşılaştığı ilk çağ uygarlıklarında görülmüştür bu nedenle anarşist feminizmin özgürlük olarak nitelendirdiği cinsiyetsiz oluşum kadınların durumunun kötüye gitmesini ve metalaşma halini de beraberinde getirebilmektedir.

2.1.4. Marksist Feminizm

Marksist feministler, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin nedenini kapitalizm olarak görmektedir. Marksist feministlere göre toplumun sınıflara ayrılması, ekonomik sınıf gibi kavramların belirgin hale gelmesinin nedeni olan kapitalizmdir. Kapitalist sistemin getirisi olan toplumda cinsiyet eşitliğinin sağlanamamaktadır. Bu nedenle Marksist feministler kapitalist sistemin oluşturduğu ayırıştırıcı ekonomiye karşı olmuşlardır.

Kapitalizm üretim araçlarının devlet kontrolünden şahıs mülkiyetine geçişi ile başlamıştır. Kâr amacı güdülerek işletilen üretim araçları, yapısal ve kurumsal örgütlenmeyi yeniden oluşturmuştur. Bu oluşum başta tüm üretim ve tüketim biçimlerini birbirine eklenmesini sağlayarak toplumsal ve ekonomik yaşamın belirleyicisi haline gelmiştir (Demirel & Yegen, 2015, s. 119). Marksist feministlere göre, kadınların bu düzende erkekler ile eşit haklara sahip olabilmesi için ev dışı yaşama katılması, kamusal alanda çalışarak ekonomik özgürlüğe kavuşması ve toplumsal alanda konum elde ederek kendi hayatı hakkında söz sahibi olmalıdır.

Marksist feministler, anarşist feministlerin savundukları düşünceyi savunarak ev içi işlerin kamulaşmasını talep etmişlerdir. Anarşist feministler evliliğin huzurlu ve özgüvenli bir ortama dönüşmesini sağlamak isterken marksist feministler, kadını ve erkeği tek eşliliğe yönelten evlilik bağının son bulması gerekliliğini savunmuşlardır. Tek eşliliğin katmalı toplum düzenini desteklediğini kadının maddi ve manevi anlamda erkeğe bağımlı hale getirdiği gerekçesi ile evliliğe karşı çıkmaktadır.

Marksist feminizmde kadın erkek eşitliğinden ve ilişkilerinden daha fazla konu edilen, değişmesi beklenen olgu kadınların ekonomik sistemle olan ilişkileridir. Kadın ve erkek eşitliği ve ilişkilerdeki sorunların kadınların, ekonomik güce sahip olduklarında çözüleceğini varsaymaktadır. Bu nedenle marksist feministlerin temel hedefi, kadınları ekonomik çemberin içine çekerek işçi sınıfına dahil olmalarını sağlamaktadır (Gürsoy, 2019, s. 409). Kadınların ekonomik özgürlüğü sağlandığında, toplumsal refah seviyesinin yükseleceği düşünülmektedir. Marksist feminizm kadınların özgürlüğü maddi pratiklere bağlamıştır.

2.1.5. Varoluşçu Feminizm

İnsanın var olduktan sonra tutum ve davranışlarıyla biçimlendiği öğretisi olan varoluşçuluk felsefesi ile bağlantılı olan varoluşçu feminizm diğer feminist türlerin mercek altına almadığı konulara ve tutumlara değinmektedir. Hareket noktası özgürlük ve insanın kendi kendini yarattığı düşünce yapısıdır.

Düşüncenin ilk temelini oluşturan isim Simone de Beauvoir'dir. İkinci Cins adlı kitabında varoluşçu feminizm kavramsal olarak açıklamasını yapmış yeni bir yol açmıştır (Sevim, 2005, s. 71). De Beauvoir, kadın ve erkekler arasındaki farklılıkları reddetmemektedir. Farklılıkların neden kadınların aleyhine işlendiğini ve kadınların neden erkekler tarafından ötekileştirdiğinin sebepleri ile ilgilenmektedir. Kadının erkeklerden farklı fiziksel özelliklere sahip olması nedeniyle ikinci cins olarak atfedilmesini eleştirmektedir (Geçer & Kıymaz, 2019, s. 189).

Kadını kadın yapan sadece bedensel yapısı değil kendi başına var olması ve kendi için yaşamasıdır. Bu düşünceler ışığında ataerkil sistemin oluşturduğu sürekli yinelenen yapı düzeni kadını ötekileştirmeye devam edecektir. Kadının var oluşu ile ilgili sorunlar sistemsal nedenle çözüme kavuşamamaktadır. Kadınların ataerkil sistemde en çok karşılaştığı problem söylemdir.

Kadını ötekileştiren tanrı, mitler ve gelenekler gibi çağlar boyu oluşturulan yargılara kadınlar da inanmıştır. Bu inanış değişmelidir. Kadınlar bu sözlü yargı araçlarının pekiştirilerek yeniden üretilmesinin önüne geçmeli, baskı ve şiddet ile süregelen yargı üretimine son vermelidir (Geçer & Kıymaz, 2019, s. 189).

Varoluşçu feminist tür, kadınların süregelen sistemde kendileri için belirlenen kalıpları kabul ettiğini belirtmektedir. Kadınların kabullenmemeleri gereken birçok yargıyı kabullenerek sindirdiği kanısındadır. Kadınların kendi başına bir varlık olarak değil kendi için bir varlık konumuna gelmesi beklenmektedir. Düşünce kadınların kendi mental süreçlerinde kendilerine engelledikleri yönündedir bu yönelim ataerkil sistemde kadınların toplumsal hayata katılsalar da söylem yinelandığı için değişmeye ceği düşüncesi hakimdir.

Kadının özür iradesini savunan varoluşçu feminizm, öz iradenin ortaya çıkmasının toplumsal kurumlar ve kurallardan bağımsız olunarak gerçekleşeceğini öne sürmektedir. Bu özgürleşme modelini Simone de Beauvoir içkinlik ve aşkınlık olarak tanımlamaktadır. İçkinlik kadının toplumda yer aldığı konumu ifade etmektedir. İçkinlik kadını belirsizlik, önemsenmeyen ve olumsuz ifadeler olarak tanımlamaktadır. Aşkınlık içkinliğin tam tersi olarak akılcılık ve güçtür. Bu iki kavram toplumda kadının bulunduğu konumun iki uç kimliğini oluşturmaktadır. Toplumsal düzen kadın ve erkek arasındaki mevcut durumu sürdürmektedir. Bu nedenle eşitlik konusunda kadınlar kendilerine dönmeli ve güçlenmelidir. Feminist türlerin evliliğe karşı olan tercihlerine bakıldığında varoluşçu feminizm daha önce bakılmayan bir perspektiften bakarak evliliğin yüzeysel olduğunu ve cinsel özgürlüğün serbest bırakılması gerektiğini savunmuştur. Evlilik çiftlerin özgürlüğüne engel olmaktadır, ailenin

getirisi olan çocuklar ise ailede kalmalı ancak egemenliği devlete bırakılmalıdır bu şekilde bir düzen çiftlerin toplumun üretiminden ve toplumsal alanından geriye de kalmayan gelişen bir aile ideali sunmaktadır (Yıldırım, 2019, s. 149).

Evliliğin yüzeysel bulunmasına karşın evlilik kurumunun devlete bağlılığı nedeniyle doğan çocukların devlet egemenliğine bırakılması toplumun dönüşümüne olumlu bulunacağı düşünülmüştür. Ancak kendi benliğini kendi oluşturacağını düşünen varoluşçu feministler devletin egemenliğinde yetişen bireylerin kendi özgürlükleri ve gelişmelerini nasıl sağlayacak konusunda tutarsız söylem oluşturmaktadır. Devletin kurumlarını ataerkil sisteme yinelediğini ve kadınları ötekileştirdiğini savunurken yine kadınların belli sorunlarını çözmek için devlete başvurması gerekmektedir.

Toplumsal hayata katılmayan ve toplumsal dönüşümün içinde bulunmayan kadınların kalıplaşmış yargıların değişiminin nasıl sağlayacağı sorusu varoluşçu feministler tarafından cevaplanmamıştır. Bu nedenle varoluşçu feministler kadınların kendilerini içsel bakışlarını değiştirmesini önerirken bu durumun toplumsal alana katılımlarını savunan diğer feminist türlerine karşın toplumsal alanın ataerkil sistemle yönetilmesi nedeniyle reddetmişlerdir. Varoluşçu feminizm kadınların kendini biçimlendirmesini savunurken bunu nasıl yapılacağına dair açılımlar ve çıkarımlar yapmadığı için tutarlı bir yol açmamıştır.

2.1.6. Radikal Feminizm

Radikal feminizm 1960'lı yılların sonunda Amerika'nın New York ve Boston eyaletlerinde The Feminist adı verilen bir grup kadın tarafından ortaya çıkarılmıştır. Bir grup kadının The Feminist adını almasının nedeni 1960'lı yıllarda medeni haklar ve savaşa karşı olan kampanyalar için politik etkinliklerde yer alan kadınların olmalarıdır (Donovan, 2014, s. 265).

Radikal feministlerin hareket noktası ne kadar kadınlar üzerinden yürütölmüş gibi görünse de toplumsal açıdan da dönüşüm isteği hakimdir. İstenilen hak ve özgürlükler sadece kadınları değil toplumda yaşıyan tüm bireyler içindir.

Dönemin yeni sol hareketlerinden de etkilenen radikal feministler toplumsal adalet, savaş karşıtlığı gibi konuları ortaya koyarken aynı zamanda kadınların eşit hak ve özgürlüklere sahip olması fikirlerini topluma yerleştirmeye çalışmışlardır. Feministler uzun çalışmaların ardından farkına vardıkları toplumdaki bu sorunların hepsinin birbiriyle bağlantılı oluşudur. Bu nedenle, toplumdaki baskının oluşumunu, biçimini, kadınlara karşı erkeklerin egemenliğini ve hükmetme sisteminin sadece devrimci bir oluşum ile çözülebileceğini inanmışlardır. Çözümün ise feminizm olacağına karar kılarak ilerlemişlerdir.

Radikal feminizm ile aynı dönemde gelişen diğer türlerin düşüncelerinden farklı olarak kişisel olanın aslında politik olabildiğini, ataerkil düzenin kapitalizm ile bağlantılı olmadığını, kadının bastırılması ile ilgili olduğu tezini öne sürerek kadınların kendilerine baskı uygulayanlara karşı mücadele etmelerini yani harekete geçmeleri gerektiğini savunmaktadır. Radikal feminizm, kadın ve erkekleri yaratılıştan itibaren farklı olduklarını, farklı davranış biçimlerine ve kültürel seviyeye sahip oldukları için kadınların gelecek toplumların inşasını temelini oluşturmaları gerektiğini savunmaktadır (Donovan, 2014, s. 266).

Radikal feminizm kadın ve erkekleri temelden ayırmasına rağmen kadınları kendileri hariç birçok alandan mesul olması gerekliliğini savunmuştur. Kadınların bireyselliğini yok sayarak kadınların kurtuluşunun yeni bireyler yetiştirerek toplumu yönlendirmesi ve biçimlendirmesi beklenmektedir. Kadınları toplumda yaşıyan bireyler olarak değil toplumu oluşturmaları gereken sorumlu kişiler olarak atfetmektedir. Erkeklerin toplumsal seviyesini düşük göstererek egemen oluşlarını yaratılışlarına yönlendirmektedir. Bu yönlendirme kadınların yaratılış biçiminden dolayı egemen olamayacağını ve bu fikri olumlu bir görüş olarak göstererek normal karşılamasına neden olmaktadır.

Boston eyaletinden radikal feminist kuramın gelişimi de önemli katkılarda bulunan Dana Densmore Cinsel Devrimden Bağımsızlık eserinde kadınların özgürlüğünü ve cinsel özgürlüğün aynı oluşumlar olmadığını iki kavramın da farklı özgürlükler olarak ele alınması gerektiğini savunmuştur. Densmore kadınlar için mental özgürlük, fikir özgürlüğü gibi özgürlüklerin yanında kadınlara karşı gizlilik ihlallerinden ve kalıplaşmış aşağılayıcı yargılardan kurtulmanın daha önemli olduğunu vurgulamaktadır. Dana Densmore cinsel özgürlüğü yorumlaması ise kadınların erkeklerin boyunduruğa altında kalması için kullanılan bir sistem olarak görmektedir. Radikal feministlerin aşk ve seks olarak bahsettiği cinsellik kadınları büyük umutlarla satılan hayallerdir ancak kadınların kendi koşullarını düşünmekten alıkoyan bir uyuşturucu olarak işlev gördüğünü savunmuştur (Donovan, 2014, s. 268).

Kadınların, erkeklerle eşit bireyler olarak görülmediği 1960'lı yıllarda beden özgürlüğü ve irade özgürlüğü kadınların seçimine bırakılmamıştır. Bu nedenle radikal feministlerin kadın bedenlerinin ve iradesinin özgürleşmesi için çaba göstermiştir. Seksin sadece erkek iradesine bırakılarak kadınlara hayal olarak satılmasına karşı çıkan feministler bu nedenle evlilik kurumuna eleştirmişlerdir.

Tüm feminist türlerin ele aldığı konu olan evliliğe karşı radikal feministlerin bakış açısı evlilik kurumunun kadınları ezmek için kurulan bir sistem olarak tanımlamıştır. Bu nedenle hem pratik yaşamda hem de kurumsal olarak evliliği reddetmektedirler diğer türlerinden farklı olarak üyelerine koşul sunmaktadırlar bu koşul üyelerinin en çok üçte birinin erkekle yaşamasına izin veren bir şarttır (Donovan, 2014, s. 269).

Radikal feministler gerek öncülerini gerek üyelerinin uyması gereken şartlar nedeniyle diğer türlerden daha dominant görülmektedir. Kadınların sadece kamusal ve toplumsal alanda var olmasını değil fikir ve beden özgürlüklerini de savunmaları nedeniyle öncü sayılmaktadır. Radikal feministlerin farklı bakış açılarıyla ele aldığı bir çok konu vardır ancak üyelerin birbiri içinde geleceğe eser bırakan üyeleri arasında bir çok konu tartışılmış bazıları özgürlükçü düşünürken bazı üyeleri kadınları sadece

belli bir alana hapsederek onları toplumu yetiştirmesi gereken kişiler olarak görmüştür ancak daha açık perspektifle bakan üyeleri daha önceki türlerine kıyasla kadınların günlük ve kamusal alanını özgür kılmakla kalmayıp kadının adını koyarak beden ve irade özgürlüklerinin yollarını da açmaya çalışmışlardır.

2.1.7. Lezbiyen Feminizm

Lezbiyen feminizmin ilk ortaya çıkış tarihi 1970’li yıllara dayansa da 1980’li yıllarda aktif olarak feminist türler arasında girmiştir. 1970’li yıllarda diğer feminist türleri eleştirmişlerdir. Bu eleştiriler ışığında kendi yaşam ve yönelimlerine uygun olarak 1980’li yıllarda kuramlar oluşturmaya başlamışlardır (Sevim, 2005, s. 89).

Eşcinsellik veya lezbiyenlik kavramları aynı cinsiyetten iki ya da ikiden fazla kişi arasındaki cinsellik, aşk üzerine kurulan, duygusal güdüler barındıran yönelimlerdir. Bu yönelimler toplumda damgalanmaya ve ön yargılara yol açmasına rağmen bireyler arasında sahip çıkılan kimlikler olarak ortaya çıkmaktadır. Lezbiyenlik kadınların bireysel yönlerini tanımlamak için kullanılmakta aynı zamanda toplumda bu yönelimleri teorik akım haline getiren, toplumsal hareketlere de gönderme yapmaktadır (Hırata, Laborie, Doare, & Senotier , 2015, s. 237-238).

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği feminist türlerin savunduğu ve eşitliği sağlamak uğruna oluşturduğu pek çok kavram ve mücadele biçimi vardır ancak lezbiyen feministler sistemin sunduğu kadın ve erkek rollerine karşı çıkarak sürdürülmek zorunda bırakılan rolleri aşarak köklü bir değişimi temsil etmektedir.

Simone de Beauvoir’ın söylemine bakıldığında kadın doğulmayacağını, kadın olunabileceğini kavramlaştırmıştır. Kadının biçimini belirlemek üzere biyolojik olarak, mental sağlık açısından ve ekonomik durumunu tayin edebilecek doğa üstü bir güç yoktur. Bu nedenle lezbiyen feministler kadınlara uygulanan baskının temelinin tarihsel olduğu kadar biyolojik olduğunu da varsaymaktadır. Kadınların biyolojik

yetilerden dolayı topluma yeni bireyler kazandırabiliyorken erkekler ise biyolojik edinimlerinden dolayı avlanmıştır. Tarih öncesi dönemlerden günümüze değin değişimler göstermesine karşın lezbiyen feministler bu biyolojik etmenleri hareket noktası olarak kabul etmiştir (Wittig, 2009, s. 193-194).

Lezbiyen feministler, kadına yönelik baskının temelini ataerkil düzene atfetmişlerdir. Ataerkil veya anaerkil düzen bir tarafın baskın çıkarak egemenlik kurmasıdır. Cinsiyet değişimi olmasına karşın bir cinse karşı uygulanan baskı değişime uğramamakta ve varlığını sürdürmektedir. Bu nedenle anaerkil veya ataerkil düzenin devamı bir cinsin başka bir cinse hükmetme durumunu yinelemiş olacağından lezbiyen feministlerin hareket noktası olarak gördüğü biyolojik etmenler ve anaerkilliğin savunulması toplumda bir cinse karşı uygulanan baskıyı değiştirmeye cektir.

2.1.8. Siyah Feminizm

Feminizm adı altında birçok feminist tür barındırmaktadır. Feminizm çatısı altında türlere bölünmesi ilk olarak kadınları homojen bir grup olarak ele alınmasının ardından kadınlar belli noktalarda kendilerine uygun şekilde ifade etmek için yeni feminist türler oluşmaya başlamalarıyla gerçekleşmiştir. Bu feminist oluşumlardan biri de siyah feminizmdir.

1970’li yıllardan başlayarak ana feminizmin oluşturduğu ırkçılığı ve sınıf ayrımını değiştirmeye başlamışlardır. Salsa Soul Sisters gibi gruplar lezbiyen feminist hareketinin içindeki ırkçılığı ve sınıf ayrımını eleştirmişlerdir. Bu eleştirileri yaparken kendi kavramlarını korumak ve savunmak üzere yayınlar çıkarmaya başlamışlardır. Siyah feministlerin mücadelesi kısa zaman içinde Asya ülkelerine ve diğer köken ülkedeki kadınlara yayılmıştır (Hirata, Laborie, Doare, & Senotier , 2015, s. 241).

Siyah feminizmin ırkçılık ve konumundan dolayı hayatı etkilenen kadınlara hareket noktası olarak ele almasının nedeni ilk çağlardan günümüze değin

evrimleşerek gelişen ve yinelenen siyah kadın sömürüsüne dayanmaktadır. Kölelik sonrası dönemde tarım işi yapamayacak durumda olan siyah kadınlar ev içinde çalışmaya zorlanmışlardır. Bu zorlama kölelikten farksız sayılmamaktadır, evden çıkmalarına izin verilmemektedir ve siyah kadınlar kaçmaya teşebbüs dahi edememişlerdir (Oğuz, 2019, s. 17-19). Kölelik düzeni evi içi hizmete taşınmıştır. Kölelik sistemi siyah halkı özellikle kadınları meta olarak tanımlamıştır.

Siyahi feministlerin, feminizme karşı yaptıkları eleştiriler fark edilerek feminist araştırmacılar tarafından incelenmiştir. İnceleme sonucunda siyah kadınların ezilmesinin veya metalaştırılmasının sebebinin sadece erkekler olmadığı ırkları ve sınıfsal olarak görüldükleri yerin etkisi olduğu fark edilmiştir. Ten renklerinden dolayı yıllarca emek gücü olarak sömürülen kadınlar modernleşme ile birlikte farklı düzende sömürülmeye ve metalaştırılmaya devam edilmiştir. Feminizmin çıkış noktası kadınlar için eşit hak ve özgürlükler olarak görülmesine rağmen siyah feminizmin kadın hak ve özgürlüklerinden önce içinde bulunduğu durumdan ötürü kendi cinsi tarafından ev içi emek gücünün kullanılmasının önüne geçilmesi gerekli görülmüştür. Ten renklerinden dolayı sınıfsal olarak aşağı konumda bulunmadığını tüm kadınlar gibi eşit hak ve özgürlüklere sahip olması gerekliliğini önce cinsine ardından tüm dünyaya açık etmesi gerekmiştir.

Tüm feminist türlerin evliliğe bakışına karşın siyah feminist hareketin tutumu bağlayıcılık göstermektedir. Evlilik kurumunda siyah kadınların beyaz kadınlar gibi ezilmesine rağmen siyah kadınlarda evlilik bir kalkan görevi görmektedir. Evlilik bir bağlayıcılıktan ziyade dışarıdan gelen ırkçılığa karşı dayanışma aracı olarak görülmektedir (Oğuz, 2019, s. 17-19). Siyah feminist kadınlar evde birçok sorunla karşılaşmasına rağmen evlilikleri bağlayıcı etkisi göstermektedir. Ten renklerinden ötürü birçok alanda mücadele etmek zorunda kalan kadınlar evlerinde aynı tenden kişilerle barındığı için evlilik kalkanını kendilerine bir dayanışma gücü olarak atfetmiştir. Bu nedenle aynı ten evlilikleri yapılmakta ve bağlayıcılığı yinelenmektedir.

Feminizm beyaz kadın egemenliğine ve savunuculuğuna ilişkin eleştiriler ışığında kadınların çalışması, toplumsal sınıf ve etnik köken gibi katılımcıları ayırma yönlendiren ihmalini siyah feminizm görünür kılmıştır. Bu görünürlük feminist araştırmaların beyazlığını ayrıştırarak 1990 yılı ve sonraki yıllarda etnik köken, toplumsal sınıf ayrılıkları ve toplumsal cinsiyet gibi konuları gündeme getirerek yeni bir perspektif kazandırmıştır (Saygılı Gündüz, 2021, s. 228). Günümüzde ırk ve konum ayrımı olmaksızın birlik ve beraberlik içinde hayatını idam ettiren kadınların geçmişte siyah feminizmin açtığı ön yargısız yol bulunmaktadır.

2.2. Günümüz Feminizm Kavramı ve Türkiye’de Feminizm

20. yüzyılın sonunda ve 21. yüzyıl itibarıyla feminizmin hareket noktası altında gelişen türlerin sağladığı farkındalıklarla birlikte kadınlar arasındaki farklı görüşler dikkate alınarak düşünsel bir gelişme sağlanmıştır. Kadınlar arasında görülen farklılıklar sınıfsal, coğrafi, etnik köken, kültürel ve cinsel yönelim üzerine yoğunlaşarak tüm kadınların birbirinden kopmadan farklı türler arasında olmasına karşın bir çatı altında toplanmaya devam etmesini sağlamaya çalışmıştır. Günümüz feminizmi sadece kadınların değil erkeklerin bilinçlerini uyararak feminizmi destekleme ve anlamaya çalışmalarını içermektedir.

Günümüzde feminist bir bakış açısına erişebilmek için bireylere uygulanan sosyal ve politik kuralları sorgulamak, sorgularken anlamaya çalışmak ve kabul edilemeyen kurallara meydan okuma gücü gerekmektedir. Meydan okuma gücü sadece şahsi değil toplumsal konuları da ilgilendirmektedir. Feminist teori bireyler için harita oluşturmaktadır. Bu harita egemen olan iktidarın kurumlarını, sosyal ilişkilerini ve egemen kurumların bireyleri baskılama yollarını haritalandırmaktadır. Günümüzde feminizm toplumsal cinsiyet, ırksal, coğrafya, sınıf, kültür ve cinsellik gibi konuları araştırarak bilimsel pratiklerin bu oluşumlara dahil edilmesinin ardından da tüm bilgilerin toplumsal alana açılmasını ve bilinmesini sağlamayı amaçlamaktadır (Intemann, 2016, s. 268).

21. yüzyıl feminizmini anlamak veya haritalandırmak aslında egemen olan ve sürekli yinelenen ataerkillik ve ırkçılık gibi sonu gelmeyen araştırma sorularının kavramsal yapı çerçevelerinin bilim ve felsefe alanında kavramsallaştırılmasını sağlamaktadır. Feminist teori alınan kararları, yapılan planlamaları ve oluşturulan verileri nasıl şekillendiğini ve nasıl sınırlandırıldığını anlama ve anlamlandırma yolunu göstermektedir.

Feminist bakış açısı birçok alanda bir yol haritası sağlamasına rağmen bakış açısı olarak deneyciliğin epistemolojik veya ahlaki göreceliğine bağlı kalmadığından günümüzde bir söylem, kanıtlanamayan olgular olarak nitelendirildiği de görülmektedir (Intemann, 2016, s. 278).

Feminizm artık sadece kadınlarla ilgili olan sosyal ihtiyaçları ele almanın yanında toplumu ilgilendiren konuları da mercek altına almaktadır. İlk yıllarda kadınlar üzerine eşit haklar ve özgürlüklerle başlayan feminist hareket günümüzde genele yayılarak farklı bakış açısına sahip bireylerin sosyal ve kamusal yaşantısını eşit kılmak için mücadele etmektedir.

Feminizm 21. yüzyıl itibarıyla geçmişten gelen ilk mücadele alanlarından biri olan toplumsal cinsiyet eşitliği üzerine yoğunlaşmıştır. Eşitlik sağlama isteği eşit fırsatlar ve haklarla birlikte toplumda yer alan kimlik sorunlarıdır. Simone de Beauvoir'ın üzerinde durduğu kadın doğulmaz kadın olunur söylemindeki gibi bireylerin kendi cinsel yönelimlerini ve kimliklerini oluştururken yargılanmadan, toplumsal alanda ve kamusal alanda var olmasını sağlamayı amaçlamaktadır. Ataerkill sistemin kadınların kamusal ve sosyal alanda karşılaştığı sorunlar devam etmektedir. Feminizm bu sorunlara karşı dayanışma grupları oluşturma kadınların iş hayatına uğradıkları eril baskı ve psikolojik şiddete karşı hukuksal süreçlerinin anlatılması ve anlamlandırılmasına yardımcı olmaktadır. Feminist destek grupları ile birlikte kadınların yalnızlaştırılmadan ve ötekileştirilmeden hak arayışlarına devam etmeleri sağlanmaktadır. Nihayetinde feminizmin kadınlara sağladığı en büyük manevi yarar kadınların kamusal ve sosyal alanda yalnız olmadıklarının artık kabul edilmesi olmuştur.

Tüm feministlerin incelediği ve yorumladığı evlilik kurumu günümüzde en çok farklılaşan olgulardan biridir. Önceleri kadınların erken yaşta baskı ve gelenekler yoluyla gerçekleşen evlilikleri günümüzde çoğunlukla kişilerin cinsel yönelimine uygun olarak kendi tercihlerine göre, kendi seçtikleri birey ile eşit hak ve özgürlüklere sahip olarak gerçekleştirilen kurumdur. Evlilik kurumunun feminizm çatısı altında eleştirilmesinin en büyük nedenlerinden biri kadınların evlendikten sonra çocukları olduğunda sosyal ve kamusal hayattan soyutlanmalarıdır. Feminizmin verdiği mücadelenin ardından kazanılan bir hak olarak kadınların kamusal alanda çocukları olduktan belli bir süre sonra iş hayatına dönme hakkı sağlanmıştır. Nitekim kadınların soyutlanması ya da verilen süre sonunda işe dönmemeleri olumlu bir tercih olarak görülmemektedir. Evde çocuğun bakımı ile ilgilenen kadınlar ekonomik anlamda eşine bağımlı hale gelmektedir. Bu bağımlılık durumu ataerkil düzenin yinelenmesini sağlamaktadır. Yinelenen ataerkil düzen kadınların lehine işlememektedir. Evde kalan kadının kamusal alana tekrar dönmesi uzun zamana yayılmakta ya da hiç dönüş sağlanamamaktadır.

Günümüz feminizmin temel olarak ataerkil toplum düzenini eleştirmiştir ancak var olan ve yinelenen sorunlara herhangi bir çözüm imkânı geliştirememiştir. Bu nedenle farklı gruplar oluşmaya başlamış ve farklı şekilde kurumlar ve farklı savunucular ortaya çıkmıştır. 21. yüzyıl feminizmi üçüncü dalga feminizmin içinde yer almaktadır. Üçüncü dalga feminizm türleri genele yayılarak daha çok karşı karşıya kalınan konuları irdelemektedir. Bu konular kadınları baskı altına aldığı düşünülen kadına yönelik şiddet, cinsellik olduğu gibi ayrıca kadının toplumsal ve kamusal alanda güçlenmesini sağlamaktır. Kadınların bilinçlenmesi ve güçlenerek ilerlemesini sağladığını farkına varmış olan üçüncü dalga feministler eğitime öncelik vererek desteklemişlerdir (Taş, 2016, s. 171-172).

Günümüz feminizm kavramı, farklılıklarla birlikte kadınların değerli olduğu kanısındadır. Farklılıkları kadınları gruplara ayırmaktan ziyade kadınları sınırlandırmadan önemli roller atfedilerek daha geniş alanlara yayılmasına ve yeni savunucular elde edilmesini sağlamıştır. Kadınların farklılıklarıyla güçlü olabileceği

kabul edilmiştir. Günümüz feminizmi herkesin içinde bir parça barındırabileceği ve benimseyebileceği bilinçli bir hale gelmiştir.

Türkiye’deki feminizm, dünyadaki feminizm akımına göre daha yavaş ve durağan olarak ilerlemesinin nedeni söylemlere ve tezlere karşı uygulanan baskılar, kapatmalar ve uygulanan psikolojik şiddettir. Bu nedenle yazarlar ve savunucular kendilerini gizlemiş toplumsal ve kamusal alandan uzak durmuşlardır. Osmanlı döneminde feminist söylemin nasıl baskılandığını ve sindirildiği bilindiğinden 1980’li yıllara kadar durağan bir dönem hâkimdir.

1980’ler feminizmin bir yandan geniş kitlelere ulaşmaya başladığı diğer taraftan ise kurumsal olarak var olmaya başladığı dönemdir. Kadınların kimliklerini ve farklı yönlerini keşfedilmesi sürecinde kadınların üzerinden kadınlar tarafından uygulanan eserleri sergilenen eserlerin sayısındaki artış fark edilmiştir. Kadınların adını konulmaya başlandığı 1980 yılı ve sonrası kadınların mücadelesinin incelenmeye ve anlamlandırılmaya başlandığı bir milat niteliği taşımaktadır (Gedik, 2016, s. 304). Türkiye’de feminist gazeteci ve yazarların öncü isimlerinden Duygu Asena Kadının Adı Yok isimli kitabını 1987 yılında yayınlamıştır. Kitap 1988 yılında müstehcen bulunarak yasaklanmıştır. Asena’nın uzun süren dava sonucunda haklı bulunarak eserini tekrar yayınlatabilmiştir. Duygu Asena’nın 1990’lı yıllarda yayınladığı Aynada Aşk Vardı, Değişen Bir Şey Yok, Kahramanlar Hep Erkek, Aslında Aşk da Yok adlı eserleri Türkiye’de kadın konusu ve kadınların yaşamındaki sorunları mercek altına alması sebebiyle feminist olarak halka atfettirilen bir yazar olmuştur (Cumhuriyet Gazetesi, 26.04.2022). Asena’nın eserleri Türkiye’deki feminist bilincin oluşmasına büyük katkı sağlamakla birlikte Kadının Adı Yok isimli eseri bir çağın uyanmasına ve kavramsallaştırılarak birçok kadın sorunun açık edilmesine ve merkezîleşerek ilerleme gücü sağlamıştır.

Dünya genelinde gelişen politikaların yansımaları Türkiye’de 1970’ler ve 1980 yılları arasında görülmüştür. Bu yansımalar 1990 yılında akademik alanda var olmaya başlayan kadın çalışmaları bölümlere ayrılarak kadın araştırmaları ve kadın sorunlarını araştırma merkezleri olarak yer almaya başlamıştır. Kadınların araştırma alanları

belirlenirken ilk olarak politik bağlamdan oluşturulmuş ardından eğitim sorunları ve çalışma hayatı gibi konularda eserler ortaya çıkarılmıştır (Gedik, 2016, s. 305-306). Bu bağlamda öne çıkarılması gereken konu feminizm kavramının Türkiye’de kavramlaşması ve akademik ve toplumsal ana yayılması 1990 yılı öncesinde de araştırmalar yapılmasına rağmen dar bir alanda sıkışmasıdır. 1990 yılı ve sonrasındaki dönemde savunucular feminizm kavramı altında kurularak ve bağdaştırılarak özgürce yorum yapabilme başlamıştır 1990 yılı öncesi dönemde feminizme bağdaştıramama ve özgürce yorum yapamamanın nedeni devlet politikalarının dayattığı güçlükler ve basın özgürlüğünü elde edilememiş olmasıdır.

1970 yılında başlayan ataerkil düzen eleştirisi genellikle yüzeysel kalmıştır çünkü ataerkil sistemin eleştirisi gözlemlere dayandırılmıştır. 1980 yılı ve sonrasında görülen Türkiye’deki feminizm kadına yönelik şiddet ile bağlatılmıştır. 2000’li yıllara gelindiğinde Türkiye’de araştırma yapan yerli ve yabancı araştırmacılar kadınlara özne vasfını vererek kadınlara yönelik şiddet, namus cinayetleri, kadınların sömürülen emeği gibi konulara yer verirken daha önce araştırılmış olan gecekondu yaşamı, kadınların siyasete katılımı gibi konuları da irdelemişlerdir. Türkiye’deki kadınlar için araştırmacıların ekledikleri çerçeveler ya da genişlettikleri çerçeveler ile aslında ulusçu, ataerkil sistemi yineleyen ve batı toplumundan alıntılar yapan bir kadınları kurtarma operasyonu dönüşmüştür (Gedik, 2016, s. 312-314). Türkiye’de yaşayan kadınları bir kurtarma operasyonu olarak görmek, kadınların iyi yönlerini yok saymaktır. Çağlardır eşit hak ve özgürlükler için çabalayan kadınların mücadelesini kabullenmemektir bu nedenle yapılan araştırmalar sığ kalmıştır.

Türkiye’deki feministlerin en çok üzerinde durduğu konulardan biri kadın bedeni üzerindeki toplumsal kontroldür. Türkiye’deki feministlerin mücadele ettiği alanlar bekaret çıkmazı, kadın bedeninin metalaştırılarak fuhuş sektöründe kullanılması, dini nitelendirilerek kadınlara yönelik örtünme kuralları, kadın bedeninin dinsel veya toplumsal olarak yasak görülen bir ilişkide kullanması ya da kullanmaya zorlanmasının cezası olarak uygulanan namus cinayetleri veya ölümle sonuçlanan fiziksel şiddettir. Bu sıralanan olgular geleneksel olarak görülen toplumların

örnekleridir ancak modernleşen Türkiye’de bu durum yinelenmektedir. Aile içi şiddet, toplumsal ve kamusal alanda kadınların yaşadığı cinsel tacizlerdir. Kadınlara yönelik şiddet sadece tek yönlü olarak kalmamakta psikolojik şiddet olarak da süregelmektedir. Kadınlar çalışma hayatında dış görünüşleri yüzünden yaşadıkları ayrımcılık, hamile kadının dış görünüşünden rahatsız olan çalışma arkadaşlarının uyguladığı baskılar gibi yaygın olarak görülen kadınların deneyimlediği ve mücadele ettiği olgulardır (User, 2016, s. 153).

Türkiye’deki feministlerin en çok üzerinde durduğu konulardan biri kadınların eğitimleridir. Bu perspektifte Türkiye İstatistik Kurumu 2019 verileri incelenmiştir bu verilerde okuma yazma bilmeyen nüfus oranı erkeklerde %1,2 iken kadınlarda %6,9 dur. Oranlar yüksek okul veya fakülteden mezun nüfus oranının yaş skalası 25 ve üzeri olarak verilen istatistiklerde ise erkekler %23,1 iken kadın oranı %18,5 tir. İstihdam oranı 15 yaş ve üzeri olarak ele alınan verilerde erkeklerin %63,1’i olarak istihdam sağlarken kadınların oranı %28,7’dir. Kadınların işgücüne katılma oranları %34,4 iken erkeklerin işgücüne katılma oranı %72,0’dır. Bu veriler ışığında kadınların istihdam oranının erkeklerin yarısından daha az olduğu görülmüştür. 2019 yılında hane halkı işgücü araştırma sonuçları 15 yaş ve üzeri kişilerin istihdam edilenlere edilenlerin oranı kadınların %28,7 iken erkeklerde %63,1’dir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ,14.01.2022). Verilere bakıldığında kadınların eğitim seviyeleri ve işgücüne katılım oranları erkeklerden mütemadiyen düşüktür.

Veriler incelendiğinde açıkça görülmektedir ki Türkiye’deki feministlerin kadınların eğitimi üzerine verilen mücadeleler yersiz değildir. Dışişleri bakanlığı verilerine bakıldığında 2022 yılında kadın büyükelçi oranı %25 olurken erkek büyükelçi oranı %75’tir. Türkiye Büyük Millet Meclisi verilerine göre kadın milletvekili sayısı 101 erkek milletvekili sayısı ise 483 oldu verilere işlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 14.01.2022). Kadınların Siyasal alanda var olma durumu erkeklerin yarısından azdır. Bu durum sadece kadınları ve Türkiye’deki feministleri ilgilendiren bir konu değil tüm toplumu ilgilendirmesi gereken bir eğitim ve siyasal alan eksikliğidir.

Dünyadaki feminist türlerin birçok perspektiften ele aldığı evlilik kurumu Türkiye’deki feministler tarafından da incelenmiştir. Ataerkil sistemin sürdüğü evlilik kurumunda Türkiye İstatistik Kurumu’nun verileri ışığında görülmektedir ki, evlenen kişilerin oranı 2019 yılında Türkiye genelinde 542 bin 314 olarak işlenirken 2021 yılında bu oran %10,1 azalmıştır ve 487 bin 270 olmuştur. Yıllara göre evlenme yaşı incelendiğinde ise kadınların ve erkeklerin evlenme yaşında bir artış olmuştur. Erkeklerde 29,9 olarak sayılırken kadınlarda 25,1 olmuştur. İlk evlenme yaş farkı ise 2,8 yaş olarak gerçekleşmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 14.01.2022).

Türkiye’deki feministlerin çıkmaz yaşadığı ve hala mücadele etmekte olduğu konu olan 18 yaşından önce evlenme oranı %6 ve %4,6 olarak kayda geçmiştir. Görülmektedir ki yaş grubu 20 ila 24 arasında ki evli kadınların %4,6’sı reşit olmadan evlenmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 14.01.2022). Bu durum Türkiye’deki feministlerin ve araştırmacıların konu edindiği namus cinayetleri ve kan davaları ile ilgili olabilmekte, aynı zaman da düşük eğitim seviyesi nedeniyle kendi ihtiyaçlarını karşılayamama durumunda evliliğe giden yolu açmaktadır. Bu nedenle Türkiye’de kadınların aile ve evlilik kavramı içinde sıkışarak metalaştığı görülebilmektedir.

Türkiye’de doğum yapan kadınların eğitim düzeyi verileri incelendiğinde 2020 yılında ilköğretim, ortaokul veya dengi sayılan okuldan mezun olan annelerin oranının %35,0 olduğu, Lise veya dengi bir eğitim kurumundan mezun olan kadınların oranının %22,2 olarak görülürken bir yükseköğretim kurumlarından mezun olan kadın oranları %27,7 olarak görülmüştür. Diğer tarafta ise 2019 yılı raporlarında verilerinde doğum yapan kadınların %2,4’ü okuma yazma bilmediği hayata geçirilmiştir (Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 14.01.2022). Feminist savunucular tarafında yıllarca tartışılan ve kadınların eğitim alması ve doğumdan sonra iş hayatına dönmesi temennisi Türkiye’de doğum yapan annelerin eğitim düzeyleri nedeniyle hayata geçirilmesi mümkün kılınamamaktadır.

Türkiye’de daima şiddet ev içini ilgilendirdiği ve dış bir müdahalenin uygun bulunmayacağı düşüncesi benimsetilerek ulusal ve uluslararası hukukun birçok yönden dışında bırakılmıştır. Kadına yönelik şiddetin yansımaları toplumdaki feminist gruplara ve sivil toplum kuruluşlarına atfedilmesinden de görülmektedir.

Kadına yönelik şiddet dört farklı grupta incelenmektedir bunlar; fiziksel şiddet, sözlü, duygusal olarak farklılaşan psikolojik şiddet, cinsel şiddet ve ekonomik şiddettir. Türkiye’de en yaygın görülen şiddet türleri fiziksel ve cinsel şiddettir. Türkiye’de her 100 kadından 42’si fiziksel veya cinsel şiddet görmektedir. Kadına yönelik şiddet bir bölgenin ya da bir kültür oluşumunun sonucu olarak ortaya çıkan bir olgu değildir. Tüm ülkeyi ve toplumu ilgilendiren bir sorundur. Türkiye’de her on kadından dördü eşi veya hayatı paylaştığı kişi veya kişiler tarafından fiziksel şiddet görmektedir. Türkiye’de şiddet belli bölgelerde farklılaşmasına rağmen ülke genelinde variyetini sürdürmeye devam etmektedir. Fiziksel şiddet fiziksel şiddete kent bazında %38 oranında rastlanırken kırdaki bu oran %43’e yükselmektedir. Cinsel şiddet ise kırdaki %18 iken kentte bu oran %14’dür. Türkiye’de cinsel şiddet ve fiziksel şiddet çoğunlukla birlikte yaşanmaktadır (Karal & Aydemir, 2012). Kadına yönelik şiddet, her yaştan, her eğitim grubundan, her bölge ve sosyal statüden kadının yaşamı için tehdit oluşturmakla birlikte, erken yaşlarda evlenen kadınlar ile boşanmış veya ayrı yaşamını sürdüren kadınlar daha fazla şiddet riski altındadır (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, 21.01.2022).

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesinde ve kadın özgürlüğünün ifadelerinin feminizm kavramına atfedilmiştir. Bu kavramın daha farklı konularda kadın olgusu üzerine durması gerekirken, özgürlük, yaşam, şiddet gibi insanlığa dair konuları çözmek için kurulan toplulukların kendini ifade biçimi haline gelmiştir. Bu nedenle Türkiye’de kadına yönelik şiddete dair kalıcı çözümler noktasında medyanın ve toplum söylemleri baskısı kalan kadınlar özgürlüklerini feminizm çatısı altında aramaktadır. Bu durum feminizmi kadın hakları savunuculuğu ve hak eşitliği çerçevesinden en temel hak olan yaşam hakkı noktasında sınırlamaktadır. Nitekim kadına şiddetin sonucunda birçok kadın hayatını kaybetmektedir. Bu nedenle Türkiye’de Feminizm geniş perspektiflere açılarak yeni çerçeveler yaratmaktan ziyade kadınların hayatta kalması için destek sağlamaktadır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

VERİ KAVRAMI VERİ TİPLERİ VE VERİ GÖRSELLEŞTİRME

3. VERİ

Veri, İlk Çağlar'dan günümüze kadarki serüveninin başlangıcı kişilerin akılda kalıcılığını arttırmak için kayıt tutma ihtiyaçlarının ortaya çıkması sonucu metinsel ve görsel olarak hayata nüfuz etmiştir. Mağara resimlerinden, duvara atılan çentiklerden gelen veri serüvenini ilk olarak Mezopotamya'da geliştirilmeye başlanmıştır. Mezopotamya'nın Obeyt döneminde İ.Ö. 5500-4000'lü dönemde mühürler ve kil tabletlerin bulunmasıyla ortaya çıkmıştır. İlk yazı ise günümüz haritalarına yer alan Irak'ın güney bölgesinde yer almış olan antik Sümer kenti grupta İ.Ö. 3200'lerde Eanna tapınak grubundaki tabletlerde görülmüştür. Bu tabletler, toplumun ekonomik ihtiyaçlarına göre listelenen mallar, toplumda uygulanan kanunlar, toplumun birliklerini ve hiyerarşik liselerinden oluşan tabletler yazının aslında verinin ilk örnekleridir (Erdönmez, 2019, s. 23).

Veri terimi Latince bir kelime olan *Datumu* 'nun çoğundan kaynaklanan verilen şey anlamına gelmektedir. *Datumu* kelimesinin günümüz dünyasındaki adı veridir. Veri, deneyim dünyasının kültürü olarak oluşturulmuş bir sosyal bağlamdır. Verilerin yardımıyla oluşturulan sosyal bağlam toplumun her yerine nüfuz etmektedir. Verinin belirgin hale gelerek geniş kitlelerin fark etmesini sağladığı alan teknolojidir. Teknoloji alanında veriler, genellikle analiz yapılmak üzere toplanan metinler, sayılar resimler, sesler veya hareketli görüntüleri barındıran gruplardır (Sebetci, 2020, s. 11). Sümer'de yazının bulunuşu toplumun gereksinimlerinden dolayı ortaya çıkmıştır. Çağın getirisi olarak günümüzde hızla dijitalleşen dünyada yazı varlığını sürdürürken hızla büyüyen ve gelişen teknolojinin oluşturduğu veriler ortaya çıkmaktadır. Bu veri artışına sebep olan en belli etmen bilgisayarlardır. Veri olmadan bilgisayarlar işlevsizdir. Bu nedenle veri ve teknoloji birbirleriyle mütemadiyen ilintilidir.

Veri, nesnelerin veya grupların niteliğini ve miktarını tanımlamaktadır. Veri ve bilgi sık sık bir arada kullanılmaktadır. Veri ve bilgi farklı anlamlara sahip olmana rağmen bir arada kullanmalarının nedeni veriden elde edilebilen bilgilerdir. Veriler salt gerçekliği ulaşabilmek için enformasyona dönüşmeden önce ham bilginin elde edilmesini sağlamaktadır. Verilerin toplanmasının ardından raporlanarak analiz edilmektedir. Verilerin analizinin ışığında ilerlenerek grafiksel olarak diğer analiz araçları ile birlikte kullanılarak görselleştirilebilmektedir. Bu aynı zamanda veriler mevcut olan bilgilerin işlenmesi sonucunda gerçeği ifade ettiği için de bilgiyle sık sık bir arada kullanılmaktadır (Sebetci, 2020, s. 11-12).

Veriler günümüzde işlenerek bilgi sağlayıcıları olarak kullanıldığından ve toplumun her alanında bulunması nedeniyle büyük önem arz etmektedir. Verilerin işlenerek bilgiye dönüşmesi ve bunun sonucunda net gerçeğe ulaşılmasını sağlaması yeni bir teknolojik devrimi işaret etmektedir.

Veri toplama ve veri saklamanın ilk hareket noktası 1970 yılında Edgar F. Codd'un ilişkisel veri modelini açıklayan makalesi *A Relational Model of Data for Large Shared Data Banks* (Büyük Veri Paylaşılan Bankalar İçin İlişkisel Bir Veri Modeli) adlı makalesini yayınlanması ile gerçekleşmiştir. Codd'un makalesinde açıkladığı ilişkisel veri modeli kullanıcılardan talep edilen verilerin temel yapısına veya fiziksel olarak tuttukları yeri tanımlamak için basit sorular kullanarak tüm verilerin bir veri tabanında toplanabilmesini sağlamıştır. Bunun sonucunda model veri tabanının temel yapısının ve veri tabanı sorgularını tanımlamak için ulusal bir standart olan yapılandırılmış sorgulama dilinin gelişmesi sağlanmıştır (Sütçü & Aytekin, 2018, s. 89). Bu gelişim ilerleyen dönemde verilerin ayrışması ve farklı alanlara nüfuz etmesini sağlamıştır. Codd'un makalesi günümüzde tüm adımlarımıza kaydedilmesine ve teknolojinin büyük veri mekanizmasına yüzünü dönmesini sağlamıştır. Yazının icadı ile başlayan veri serüveni kullanıcıların ceplerine girecek kadar küçülen veri sağlayıcılarına dönüşmüştür. Bu nedenle *A Relational Model of Data for Large Shared Data Banks* (Büyük Veri Paylaşılan Bankalar İçin İlişkisel Bir Veri Modeli) adlı makale devrim niteliği taşımaktadır.

3.1. Büyük Veri

Büyük veri, günümüzde yeni medya araçları olarak adlandırılabilir, Bloglar, fotoğraflar videolar gibi birçok programın ve işletim sisteminin günlük olarak kaydedildiği log dosyaları gibi kaynaklarda toplanan verilerdir. Bu veriler yapısal veya yapısal olmayan verilerin anlamlı ve işlenebilir biçime dönüştürmesine büyük veri denmektedir. Günümüz dünyasında ses, görüntü, grafik ve metinlerden oluşan yapısal olan ve yapısal olmayan tüm veriler kapladığı alan hızla artmaktadır. Bu nedenle büyük veri milyarlarca kullanıcı ve kaynaktan gelen verilerin analizini sağlayan, benzerliklerini ve farklılıklarını ayırtırmayı sağlayan yenilikçi bir bilgi derleme bütünüdür (Ünal, 2015, s. 3-4).

Büyük veri tüm toplumsal alana nüfuz etmiştir. Yeni medya teknolojisi ile birlikte attığımız her adımın izi kalmaktadır. Toplumda kullanıcılar okyanustaki kum taneleri gibi görünse de büyük veri tarafından tüm izlerin toplandığı bir veri kumsalına dönüşmüştür. Birçok küçük veri toplanarak insanları izlenebilir kılmıştır. İnternetin her eve yerleştiği günümüz dünyasında kişilerin yanından ayırmadığı ceplerindeki yabancı olan telefonlar sayesinde her an büyük veri deposuna dahil olan yeni veriler oluşturulmaktadır.

3.1.1. Veri Tipleri

Veriler tiplerine göre ayrılmaktadır, bu ayrım büyük verinin kullanılması için gereken temel yapılardan oluşmaktadır. Verilerin kullanılabilmesi için formatlarının ve yapılarının belirlenmesi gerekmektedir. Bu belirlenme süreci büyük verinin anlamlandırılması için kullanılan temeldir.

3.1.2. Yapısal Veri

Birden fazla alana sahip olabilen veri tipidir. Her alanın veri tipi farklı niteliklere sahip yapısal veri olabilmektedir. Aynı zamanda verilerin içeriğinde farklılaşan tablo tipine de sahip olabilmektedir. Tüm bu oluşumların içinde yapısal veri hazırlanmasına gerek olmadan kullanılabilen tek veri tipidir. Yapısal veriler üzerinde

terim olarak işlem yapılmasını olanak sağlamaktadır (Ünal, 2015, s. 11-12). Yapısal veri diğer tüm verilerden farklı olarak işlenmek için hazırlanmasına gerek olmayan tek veri tipidir. Bu nedenle birçok alanda var olabilmekte ve değerli sayıla bilmektedir.

3.1.3. Yapısal Olmayan Veri

Günümüzde en sık karşılaşılan veri tipidir. Her türlü düzen ve yapı içinde var olabilmektedir. Kullanıcıların internetten elde ettiği bilgiler, sosyal medya gibi yeni medya mecralarının mecralarından elde edilen veriler yapısal olmayan verilerdir. Pdf dosyaları metin tabanlı dosyalar, e-postalar ya da sosyal medya verileri gibi ses, görüntü ve video verileri yapılandırmamış verilerdir aynı zamanda sosyal medyada fikirlerini ifade eden yorumlarını yayınlayan kullanıcılar da yapılandırılmış veri biçimine girmektedir (Sütçü & Aytekin, 2018, s. 91). Günümüzde en sık karşılaşılan veri tipi olmasının yanında büyük verinin içinde milyarlarca alan kaplamaktadır. Hızla gelişen ve değişen yeni medya platformlarının verileri olarak karşımıza çıkan yapısal olmayan veriler verilerin her gün artarak çoğaldığı ve dijitalleşen dünyada artmaya devam edeceği görülmektedir.

3.1.4. Yarı Yapısal Veri

Yarı yapısal veri kendi içinde belli bir düzene ve yapıya sahip verilerdir. Yarı yapısal veriler, doküman oluşturmak için kullanılan XML dosyaları ile birlikte Bloglar ve Postcardlar gibi formatların oluşmasını sağlayan RSS dosya biçimi olarak tanımlanabilen veri türüdür (Ünal, 2015, s. 11-12). Yarı yapısal veriler, yapısal olmayan veriler kadar kullanıcıların hayatına nüfuz etmiştir.

Veri, veri bilimi ve veri analizi süreçleri gelişen, dönüşen dijital dünyada hızla varlığına yeni varlıklar eklemektedir. Verilerin ışığında birçok yeni dijital yollar açılırken aynı zamanda yeni araştırma alanları da açığa çıkmaktadır bu araştırmalardan biri verilerin tarafsız olduğu ya da tarafsız olmadığı yönündedir.

Veriler insan yapımıdır bu nedenle veriler yaratıcılarının oluşturdukları filtrelerden meydana gelmektedir. Veriler yaratıcılarından ve kullanıcılarından bütünü asla tarafsız olarak kabul edilmemektedir. Veriler herhangi bir anlayışa sahip olmadan belirlenen filtreler dolayısıyla ön yargılı kararlar vermektedir. Veriler matematikten oluşmaktadır ancak bazen matematik sosyal sonuçlar doğurmaktadır. Günümüzde iş başvurularında cinsiyet ve ırk ayrımına gidilmemektedir, tarafsız iş görüşmeleri yapılmaktadır ancak örneğin, Walmart'ta iş aramak isteyen kişiler özgeçmişlerini işte başarılı olabilecek diğer kişiler ile nasıl eşleştirdiğini görmek üzere tasarlanmış üçüncü taraf başvuru takip sistemi ile başvurular filtrelenmektedir. Sadece fitrelere uygun kişiler değerlendirilmek üzere işe alımdan sorumlu kişiye iletilmektedir. Aslında veriler eşitlik sağlıyormuş gibi görünmelerine rağmen belli filtreler ile ayırım yapmaktadır (Boyd, 2021, s. 206-208).

Verilerin ön yargılara sahip olması nedeni yaratıcılarıdır bu yaratıcıların ön yargı oluşturacak düzenlemeleri yapmalarının nedeni ise şirketlerdir. Şirketler, kullanıcı etkileşimini nasıl geliştireceği sürecine hâkim değildir. Bu düzen şirketlerin hesap verilebilir araçlara sahip olmamasından kaynaklanmaktadır. Burada şirketlerin kurulum amaçlarının ya da işe alım süreçlerinin isteyerek değil çağın getirisi olarak görülmektedir. Nüfus çoğunluğu, birçok insanın aynı yere istenilen ön koşullara karşın yine de başvuru sürecine gitmesi gibi birçok detay saklıdır. Veriler hesap verilebilir araçlar değildir. Tek ya da birden fazla yaratıcıya sahip olan veriler tamamen yaratıcılarının bilgi, bakış açısı ve değer yargıları açısından şekillenmektedir.

Google, siyahilerin ceza adaletini sağlamak için kullandıkları ürünleri temin etmek için kurulmamıştır. Facebook, komple teorisyenleri ya da kanaat önderlerinin birçok insanı manipüle etmeleri için tasarlanmamıştır. İşe alım için kurulan siteler onlar adına ayrımcılık yapılması üzerine üçüncü taraf yaratıcılar tutmamıştır. Büyük yapıda şirketler ne zaman, nasıl, ne için tercih edildiklerini, hangi kişilerinin manipüle edildiğini veya kimlere zarar vermek için kullanıldığını bilecek araçlara ve hakimiyete sahip değillerdir. Dünya dijitalleşmeye doğru teknoloji giderek toplumsal değerlerin hakimiyetini sağlamaya başlamıştır. Veriler sadece araçları oluştururken verilerin

kullanılacağı alanları teknoloji belirlemektedir. Veri Analitiğini şekillendiren sosyal faktörler ve eşitsizliğin dinamiklerini oluşturan teknolojinin gelişimine dikkat edilmelidir (Boyd, 2021, s. 206-208). Bu görüşte ilerlendiğinde sorumluluğun sadece verilere ve yaratıcılarına atfetmek gelişen teknolojiyi yok saymaktır. Burada önemli olan daha akıllıca filtrelenmiş araçların, kararların sorumluluğunun sadece verileri affedilmediği bir gelecek için veri biliminin gelişmesi önemlidir.

Dijitalleşen dünyada, insan becerileri göz ardı edilmese de disiplinli bir karar verme, yönlendirme, birçok kişinin sorumluluğunun üzerinde olması gibi insanı olguların getirisi olan bazı durumlar her zaman dijitalin önünde tutulmalıdır. İnsanların kişisel olarak yaptığı ayrımcılıklar verilerin yaptığı ayrımcılığa göre daha yadsınabilir olmaktadır.

Büyük veri günümüzde parmak izlerimizi ya da ayak izlerinizi takip ettiğinden dolayı kötü bir kelime olarak atfedilmiştir ancak büyük verinin kötü bir kelime olmadığı mekanlarda fark yaratmaktadır. Dijital dünyanın kapıları günümüze ardına kadar açık olmasına rağmen ülkelerin dijitalleşme konusunda ne kadar zayıf olduğunu gözler önüne sermiştir.

Kişisel verilerin, veri sahibinin izni olmadan işlenmesi yasaktır. Sağlık verilerinin kanunlarda öngörülme hususu yer almamaktadır (Oğuz, 2018, s. 128). Dijitalleşen dünyada birçok platformda veriler paylaşılrken kişisel veriler aydınlatma metnine yer verilmekte ve onay istenmektedir. Kişisel olan verilerin paylaşımı özellikle sağlık verilerinin paylaşımı özel onaylara tabi tutulmakta veya devlet tarafından zorunlu hale getirilerek ülkeler arası paylaşıma açık hale getirilmesi gerekmektedir.

Sağlık konusundaki verilerin dijitalleşmesi bazı ülkelerde nasıl daha iyi hale getirilebileceğini sorgulanırken korona salgını birçok ülkenin dijitalleşme konusunda ne kadar geride olduğunu göstermiştir. 2020 yılında korona salgını hızla yayılırken

hiçbir Avrupa ülkesi durumun farkında değildi. Küresel salgın baş göstermeden İsrail aşı satın almaya başlamıştır. İsrail yetkilileri BioNTech Pfizer ile özel anlaşmalar yaparak yüksek fiyatlardan alımları gerçekleştirmiştir. Bu adımın karşılığı firmaya verilen istatistik sağlık verileridir. İstatiksel verilerin firmaya sunulması ise veri korumasının Avrupa ülkelerine karşı da serbest bırakılması sonucu sağlanmıştır. İsrail 2020 Mart ayında kapanma sürecine gitmiştir. Bu süreç yerel istihbaratın, vatandaşların hareket verilerini toplaması ile ilerleyerek gerçekleşmiştir. Toplanan hareket verileri sonucunda eğer kişi korona taşıyorsa diğer vatandaşlara yaklaştığında dakikalar içinde cep telefonlarına bildirimler iletilmekte ve iletiler sonucunda karantina sürecine dönmeleri sağlanmaktadır. İsrail dijitalleşen dünyada dijital aşılama sürecini başlatmıştır. Aşı yaptırmak isteyen vatandaşlar bağlı oldukları hizmet kuruluşları web sitelerinden kaydolarak randevu taleplerini iletmışlerdir. Bu süreç aynı zamanda WhatsApp üzerinden aktif şekilde yürütülmüştür. Oluşturulan veri ağını sayesinde bekleme ve uzun hasta kuyrukları yaşanmadan aşı randevusu planlaması yapılmış aynı zamanda uygulama içinse belli tarihler belirlenmiştir. İsrail’de uygulanan mozaik projesi, İsrail’de yaşayan 9 milyon insanın tıbbi verilerinin toplanması ve tek bir veri tabanında anonimleştirilerek sadece virüs için değil ileride oluşabilecek kanser, akıl hastalığı enfeksiyon ve alerji bilgilerine de erişme mümkün kılmıştır. Mozaik projesi büyük verinin ne kadar önemli olduğunu ayıp ve gözetim sürecine dair günlük hayatın içinde var olduğunun farkındalığını sağlamıştır. Aynı zamanda büyük verinin güvenlik riskleri kötüye kullanılma ihtimalinin varlığı ve oluşturulduğu tehditler yadsınamazken vatandaşlara bu durumu internette ki her işlem için kimlik kartları ya da en ufak bir alışveriş içinde tehditlerin aynı şekilde var olduğu farkındalığı sağlanmıştır (Wissmann, 2021, s. 28-29).

İsrail’de bu sürecin sağlıklı ve başarılı bir şekilde yürütülmesi en büyük nedeni halkın bu dijitalleşmeye sağlık açısından ne kadar önemli olduğu bilincinin uyandırılması ve bu süreçte ve bu küresel salgından büyük verinin insanların yaşamı için ne kadar önemli olduğu ve olabileceği farkındalığı sağlanmıştır. Farklı bir dönemde İsrail için küresel bir dijitalleşme belki çok zor şartlarda ve kabul edilmesi zor olabilecekken 2020 yılında çok önceden aldığı önlemler ve aşı çalışmaları vatandaşların İsrail’de yaşayan insanların devlete ve verilere karşı güvenini

sağlamlaştırmıştır. Bu ışıktaki istenen veriler, zorluk çıkartmadan ve geleceğe yönelik bir adım olarak görülerek paylaşımı açık hale gelmiştir. İsrail'in ve büyük veri dijitalleşmesinin sağlık alanındaki inovasyona yönelik başarısıdır.

3.2. Veri Sanatı

Donalt Knuth'un 1974 yılında yazdığı "*Bilgisayar Programcılığı ve Sanat*" makalesinde bilim ve sanat arasındaki farktan bahsedilmiştir. Knuth bilgisayar programlarının bilgi içermesine rağmen programı yazma eyleminin sanatsal bir bileşen olduğunu aşılamaaya çalışmıştır. Knuth'un makalesinde öne çıkan kısım bilimin bir bilgisayara öğretililebilecek kadar özümseven bilgi oluşu geride kalan diğer her şeyin sanat olduğu sözleridir (Peng & Matsui, 2015, s. 1).

Knuth insanların mükemmel şekilde öğrenemediği hiçbir bilginin bilgisayara aktarılamadığını aslında bilgisayarda olan tüm bilgilerin insanların iyi öğrendiği ve aktardığı bilgiler olduğunu açıklamaktadır. Aynı zamanda insanların aktardığı bilgilerin veriye dönüşmesi yine insan eliyle sağlanan araçlar ile yinelenen oluşumlar olduğunu kanıtlamaktadır. Bu nedenle verinin oluşumunu da sanatsal kabul etmiştir.

Verinin sanata veya verinin bir bilgiye dönüşebilmesi için birçok farklı yöntem ve süreç bulunmaktadır. Tüm yöntem ve süreçlerin temelinde veri analizi epicycle adı verilen etkileşimli süreç takibi ile yaklaşım yapılabilmektedir. Bu süreç beş kademelidir. Birinci süreç veriden beklentileri belirlemek, ikinci süreç bilgi veya veriyi toplama, ardından toplanan verileri karşılaştırmadır. İkinci süreçte bilgiden veya veriden bir verim sağlamak birinci süreçteki beklentinin uyuşması gerekmektedir. Üçüncü süreç ise veriden elde edebilecek bilginin beklentiyi karşılayıp karşılayamayacağını gözden geçirmek veya verileri düzenlemek ortaya çıkan sonuç doğrultusunda veriler ve beklentinin uyuşması gerekmektedir. Verilerin uyuşmadığı taktirde ikinci sürecin tekrarlanması ya da birinci sürecin gözden geçirilmesi gerekmektedir. Verilen üç adımda süreci yinlemek veri analizi döngüsü olarak adlandırılmaktadır. Verinin üç aşamasından geçerken oluşturulan soru, kişisel veri

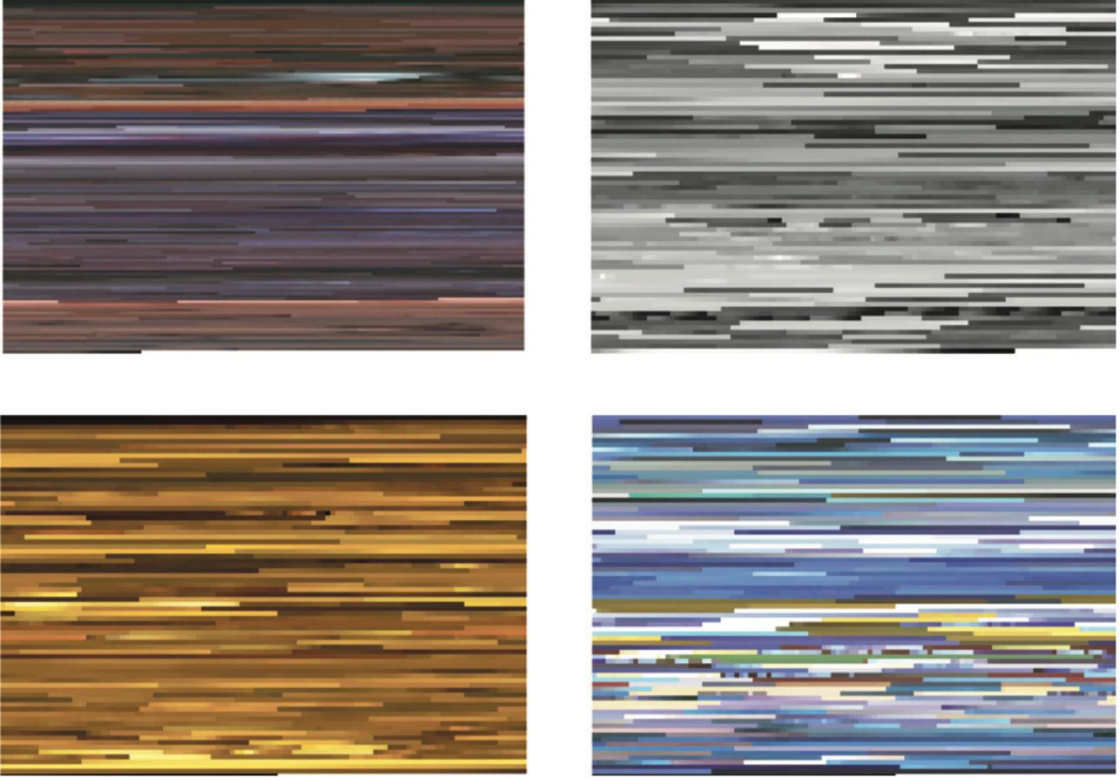
analizi, resmi modelleme, sanat, teknolojik bir sisteme yorum getirmek için iletişimi sürekli geliştirmek üzere planlanan üç sürecin aşılması gerekmektedir (Peng & Matsui, 2015, s. 4-8). Bu analiz çemberinin aşılması sonucunda verinin kullanım amacına göre sınıflandırılması ve belirlenen amaca hizmet edilmesi sağlanabilmektedir. Verinin kullanabilmesi ve günlük hayata dahil edilebilmesi için veri analizi döngüsünde etkileşimli üç sürecin aşılması verinin bulguların doğruluğunu aynı zamanda kullanılabilirliğini de tespit etmektedir. Bu nedenle veri analizi döngüsü verinin dönüşümü için hayati önem taşımaktadır.

Bir kavramı, birikimi veya sürece hedef kitleye aktarman en etkili yollarından biri görsel öğeler kullanmaktır. Görsel öğeler şekiller, grafikler ve animasyonlar olabilmektedir. Kavramların oluşturdukları verilerin görselleştirilmesine yapılırken diyagramlar, grafiksel olarak sayısal değerleri içinde barındırırken aynı zamanda veriyi açıklamak için görsel yardımcıları olarak da kullanılabilmektedir. Bu görsel veri kullanımı hedef kitleye aktarımı kolaylaştırmaktadır aynı zamanda, net anlatım sağlamaktadır. Farklı disiplinleri bir araya getiren veri görselleştirme veya veri sanatı veri bilgisinin içeriği bozulmadan en anlaşılır biçimde izleyen gözlere aktarılmasıdır (Gürler, Tekerek, & Yılmaz, 2018, s. 133).

Veri görselleştirme ile ortaya sanatın çıkarılması haricinde, izleyeceği sayısal veriler haricinde bilgiyi açıklamak, bilginin bilişsel olarak izleyicide canlandırılmasını sağlamak gibi amaçlara da hizmet etmektedir. Veri görselleştirme net bir anlatım sağlanabilmesi için önem arz etmektedir.

Veri sanatı analiz ve bilgi grafiklerini sıklıkla daha fazla kullanılabileceği alanlardan oluşturulmaktadır. Soğuk ve yabancı hissettiren veriyi günlük hayatın pratikleri ile birleştirerek ortaya sanat olarak nitelendirilebilecek yapıtlar çıkartılmaktadır. Jason Salavon grafikler, şekiller ve sayılar olmadan kullanmadan bilgisayarın oluşturduğu ses ve videolar aracılığı ile görsel bir yapıt oluşturmuştur. şekil 5’de Jason Salavon ait görsel, Europe Music Awards’ün derleme listesinde yer alan tüm zamanların en iyi müzik on videosunu kullanarak her videonun ortalama

renklerini sıkıştırarak bir akış elde etmiştir, (Yau, 2013, s. 76). Videoların sıkıştırılması sonucu ortaya çıkan görselde bir tema duygusu ve renk akışı sağlanırken aynı zamanda veriyi izlenebilir kılmıştır.

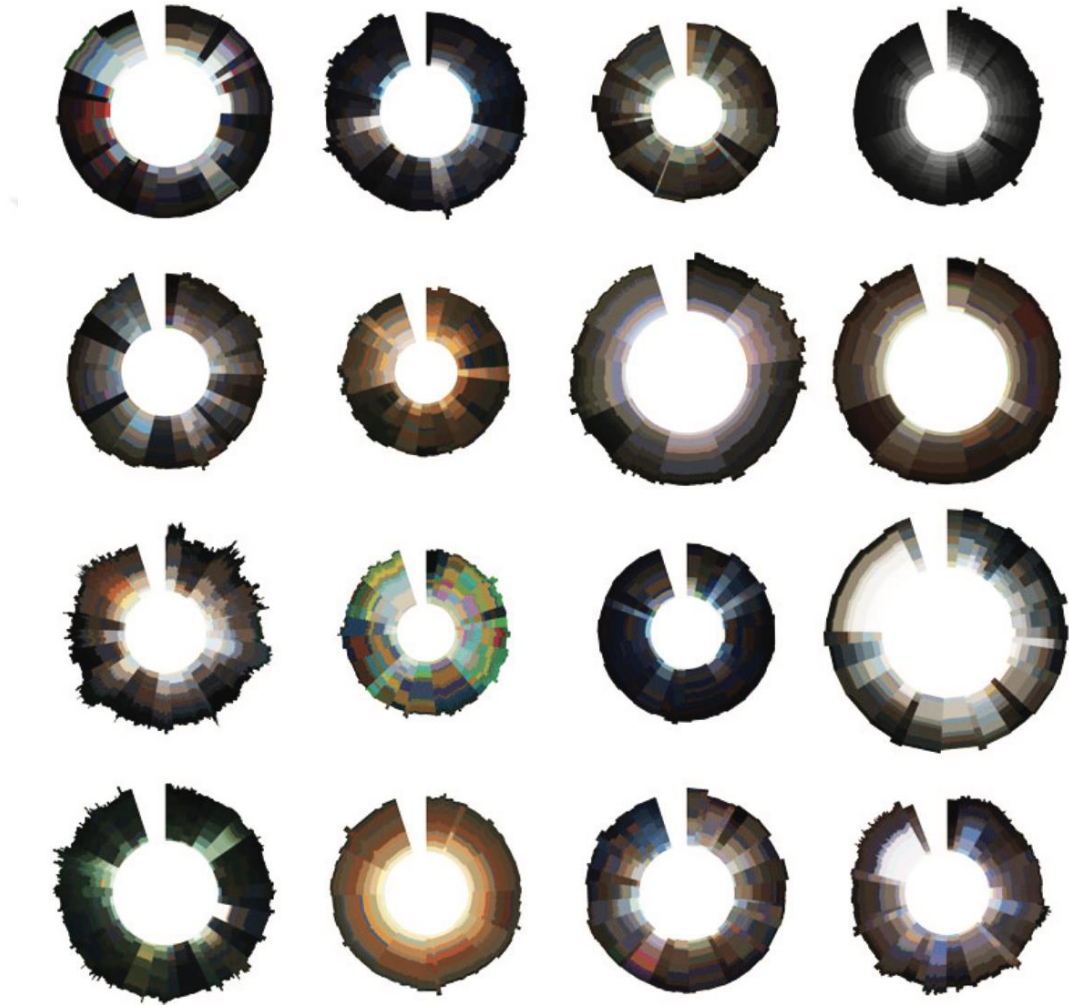
Şekil 5. Jason Salavon MTV's 10 Greatest Music Videos of All Time

Kaynak: Yau, N. (2013). “Data Points: Visualization That Means Something.” Wiley Yayınları. America. s.76.

Verinin birçok kullanım alanı olduğu gibi veri görselleştirmesinin de birçok farklı alana yayıldığı görülmektedir. Jason Salavon’un Avrupa müzik ödülleri için yaptığı görselleştirme veri sanatının birçok hayati alana yayıldığını gösterme imkânı sağlamıştır.

Veri sanatını farklı bir perspektiften ele alan grafik tasarımcı Frederic Brodbeck, şekil 6’da görsel bir parmak izi oluşturmak üzere film verilerini toplayarak bu verilerin üretilmesini sağlayan Cinemetrics benzeyen bir çalışma yapmıştır. Frederic Brodbeck’in “*Cinemetrics*” ismini verdiği yapıtı renk, hareket ve zamanı

yineleyerek onları dönüştüren verilerden oluşturulmuştur. Oluşturduğu şekillerde her bölüm yani görseldeki katmanlar filmin bir bölümündeki rengi ve zamanı temsil etmektedir. Brodbeck'in görsel yapıtının animasyon versiyonunda ise bölümler filmdeki bölümün hareket miktarına göre ileri ve geri yönde hareket etmektedir (Yau, 2013, s. 77).

Şekil 6. Frederic Brodbeck Cinemetrics

Kaynak: Yau, N. (2013). "Data Points: Visualization That Means Something." Wiley Yayınları. America. s.77.

Veri sanatı günümüzde hemen hemen herkesin çevrimiçi olarak içerik oluşturulmasından ve bu içeriklerin veri tabanında depolandığından dolayı günlük hayatın içinde bulunmaktadır. Günümüzde bilgisayarlar ve insanlar arasındaki bağ

güçlendikçe daha fazla veri sağlayıcısı oluşmaktadır. Veriyi oluşturan kişiler arttıkça ve veri sanatı sağlayıcıları gün geçtikçe gelişmeye ve farklı alanlara nüfuz etmeye devam edecektir.

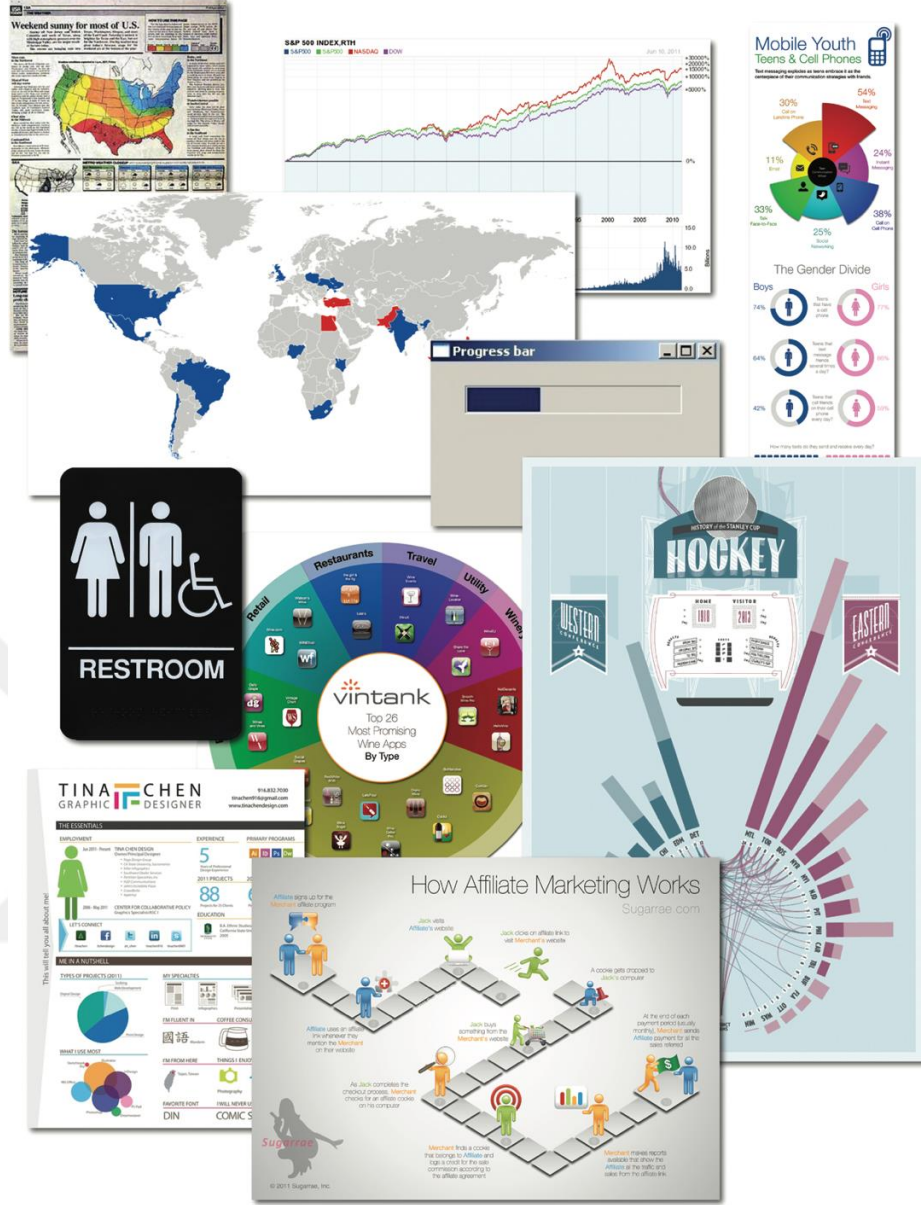
Veri sanatının gelişiminin önemi ve insan algılama sistemi ile doğrudan bağlantı halindedir. Bu bağlantı Bilgin ve Çamurcu tarafından şu biçimde açıklanmıştır:

“İnsanın algılama sistemi yalnızca 3 boyut ile sınırlı olduğu için daha fazla boyut içeren veriler insanın algılama sınırını aşmaktadır. Veri görselleştirme teknikleri çok boyutlu veriyi 2 veya 3 boyuta indirgeyerek görselleştirirken, diğer taraftan da veriler arasındaki ilişkiyi muhafaza edebilmelidir. Bu indirgeme sırasında bir miktar kayıp olması kaçınılmazdır. Görselleştirmede temel hedeflerden biri bu kaybı minimum düzeyde tutmaktır. Veri görselleştirmenin iki temel amacı bulunmaktadır. Birinci amaç fikirlerin, kuralların ve kavramların daha iyi anlaşılmasıdır. Tüm bunlar bir bilgi olduğu için bu tür görselleştirmeleri “bilgi görselleştirmesi” (knowledge visualization) denir. Diğer amaç ise grafiklerin ve resimlerin yeni fikirler oluşturmak, yeni ilişkiler kurmak, bir hipotezin doğruluğunu sınamak, yeni yapılar keşfetmek veya bu yapıları düzenlemektir. Özetle, bu işlemler insanın görsel algılama sistemini mantıksal problemlerin çözümü için kullanmaktır. Bu tür görselleştirmelere “veri görselleştirme” (data visualization) veya “görsel bilgi keşfi” (visual data exploration) denmektedir” (Bilgin & Çamurcu, 2008, s. 108-109).

Verin görselleştirmesi sayesinde çok boyutlu geniş alana sahip verilerin, boyutları küçültülerek iki veya üç boyuta kadar düşürülebilmektedir. Araştırmalar ışığında incelendiğinde kişilerin görsel öğeleri diğer tüm uyaranlardan daha net algıladığı ve daha iyi tepki verdiğini göstermektedir. İnsan beyninin çalışma prensibine göre, görsel verilerin metinlere kıyasla 60.000 kat daha hızlı işlendiği kanıtlanmıştır. Beni iletilen bilgilerin %90’ını görsel veriler kaplamaktadır (Ali & Fehmi, 2020, s. 83).

Verilerin görselleştirilmesi anlamlandırılmış kolaylaştırırken aynı zamanda büyük ölçekli verilerin küçültülerek saklama alanından tasarrufunu sağlamaktadır. Gelişen ve dönüşen dünyada veriyi anlamak, anlaşılabilir veriyi sanal ortama aktararak veriyi aktif hale getirmek ardından sanal ortamdan alınan veriyi ise görselleştirmek sanat halini almıştır. Veri sanatı erişilen her veri metodunda ve düzende sağlanabilmektedir. Veri sanatında önemli olan yaratıcısının ne aktarmak istediğidir.

İnsanların mağara duvarlarına piktogram çizmesi ile başlayan serüvenini modern dünyada işaretlere ve ideogramlara dönüşmüştür. Görselleştirme tamamen yaratıcısının beynine bağlı bir süreçtir. Şekil 7’de görünen çizgiler ve grafikler sayısal değerlerin veri görselleştirmesidir. Yale Üniversitesi’nden siyaset bilimi, istatistik ve bilgisayar bilimi profesörü Dr. Edward R. Tufte, bütün analiz yöntemlerinin arasında istatistiksel bilgilerin aktarımında iyi tasarlanmış veri grafiklerinin en basit, anlaşılabilir dırılması en kolay ve en güçlü olanın veri görselleştirme olduğu kanısındadır (Krum, 2014, s. 1-5).

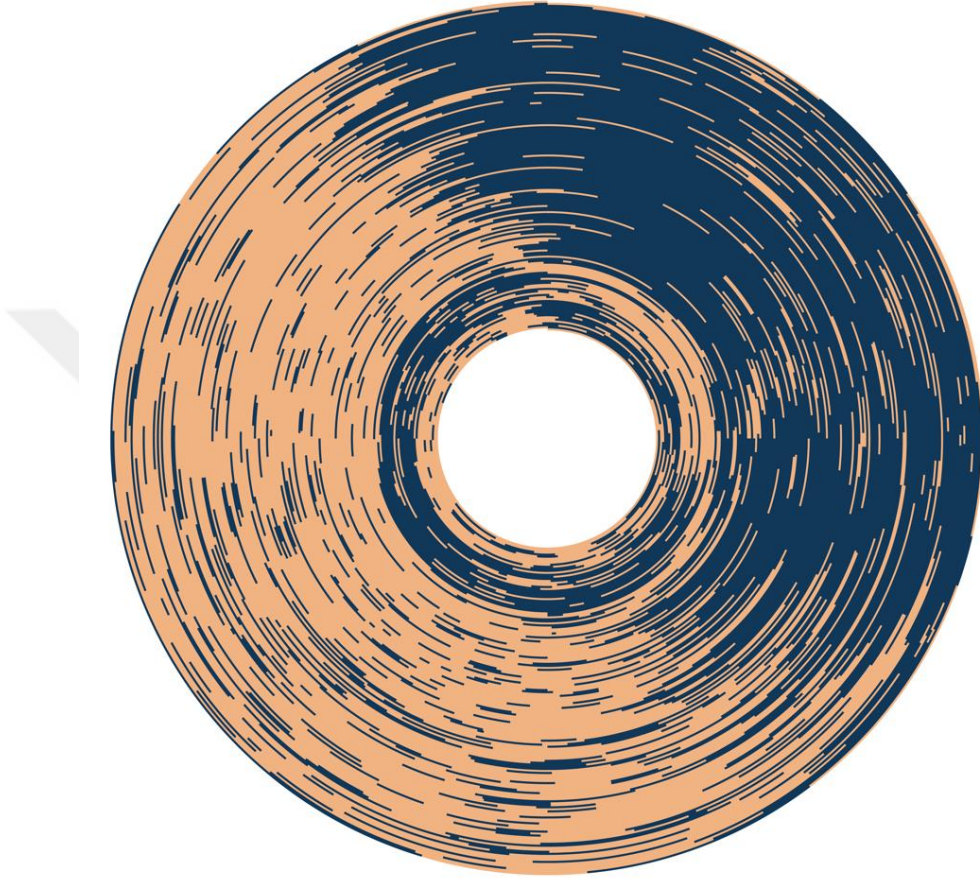

Şekil 7. Collage of infographics and data visualizations

Kaynak: Krum, R. (2014). "Cool Infographics: Effective Communication with Data Visualization and Design." Wiley Yayınları. America. s. 3.

Farklı bakış açılarını veri sanatına dönüştüren Andrew Elliott ise Şekil 8’de zamanın bir ölçümü olarak dairesel biçimde açılar oluşturarak kodlama yapmıştır. Merkezi bir nokta belirleyerek etrafındaki değişkenleri merkez noktasından hareket sağlamıştır. Spiral bir format kullanarak veriler ile görseller oluşturmuştur. Elliott bir bebeğin doğduğu ilk üç aylık süre boyunca uyuma ve uyanma süresini görselleştirmiştir. Bebeğin ilk üç ayı boyunca, şekiller merkezden başlayarak dışarıya

doğru hareket etmiştir. Bebeğin uykusu ve uyanma saati, dairenin etrafındaki açıya göre kodlanırken günler ise merkezden uzakla göre kodlanmıştır. Bebeğin uyanma zamanı bej renkle, uykusu zamanı ise mor renkli görselleştirilmiştir (Grant, 2019, s. 119-120).

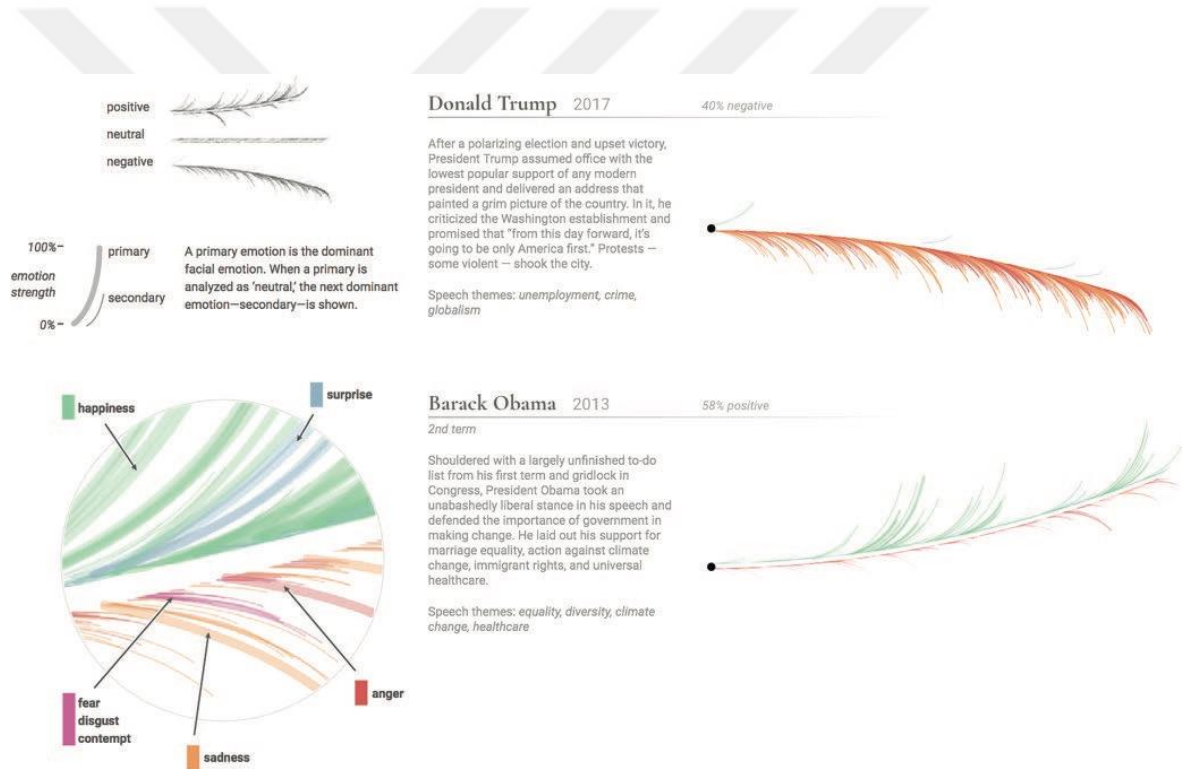

Şekil 8. Bir bebeğin hayatının ilk üç ayı boyunca spiral biçimde uyanma ve uykusu zamanı.

Kaynak: Grant, R. (2019). "Data Visualization: Charts, Maps and Interactive Graphics." CRC Press Yayınları. Boca Raton, Florida. s.119.

Verileri görsel olarak tahsil edilmesinin sağladığı fayda, veriyi gören kişilerin sunulan veri hakkındaki düşüncelerini nicel ve nitel ilişki arasındaki farkı görmesinin yanında daha hızlı anlaşılır olması avantaj sağlarken veri tablolarına kıyasla daha açıklayıcı olmasıdır. Verinin açıklanabilir olabilmesi için bazı olayları kapsayan durumlarda, özellikle yaratılışında kesinlik olmayan soyut kavramlarda veri görselleştirme zorunluluk halini almaktadır. Şekil 9 ve 10'da görülen projeler, dil

yoluyla aktarılan söylerlerdeki duygunun soyut belirsizliğinden yola çıkılarak hazırlanmıştır. Şekil 9'daki çalışmada yüz ifadelerini analiz etmek ve ortak duygu durumlarını sınıflandırılarak eşleştirmek üzere Microsoft Emotion API'yi kullanmış ve son on Amerika Birleşik Devletleri başkanlık açılış konuşmasını duygusal değişimlerini tanımlayan bir projeden alıntılama yapılmıştır. “*Periskopik Bir Kızgın Kuş*” adlı çalışmada her tüy biçimi bir başkanın açılış konuşmasını tasvir etmektedir. Bir tüyün içeriğinde bulunan minik tüy taneleri, konuşmasını yapan başkanın duygusunu gösterdiği anlardır. Olumlu duygular türün üst kısmına olumsuz duygular ise aşağı yönde çekilerek görselleştirmiştir. Türün uzunluğu ise duygunun yoğunluğunu temsil etmiştir (Kirk, 2019, s. 76).

Şekil 9. Periskopik Bir Kızgın Kuş

Kaynak: Kirk, A. (2019). “*Data Visualisation A Handbook for Data Driven Design*” (Cilt 3). Sage Yayınları. London. s.77.

Başkanlık konuşmasındaki veri analizinin görselleştirilmesi ışığında ilerlendiğinde insan yaşamının bir parçası olan duyguların ifade edilmesinde yaşanan soyut güçlük veri görselleştirmesi ile somut hale getirilerek giderilmiş anlaşılır ve netlik sağlanarak görünüm elde edilmiştir.

Michael Driscoll rengi veri görselleştirmenin Kùlkedisi olarak atfetmektedir. Bilgiyi yani veriye renk katmanın en önemli detayı olduğunun altını çizerken aynı zamanda en çok kullanılan ve en çok ihmal edilen aracın renk olduğunu belirtmektedir. Veri görselleştirmesinde renk akıllıca kullanıldığında bir görselleştirmenin en etkili aracı haline almaktadır (Driscoll, 2010, s. 59).

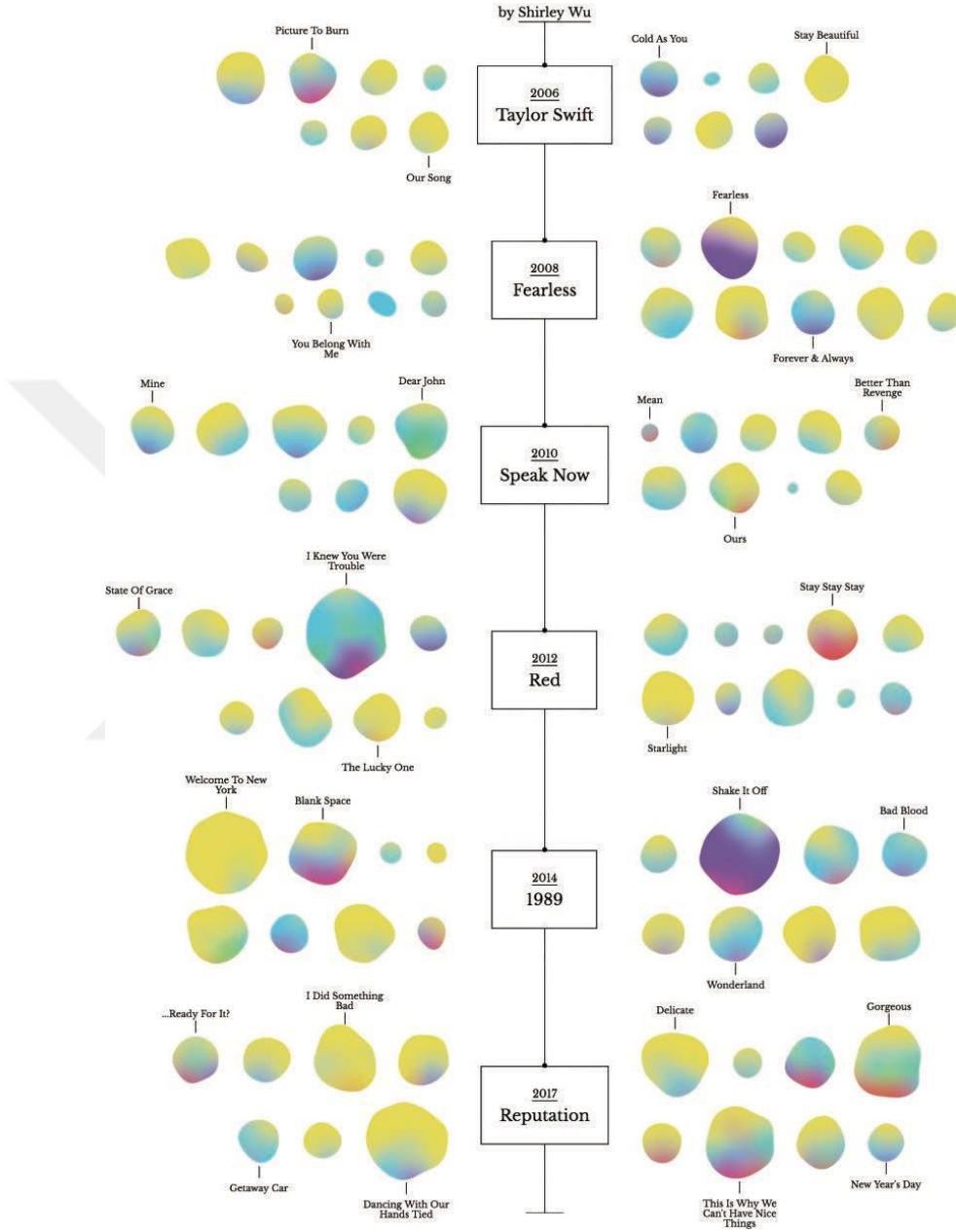
Veriler ile ilgili yapılan görselleştirmeler veriyi somutlaştırmaktadır. Bu somutlaştırma verinin farklı şekillerde ve renklerde yapılan tasvirleri sayesinde veriyi bilgisayar ortamından çıkarak günlük hayata dahil etmektedir. Veri, insan eliyle yapımının ardından soyutlaşan bir süreçken veri görselleştirme sayesinde yüzeysel sürecin boyutlandırılmış yani elle tutulur hale gelmiş şeklini yansıtmaktadır.

IBM Watson yapay zekâ programıyla elde edilen şekil 10'daki çalışma, Taylor Swift'in şarkı sözlerinde bulunan duyguları analiz etmiştir. Bu proje için toplanan veriler kızgın, üzgün, mutlu ve korkmuş duyguların analizi yapılmıştır. Analiz detaylandırılarak albümdeki her parçanın duygusal karışımı farklı renklerle ayrıştırılmıştır. Sarı, mavi kırmızı ve mor rengi temsil eden farklı duygular sıvı karışımına benzer akışkan görünümlü baloncuk haline getirilmiştir. Her baloncunun boyutu, şarkı sürecinin duyguların nasıl tanımladığına dair ölçümünü temsil etmiştir. Çalışmanın yaratıcısı Shirley Wu'nun kullandığı yapay zekâ programı Watson'ın doğrudan duyguyu kesinlikle algılayamadığını da göstermiştir (Kirk, 2019, s. 76).

Soyut duyguları veri görselleştirme sisteminin gelişmesine karşın hala oluşturulamayan, netlik kazanması güç olan durumları ve duygular bulunmaktadır. Verinin geleceğı için yapılan tüm araştırmalar veri görselleştirmesinin geleceğini inşa etmektedir.

Taylor Swift is mostly **happy**,
quite often **sad**, sometimes **mad**,
and occasionally *really* **scared**.*

*according to IBM Watson

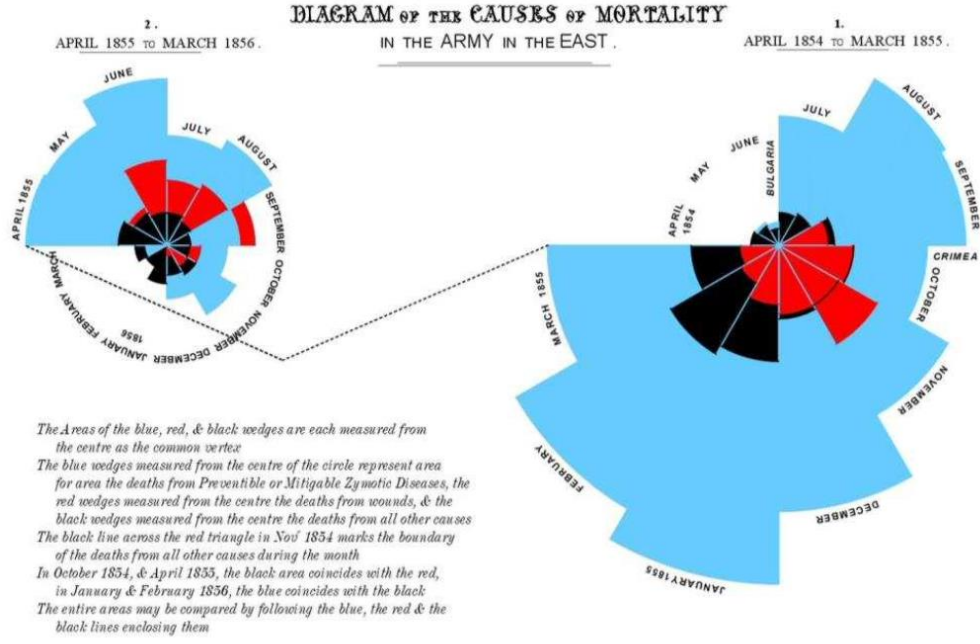

Şekil 10. Shirley Wu, Taylor Swift'in Çoğunlukla Mutlu, Oldukça Sık Üzgün,
Bazen Deli ve Bazen Gerçekten Korkmuş

Kaynak: Kirk, A. (2019). "Data Visualisation A Handbook for Data Driven Design" (Cilt 3). Sage Yayınları. London. s.78.

Veri sanatında görünüme şekil veren her zaman bilginin içeriğidir. Verinin yaratıcısından veriyi görselleştiren sanatçıya değin uzanan süreç, verinin içeriği üstünden şekillenmektedir. Veri sanatçısının kullandığı yöntem, şekil, grafik ve renk tamamen kendi perspektifine bırakılmasına karşın ana temanın belirlenmesi ve görselleştirmeye uzanan yol verinin türüne, kullanım alanına, işlevine göre oluşturulmaktadır.

Veri sanatı bazı dönemlerde hayati bir noktaya ilgi çekmek ve farkındalık sağlamak amacıyla kullanılmıştır. Florence Nightingale'in 1856'da kırım Savaşı devam ederken tasarladığı '*Ordudaki Ölüm Sebepleri Çizgesi*' grafiği şekil 11'de aslında ölümlerin çoğunun cephede oluşlarından değil, olumsuz sağlık koşullarından dolayı var olduğuna dair toplumun farkındalığını oluşturmuş aynı zamanda devletin bu konuda önlem almasını sağlamıştır. Florence Nightingale'in hazırladığı şekil 11'deki '*Ordudaki Ölüm Sebepleri Çizgesi*' grafiğinde kutupsal alan çizgisinde kırmızı alanlar yaralanma, mavi alanlar bulaşıcı hastalıklar, siyah alanlar ise diğer nedenlerle ölen asker miktarını ifade etmektedir (Vural, 2017, s. 217). Veri görselleştirilmesinde ilk dönemlere ait olan grafik verinin renk ile birleştirilerek anlaşılmasını kolaylaştırmıştır. Florence Nightingale'in görselleştirmesi geniş kitlelere yayılarak farkındalık sağladığı için büyük önem taşımaktadır.

Şekil 11. Florence Nightingale'in 1856'da hazırladığı Ordudaki Ölüm Sebepleri grafiği

Kaynak: Vural, S. (2017). "Durağan Bilgi Grafiklerinde Veri Görselleştirme Yaklaşımları." *Uluslararası Cumhuriyet Sanat Günleri*, s. 217.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

ANKET BULGULARI

4. BULGULAR

Bu başlık altında 30 Mayıs- 19 Nisan tarihleri arasında yapılan 474 kişinin katıldığı anket çalışmasına dair frekans tabloları yer almaktadır. 1 ile 5 arasında gösterilen tablolar ankete katılan kişilerin demografik özelliklerini içermektedir.

Tablo 1. Ankete Katılan Bireylerin Cinsiyetleri

Katılım Durumu	Cinsiyet		Toplam
	Kadın	Erkek	
Evet	250	224	474
	%52,7	%47,3	%100

Tablo 1 incelendiğinde anket çalışmasına cinsiyetiniz sorusuna 250 kadın katılırken erkek katılımcı sayısı ise 224 kişidir. Kadınların etkinliklere katılım oranlarının erkeklere göre daha fazla olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 2. Ankete katılan bireylerin yaşları

Katılım Durumu	Yaş						Toplam
	18-24	25-34	35-44	45-55	56-64	65 yaş ve üzeri	
Evet	99	171	126	73	5	0	474
	%20,9	%36,1	%26,26	%15,4	%1,1	0	%100

Tablo 2 incelendiğinde yaşı sorusuna 476 katılımcı cevap vermiştir. Bu katılımcıların içinde ankete katılım oranı en yüksek yaş grubu 25-36 yaşlarındaki bireyler olmuştur. Ankete katılım oranı en düşük orana sahip yaş grubu 56-64 olmuştur. Ankete katılım sağlamayan yaş grubu ise 65 yaş ve üzeridir.

Tablo 3. Ankete katılan bireylerin eğitim durumu

Eğitim Durumunuz					
Katılım Durumu	İlkokul	Lise	Üniversite	Yüksek Öğrenim	Toplam
	20	120	251	83	474
Evet	%4,2	%25,3	%53	%17,5	%100

Tablo 3 incelendiğinde ankete katılan katılımcılardan en yüksek orana sahip katılımcıların eğitim durumu 251 kişi ile Üniversite olmuştur. En az eğitim durumu 20 kişi ile %4,2 orana sahip katılımcı eğitim durumu İlkokuldur.

Tablo 4. Ankete katılan bireyler Türkiye'nin hangi bölgesinde yaşamakta

Türkiye'nin hangi bölgesinde yaşamaktasınız								
Katılım Durumu	Marmara Bölgesi	Ege Bölgesi	Karadeniz Bölgesi	Doğu Anadolu Bölgesi	İç Anadolu Bölgesi	Güney Doğu Anadolu Bölgesi	Akdeniz Bölgesi	Toplam
	301	32	48	7	21	1	64	474
Evet	%65,5	%6,8	%10,1	%1,5	%4,4	%0,2	%13,5	%100

Tablo 4 incelendiğinde Türkiye'nin hangi bölgesinde yaşamaktasınız anket sorusuna en çok katılımcı sağlanan bölge 301 katılımcıyla Marmara bölgesi olmuştur. Ankete en az katılım sağlanan bölge ise 1 katılımcı ile Güneydoğu Anadolu Bölgesi olmuştur.

Tablo 5. Ankete katılan bireylerin medeni hali

Medeni Durumunuz Nedir			
Katılım Durumu	Bekar	Evli	Toplam
	269	205	474
Evet	%56,8	%43,2	%100

Tablo 5 incelendiğinde ankete katılan bireylerden medeni durumunuz nedir sorusuna bekar olarak yanıtlayan kişi sayısı 269 evli olarak yanıtlayan kişi sayısı 205’dir. Ankete katılan bekar bireylerin %56,8 oranı ile evli olanlardan daha çok katılım sağladığı görülmektedir.

Tablo 6. Ankete katılan kişilerin Kadına şiddete karşı oldukları veya olmadıklarına dair verdiği yanıtların sonucu

Kadına şiddete karşı mısınız			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	469	5	474
Evet	%98,9	%1,1	%100

Tablo 6 incelendiğinde kadına şiddete karşı kişilerin oranı 469 kişi ile %98,9’dur. Kadına şiddete karşı olmaya kişilerin sayısı 5 yüzdeler oranı ise %1,1’dir. Kadına şiddete karşı olan bireylerin oranı %98,9 ile kadına şiddete karşı olmaya bireylerden fazladır.

Tablo 7. Ankete katılan bireylerin kadınlar ve erkekler arasında toplumsal eşitsizlik olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtların sonucu

Kadınlar ve erkekler arasında toplumsal eşitsizlik olduğunu düşünüyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	366	108	474
Evet	%77,2	%22,8	%100

Tablo 7 incelendiğinde Kadınlar ve erkekler arasında toplumsal eşitsizlik olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna “Evet” yanıtını 366 yanıt ile %77,2’lik oranı “Hayır” yanıtının 108 yanıt ile %22,8’lik oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını uygulayan kişiler 366 kişi ile hayır yanıtını uygulayan kişilerden fazladır.

Tablo 8. Ankete katılan bireylerin kadınlara ve erkeklere sunulan eğitim fırsatlarını eşit görüyor musunuz soruna verdiği yanıtların sonucu

Kadınlara ve erkeklere sunulan eğitim fırsatlarını eşit görüyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	232	242	474
Evet	%48,9	%51,1	%100

Tablo 8 incelendiğinde kadınlara ve erkeklere sunulan eğitim fırsatlarını eşit görüyor musunuz sorusuna “Evet” yanıtını 232 yanıt ile %48,9’luk oranı “Hayır” yanıtını 242 yanıt ile %51,1’lik oranı gözlemlenmektedir. Hayır yanıtını 242 yanıt ile %51,1’lik oranı göz önünde bulundurularak kişiler kadınlara ve erkeklere sunulan eğitim fırsatlarını eşit görmemektedir.

Tablo 9. Ankete katılan bireylerin kadınlara ve erkeklere sunulan iş fırsatlarını eşit görüyor musunuz soruna verdiği yanıtların sonucu

Kadınlara ve erkeklere sunulan iş fırsatlarını eşit görüyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	140	334	474
Evet	%29,5	%70,5	%100

Tablo 9 incelendiğinde kadınlara ve erkeklere sunulan eğitim fırsatlarını eşit görüyor musunuz sorusuna “Evet” yanıtını 140 yanıt ile %%29,5’lik oranı “Hayır” yanıtını 334 yanıt ile %70,5’lik oranı gözlemlenmektedir. Hayır yanıtını 334 yanıt ile %70,5’lik oranı göz önünde bulundurularak kişiler kadınlara ve erkeklere sunulan iş fırsatlarını eşit görmemektedir.

Tablo 10. Ankete katılan bireylerin medyada kadına karşı uygulanan şiddet haberleriyle karşılaştınız mı sorusuna verdiği yanıtlar

Medyada kadına karşı uygulanan şiddet haberleriyle karşılaştınız mı			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	415	59	474
Evet	%87,6	%12,4	%100

Tablo 10 incelendiğinde medyada kadına karşı uygulanan şiddet haberleriyle karşılaşan katılımcı sayısı 415 kişidir. Medyada kadına karşı uygulanan şiddet haberleriyle karşılaşmayan katılımcı sayısı 59’dur. Medyada kadına karşı uygulanan şiddet haberleriyle karşılaşan katılımcı oranı %87,6 iken medyada kadına karşı uygulanan şiddet haberleriyle karşılaşmayan katılımcı oranı %12,4’dür.

Tablo 11. Ankete katılan bireylerin gazetelerde kadına şiddet haberlerine sık sık yer verildiğini düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar

Gazetelerde kadına şiddet haberlerine sık sık yer verildiğini düşünüyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	235	239	474
Evet	%49,6	%50,4	%100

Tablo 11 incelendiğinde gazetelerde kadına şiddet haberlerine sık sık yer verildiğini düşünüyor musunuz sorusuna “Evet” yanıtını 235 yanıt ile %49,6’lık oranı “Hayır” yanıtını 239 yanıt ile %50,4’lük oranı gözlemlenmektedir. Hayır yanıtını 239 yanıt ile %50,4’lük oranı göz önünde bulundurularak gazetelerde kadına şiddet haberlerine sık sık yer verildiğini düşünmemektedir.

Tablo 12. Ankete katılan bireylerin gazetelerde kadına şiddet haberlerine az yer verildiğini düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar

Gazetelerde kadına şiddet haberlerine az yer verildiğini düşünüyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	320	154	474
Evet	%67,5	%32,5	%100

Tablo 12 incelendiğinde gazetelerde kadına şiddet haberlerine az yer verildiğini düşünüyor musunuz sorusuna “Evet” yanıtını 320 yanıt ile %67,5’lik oranı “Hayır” yanıtını 154 yanıt ile %32,5’lik oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 320 yanıt ile %67,5’lik oranı göz önünde bulundurularak gazetelerde kadına şiddet haberlerine az yer verildiğini düşünmektedir.

Tablo 13. Ankete katılan bireylerin medyada kadına şiddet söylemlerinin kadınların sorumluluğuna bırakıldığını, davranış ve tutumlarına atfedildiğini düşünüyor musunuz (Giyim tarzı, davranış biçimi, saat vb.) sorusuna verdiği yanıtlar

Medyada kadına şiddet söylemlerinin kadınların sorumluluğuna bırakıldığını, davranış ve tutumlarına atfedildiğini düşünüyor musunuz (Giyim tarzı, davranış biçimi, saat vb.)			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	307	167	474
Evet	%64,8	%35,2	%100

Tablo 13 incelendiğinde medyada kadına şiddet söylemlerinin kadınların sorumluluğuna bırakıldığını, davranış ve tutumlarına atfedildiğini düşünüyor musunuz (Giyim tarzı, davranış biçimi, saat vb.) sorusuna “Evet” yanıtını 307 yanıt ile %64,8’lik oranı “Hayır” yanıtını 167 yanıt ile %35,2’lik oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 307 yanıt ile %64,8’lik oranı göz önünde bulundurularak medyada kadına şiddet söylemlerinin kadınların sorumluluğuna bırakıldığını, davranış ve tutumlarına atfedildiğini düşünmektedir.

Tablo 14. Ankete katılan bireylerin medyada kadın haklarına dair haberler görüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar

Medyada kadın haklarına dair haberler görüyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	272	202	474
Evet	%57,4	%42,6	%100

Tablo 14 incelendiğinde medyada kadın haklarına dair haberler görüyor musunuz sorusunu evet olarak yanıtlayan kişi sayısı 272 kişi oranı ise %57,4’dür. Medyada kadın haklarına dair haberler görüyor musunuz sorusunu hayır olarak yanıtlayan kişi sayısı 202 oranı ise %42,6’dır.

Tablo 15. Ankete katılan bireylerin medyada kadın haberlerine yer verilirken bir değersizleştirme görüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar

Medyada kadın haberlerine yer verilirken bir değersizleştirme görüyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	347	127	474
Evet	%73,2	%26,8	%100

Tablo 15 incelendiğinde medyada kadın haberlerine yer verilirken bir değersizleştirme görüyor musunuz sorusuna “Evet” yanıtını 347 yanıt ile %73,2’lik oranı “Hayır” yanıtını 127 yanıt ile %26,8’lik oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 347 yanıt ile %73,2’lik oranı göz önünde bulundurularak kadın haberlerine yer verilirken bir değersizleştirme yapıldığını düşünmektedir.

Tablo 16. Ankete katılan bireylerin medyada kadınların hak arayışına dair sunulan haberlerde kadınların şiddete uğradığı durumlar ile karşılaştınız mı sorusuna verdiği yanıtlar

Medyada kadınların hak arayışına dair sunulan haberlerde kadınların şiddete uğradığı durumlar ile karşılaştınız mı			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	411	63	474
Evet	%86,7	%13,3	%100

Tablo 16 incelendiğinde medyada kadınların hak arayışına dair sunulan haberlerde kadınların şiddete uğradığı durumlar ile karşılaştınız mı sorusuna “Evet” yanıtını 411 yanıt ile %86,7’lik oranı “Hayır” yanıtını 63 yanıt ile %13,3’lik oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 411 yanıt ile %86,7’lik oranı göz önünde bulundurularak medyada kadınların hak arayışına dair sunulan haberlerde kadınların şiddete uğradığı durumlar ile karşılaştığını düşünmektedir.

Tablo 17. Ankete katılan bireylerin medyada kadınların hak arayışının engellendiğini gördünüz mü sorusuna verdiği yanıtlar

Medyada kadınların hak arayışının engellendiğini gördünüz mü			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	322	142	474
Evet	%70	%30	%100

Tablo 17 incelendiğinde ankete katılan bireylerin medyada kadınların hak arayışının engellendiğini gördünüz mü sorusuna verdiği yanıtlar sonucunda “Evet” yanıtını 322 yanıt ile %70’lik oranı “Hayır” yanıtını 142 yanıt ile %30’luk oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 322 yanıt ile %70’lik oranı göz önünde bulundurularak medyada kadınların hak arayışının engellendiğini düşünmektedir.

Tablo 18. Ankete katılan bireylerin medyanın ayrıştırıcı söylemlerde bulunduğunu düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar

Medyanın ayrıştırıcı söylemlerde bulunduğunu düşünüyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	380	94	474
Evet	%80,2	%19,8	%100

Tablo 18 incelendiğinde ankete katılan bireylerin medyanın ayrıştırıcı söylemlerde bulunduğunu düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar sonucunda “Evet” yanıtını 380 yanıt ile %80,2’lik oranı “Hayır” yanıtını 94 yanıt ile %19,8’luk oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 380 yanıt ile %80,2’lik oranı ile evet yanıtını veren kişiler medyanın ayrıştırıcı söylemlerde bulunduğunu düşünmektedir.

Tablo 19. Ankete katılan bireylerin kadına şiddet haberleri ile ilgili en çok hangi kanalda karşılaşıyorsunuz sorusuna verdiği yanıtlar sonucu

Kadına şiddet haberleri ile ilgili en çok hangi kanalda karşılaşıyorsunuz										
Katılım Durumu	ATV	Beyaz TV	Fox TV	Haber Türk	Kanal D	Show TV	Star TV	TRT 1	Diğer	Toplam
Evet										
	31	26	203	5	21	78	10	19	81	474
	%6,5	%5,5	%42,8	%1,1	%4,4	%16,5	%2,1	%4	%17,1	%100

Tablo 19 incelendiğinde ankete katılan bireylerin kadına şiddet haberleri ile ilgili en çok hangi kanalda karşılaşıyorsunuz sorusuna verdiği yanıtlar sonucunda ATV kanalı 31 yanıt ile %6,5'lik orana sahiptir. Beyaz TV kanalı 26 yanıt ile %5,5'lik orana sahiptir. Fox kanalı 203 yanıt ile %42,8'lik orana sahiptir. Haber Türk kanalı 5 yanıt ile %1,1'lik orana sahiptir. Kanal D kanalı 21 yanıt ile %4,4'lük orana sahiptir. Show TV kanalı 78 yanıt ile %16,5'lik orana sahiptir. Star TV kanalı 10 yanıt ile %2,1'lik orana sahiptir. TRT 1 kanalı 19 yanıt ile %4'lük orana sahiptir. Diğer seçeneği ise 81 yanıt ile %17,1'lik orana sahiptir. Diğer seçeneği dışında ankete katılan bireylerin kadına şiddet haberleri ile ilgili en çok karşılaştığı kanal Fox TV'dir.

Tablo 20. Ankete katılan bireylerin kadına şiddet haberlerinin hangi kanaldaki haber programında üzerinde durulduğunu düşünüyorsunuz sorusuna verdiği yanıtlar

Kadına şiddet haberlerinin hangi kanalda ki haber programında üzerinde durulduğunu düşünüyorsunuz										
Katılım Durumu	ATV	Beyaz TV	Fox TV	Haber Türk	Kanal D	Show TV	Star TV	TRT 1	Diğer	Toplam
Evet										
	37	60	193	11	32	40	6	6	89	474
	%7,8	%12,7	%40,7	%2,3	%6,8	%8,4	%1,3	%1,3	%18,7	%100

Tablo 20 incelendiğinde ankete katılan bireylerin kadına şiddet haberlerinin hangi kanalda ki haber programında üzerinde durulduğunu düşünüyorsunuz sorusuna verdiği yanıtlar sonucunda ATV kanalı 37 yanıt ile %7,8 orana sahiptir. Beyaz TV

kanalı 60 yanıt ile %12,7'lik orana sahiptir. Fox kanalı 193 yanıt ile %40,7'lik orana sahiptir. Haber Türk kanalı 11 yanıt ile %2,3'lik orana sahiptir. Kanal D kanalı 32 yanıt ile %6,8'lik orana sahiptir. Show TV kanalı 40 yanıt ile %8,4'lük orana sahiptir. Star TV kanalı 6 yanıt ile %1,3'lük orana sahiptir. TRT 1 kanalı 6 yanıt ile %1,3'lük orana sahiptir. Diğer seçeneği ise 89 yanıt ile %18,7'lik orana sahiptir. Diğer seçeneği dışında ankete katılan bireylerin kadına şiddet haberleri ile ilgili en çok karşılaştığı kanal 193 yanıt %40,7'lik oran ile Fox TV'dir.

Tablo 21. Ankete katılan bireylerin basılı yayın araçlarından kadına yönelik şiddet haberlerine en sık karşılaştığınız gazete hangisidir sorusuna verdiği yanıtlar

Basılı yayın araçlarından kadına yönelik şiddet haberlerine en sık karşılaştığınız gazete hangisidir										
Katılım Durumu	Sözcü	Sabah	Hürriyet	Posta	Türkiye	Milliyet	Akşam	Takvim	Diğer	Toplam
Evet										
	159	39	115	28	7	16	4	6	100	474
	%33,5	%8,2	%24,3	%5,9	%1,5	%3,4	%0,8	%1,3	%21,1	%100

Tablo 21 incelendiğinde ankete katılan bireylerin basılı yayın araçlarından kadına yönelik şiddet haberlerine en sık karşılaştığınız gazete hangisidir sorusuna verdiği yanıtlar sonucunda Sözcü gazetesi 159 yanıt ile %33,5'lik orana sahiptir. Sabah gazetesi 39 yanıt ile %8,2'lik orana sahiptir. Hürriyet gazetesi 115 yanıt ile %24,3'lük orana sahiptir. Posta gazetesi 28 yanıt ile %5,9'luk orana sahiptir. Türkiye 7 yanıt ile %1,5'lik orana sahiptir. Milliyet gazetesi 16 yanıt ile %3,4'lük orana sahiptir. Akşam 4 yanıt ile %0,8'lik orana sahiptir. Takvim 6 yanıt ile %1,3'lük orana sahiptir. Diğer seçeneği ise 100 yanıt ile %21,1'lik orana sahiptir. Ankete katılan bireylerin kadına şiddet haberleri ile ilgili en sık karşılaştığı gazete 159 yanıt %33,5'lik oran ile Sözcü gazetesidir.

Tablo 22. Ankete katılan bireylerin basılı yayın araçlarından biri olan gazetelerin hangisinde kadına yönelik şiddet haberlerine yer verildiğini görmektesiniz sorusuna verdiği yanıtlar

Basılı yayın araçlarından biri olan gazetelerin hangisinde kadına yönelik şiddet haberlerine yer verildiğini görmektesiniz										
Katılım Durumu	Sözcü	Sabah	Hürriyet	Posta	Türkiye	Milliyet	Akşam	Takvim	Diğer	Toplam
Evet										
	152	32	69	33	19	52	3	5	109	474
	%32,1	%6,8	%14,6	%7	%4	%11	%0,6	%1,1	%22,8	%100

Tablo 22 incelendiğinde ankete katılan bireylerin basılı yayın araçlarından biri olan gazetelerin hangisinde kadına yönelik şiddet haberlerine yer verildiğini görmektesiniz sorusuna verdiği yanıtlar sonucunda Sözcü gazetesi 152 yanıt ile %32,1’lik orana sahiptir. Sabah gazetesi 32 yanıt ile %6,8’lik orana sahiptir. Hürriyet gazetesi 69 yanıt ile %14,6’lık orana sahiptir. Posta gazetesi 33 yanıt ile %7’lik orana sahiptir. Türkiye 19 yanıt ile %4’lük orana sahiptir. Milliyet gazetesi 52 yanıt ile %11’lik orana sahiptir. Akşam 3 yanıt ile %6’lık orana sahiptir. Takvim 5 yanıt ile %1,1’lik orana sahiptir. Diğer seçeneği ise 109 yanıt ile %22,8’lik orana sahiptir. Ankete katılan bireylerin basılı yayın araçlarından biri olan gazetelerin kadına yönelik şiddet haberlerine yer verildiğini düşündüğü gazete 152 yanıt %32,1’lik oran ile Sözcü gazetesidir.

Tablo 23. Ankete katılan bireylerin dinlediğiniz radyo kanallarında en sık kadına yönelik şiddeti haberlerine taşıyan radyo kanalı hangisidir sorusuna verdiği yanıtlar

Dinlediğiniz radyo kanallarında en sık kadına yönelik şiddeti haberlerine taşıyan radyo kanalı hangisidir							
Katılım Durumu	Kral FM	TRT FM	Radyo 7	Power Türk	SlowTürk	Diğer	Toplam
Evet							
	61	62	56	101	37	157	474
	%12,9	%13,1	%11,8	%21,3	%7,8	%33,1	%100

Tablo 23 incelendiğinde ankete katılan bireylerin dinlediğiniz radyo kanallarında en sık kadına yönelik şiddeti haberlerine taşıyan radyo kanalı hangisidir sorusuna verdiği yanıtlar sonucunda Kral FM radyo kanalı 61 yanıt ile %12,9'luk orana sahiptir. TRT FM radyo kanalı 62 yanıt ile %13,1'lik orana sahiptir. Radyo 7 radyo kanalı 56 yanıt ile %11,8'lik orana sahiptir. Power Türk radyo kanalı 101 yanıt ile %21,3'lük orana sahiptir. SlowTürk radyo kanalı 32 yanıt ile %6,8'lik orana sahiptir. Diğer seçeneği ise 157 yanıt ile 33,1'lik orana sahiptir. Diğer seçeneği dışında ankete katılan bireylerin dinlediği radyo kanallarından kadına yönelik şiddeti en sık haberlerine taşıyan radyo kanalı 101 yanıt ve %21,3'lük oran ile Power Türk'tür.

Tablo 24. Ankete katılan bireylerin geleneksel medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde korku uyandırıyor mu sorusuna verdiği yanıtlar

Geleneksel medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde korku uyandırıyor mu			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	395	79	474
Evet	%83,3	%16,7	%100

Tablo 24 incelendiğinde ankete katılan bireylerin geleneksel medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde korku uyandırıyor mu sorusuna verdiği yanıtlar sonucunda “Evet” yanıtını 395 yanıt ile %83,3'lük oranı “Hayır” yanıtını 79 yanıt ile %16,7'lik oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 395 yanıt ve %83,3'lük oranı göz önünde bulundurularak geleneksel medyada dinlenen ya da izlenen kadına şiddet haberleri korku uyandırmaktadır.

Tablo 25. Ankete katılan bireylerin geleneksel medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde öfke uyandırıyor mu sorusuna verdiği yanıtlar

Geleneksel medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde öfke uyandırıyor mu			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	385	89	474
Evet	%81,2	%18,8	%100

Tablo 25 incelendiğinde ankete katılan bireylerin geleneksel medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde öfke uyandırıyor mu sorusunu evet olarak yanıtlayan kişi sayısı 385 kişi oranı ise %81,2'dir. Medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde öfke uyandırıyor mu sorusunu hayır olarak yanıtlayan kişi sayısı 89 oranı ise %18,8'dir. Evet yanıtını 385 kişi oranı ise %81,2'lik oranı göz önünde bulundurularak geleneksel medyada dinlenen ya da izlenen kadına şiddet haberleri öfke uyandırmaktadır.

Tablo 26. Ankete katılan bireylerin feminizmin ne olduğunu biliyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar

Feminizmin ne olduğunu biliyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	441	33	474
Evet	%93	%7	%100

Tablo 26 incelendiğinde ankete katılan bireylerin feminizmin ne olduğunu biliyor musunuz sorusunu evet olarak yanıtlayan kişi sayısı 441 kişi oranı ise %93'dür. Feminizmin ne olduğunu biliyor musunuz sorusunu hayır olarak yanıtlayan kişi sayısı 33 oranı ise %7'dir. Ankete katılan ve evet yanıtını veren 441 kişi ve %93'lük oranı göz önünde bulundurularak feminizmin ne olduğunu katılımcılar tarafından bilinmektedir.

Tablo 27. Ankete katılan bireylerin feminizmi destekliyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar

Feminizmi destekliyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	323	151	474
Evet	%68,1	%31,9	%100

Tablo 27 incelendiğinde ankete katılan bireylerin feminizmi destekliyor musunuz sorusuna “Evet” yanıtını 323 yanıt ile %68,1’lik oranı “Hayır” yanıtını 151 yanıt ile %31,9’luk oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 323 yanıt ile %68,1’lik oranı göz önünde bulundurularak evet yanıtını veren katılımcılar tarafından feminizm desteklenmektedir.

Tablo 28. Ankete katılan bireylerin Türkiye’de feminizmin kadınların hayatta kalması için kurulan gruplar olduğunu mu düşünüyorsunuz sorusuna verdiği yanıtlar

Türkiye’de feminizmin kadınların hayatta kalması için kurulan gruplar olduğunu mu düşünüyorsunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	235	239	474
Evet	%49,6	%50,4	%100

Tablo 28 incelendiğinde ankete katılan bireylerin Türkiye’de feminizmin kadınların hayatta kalması için kurulan gruplar olduğunu mu düşünüyorsunuz sorusuna “Evet” yanıtını 235 yanıt ile %49,6’lık oranı “Hayır” yanıtını 239 yanıt ile %50,4’lük oranı gözlemlenmektedir. Hayır yanıtını 239 yanıt ile %50,4’lük oranı göz önünde bulundurularak Türkiye’de feminizmin kadınların hayatta kalması için kurulan gruplar olduğunu düşünmemektedir.

Tablo 29. Ankete katılan bireylerin feminist grupların söylemlerinin kadınlar ve erkekler arasındaki düzeni bozduğunu düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar

Feminist grupların söylemlerinin kadınlar ve erkekler arasındaki düzeni bozduğunu düşünüyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	226	248	474
Evet	%47,7	%52,3	%100

Tablo 29 incelendiğinde ankete katılan bireylerin feminist grupların söylemlerinin kadınlar ve erkekler arasındaki düzeni bozduğunu düşünüyor musunuz sorusuna “Evet” yanıtını 226 yanıt ile 226’lık oranı “Hayır” yanıtını 248 yanıt ile %52,3’lük oranı gözlemlenmektedir. Hayır yanıtını 248 yanıt ile %52,3’lük oranı göz önünde bulundurularak feminist grupların söylemlerinin kadınlar ve erkekler arasındaki düzeni bozduğunu düşünmemektedir.

Tablo 30. Ankete katılan bireylerin Türkiye’deki feminist hareketlerin kadınların bilinçlenmesine yönelik olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar

Türkiye’deki feminist hareketlerin kadınların bilinçlenmesine yönelik olduğunu düşünüyor musunuz			
Katılım Durumu	Evet	Hayır	Toplam
	331	163	474
Evet	%65,6	%34,4	%100

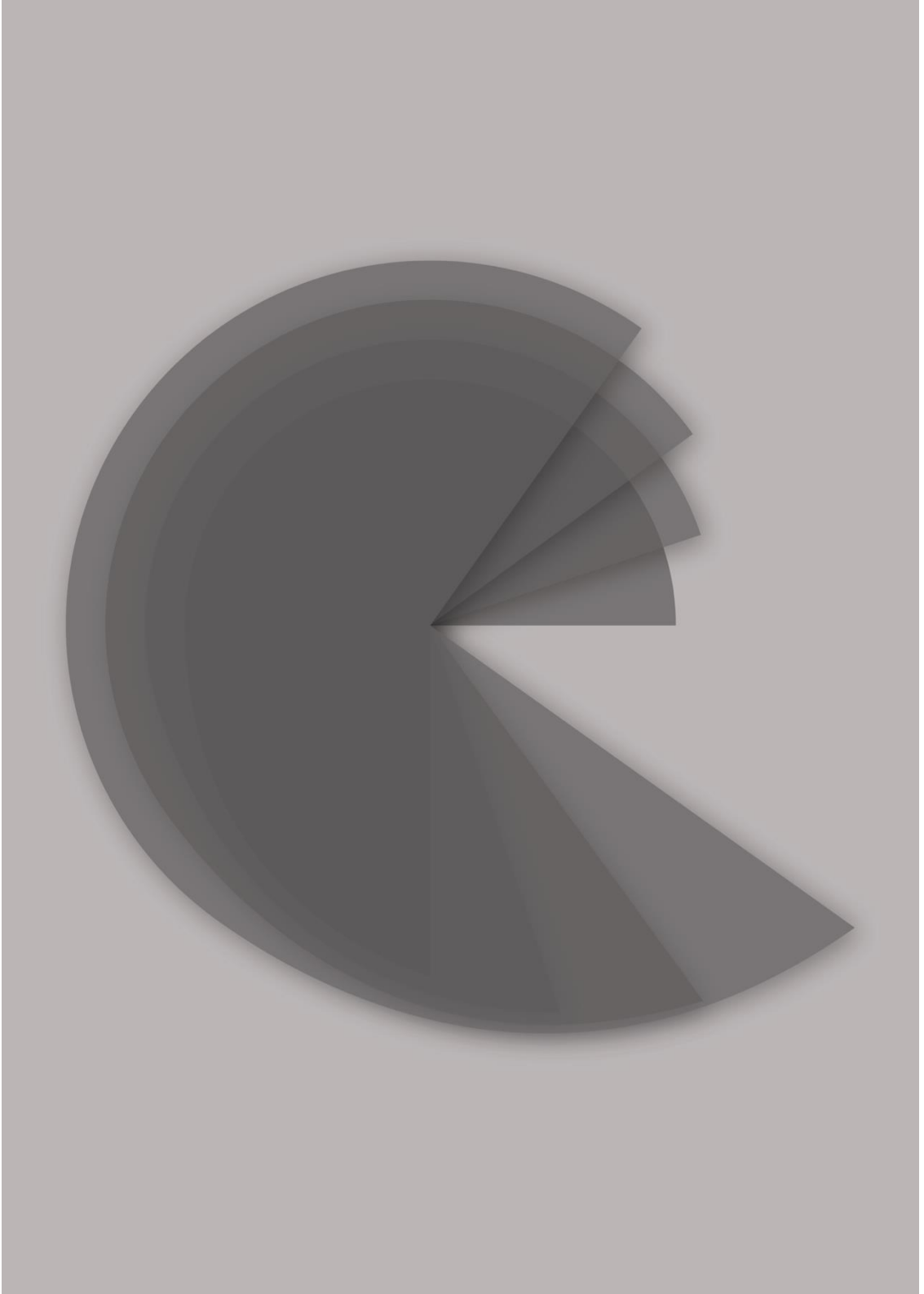
Tablo 30 incelendiğinde ankete katılan bireylerin Türkiye’deki feminist hareketlerin kadınların bilinçlenmesine yönelik olduğunu düşünüyor musunuz sorusuna “Evet” yanıtını 331 yanıt ile %65,6’lık oranı “Hayır” yanıtını 163 yanıt ile %34,4’lük oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 331 yanıt ile %65,6’lık oranı göz önünde bulundurularak evet yanıtını veren katılımcılar tarafından Türkiye’deki feminist hareketlerin kadınların bilinçlenmesine yönelik olduğunu düşünülmektedir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TÜRKİYE BASININDA KADINA ŞİDDET YANSIMALARI VE FEMİNİZM KAVRAMININ ÇÖZÜMLENMESİ: VERİ SANATI İLE FARKINDALIK TASARIMLARI

5. TÜRKİYE BASININDA KADINA ŞİDDET YANSIMALARI VE FEMİNİZM KAVRAMININ ÇÖZÜMLENMESİ: VERİ SANATI İLE FARKINDALIK

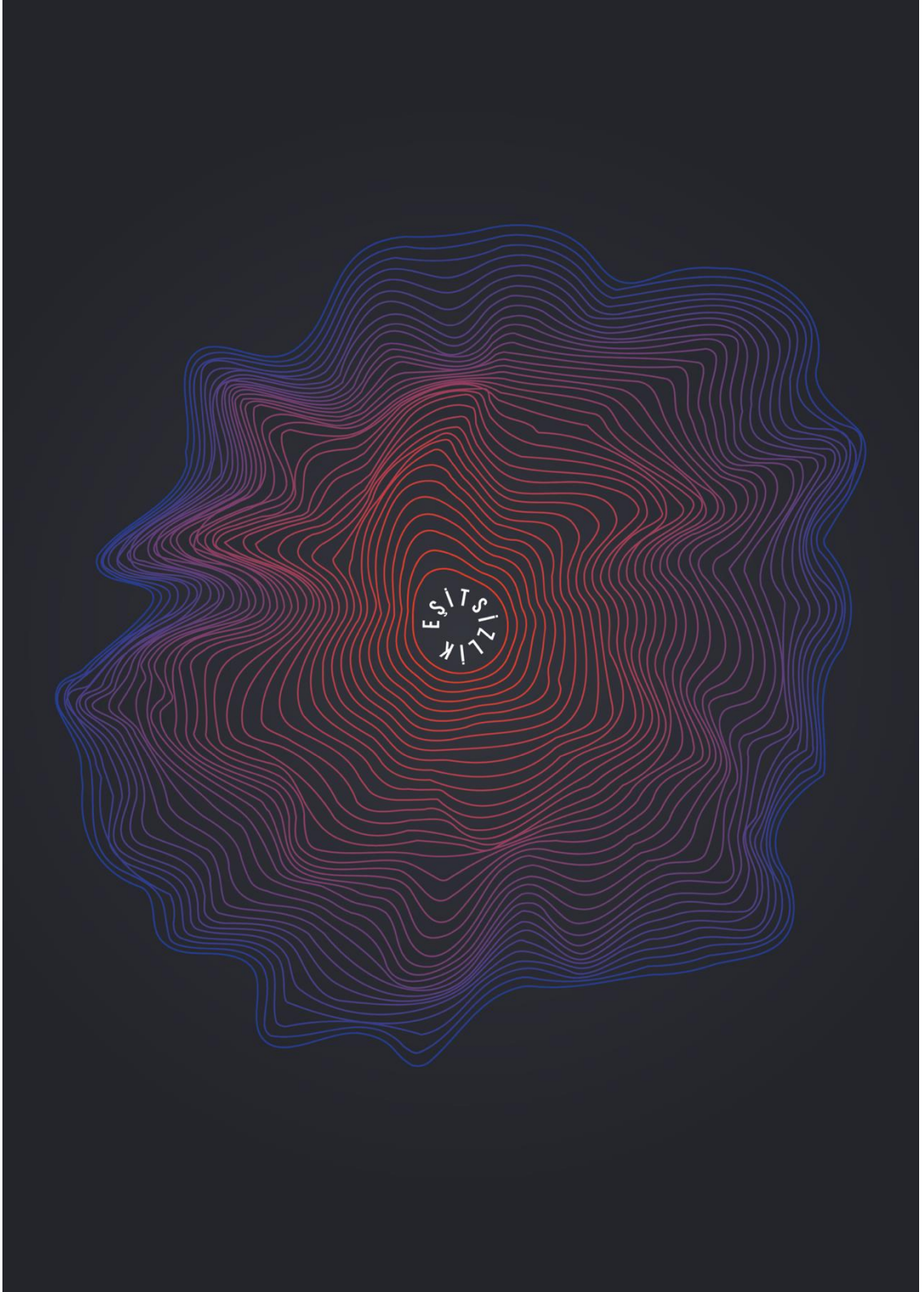
Anket verileri üzerinden şekil 12’de görselleştirme yapılan tasarım, anketin 13. sorusu olarak yer alan “Medyada kadına şiddet söylemlerinin kadınların sorumluluğuna bırakıldığını, davranış ve tutumlarına atfedildiğini düşünüyor musunuz? (Giyim tarzı, davranış biçimi, saat vb.)” sorusunun üzerinden yola çıkılmıştır. Türkiye’de ana akım medya tarafından sunulan haberlerde kadınların yaşadığı şiddet olayları, kadınların bulundukları yere, saate, ne giydiklerine ve eğer kadın hala hayatta ise söylemleri üzerinden haber yapılarak kadına yönelik şiddet meşrulaştırılmaktadır. 12’de görselleştirme yapılan tasarım, tipografi sanatı ve grafik tasarımın ve sanatı ile birleşiminden oluşmuştur. Ankete katılan bireyler medyada kadına şiddet söylemlerinin kadınların sorumluluğuna bırakıldığını, davranış ve tutumlarına atfedildiğini düşünüyor musunuz (Giyim tarzı, davranış biçimi, saat vb.) sorusuna “Evet” yanıtını 307 yanıt ile %64,8’lik oranı “Hayır” yanıtını 167 yanıt ile %32,2’lik oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 307 yanıt ile %64,8’lik oranı göz önünde bulundurularak medyada kadına şiddet söylemlerinin kadınların sorumluluğuna bırakıldığını, davranış ve tutumlarına atfedildiğini düşünmektedir. Anket verilerin sonucunda hazırlanan tasarımda medyada kadınlara yönelik sarf edilen sözler kırmızı renk ile gösterilerek farkındalık sağlamak amaçlanmıştır. Metinlerin üzerine eklenen file çorap görünümü ise medyanın kadınların giyim tarzı ile bütünleştirerek şiddeti meşrulaştırmasına yönelik bir eleştiridir. Aynı zamanda file görünümünden ortaya çıkarılan ve tüm alanı kapsayan medyanın kadın bedeni üzerinden oluşturduğu bir tel örgüdür. Bu tel örgünün arasından oluşturulan açıklıklar da bu tez çalışmasında amaçlanan farkındalıktır.

Şekil 13. Kadına Yönelik Şiddet Merdiveni

Anket verileri üzerinden Şekil 13’de görselleştirme yapılan tasarım, anketin 6. sorusu olarak yer alan “Kadına Şiddete karşı mısınız?” sorusu üzerinden yola çıkılmıştır. Kümülatif ilerleyen Şiddet sarmalında merdiven görüntüsü tasarlanarak Şiddetin başlangıcından itibaren yinelendiği ve her daim arttığına dair farkındalık sağlamak amaçlanmıştır.

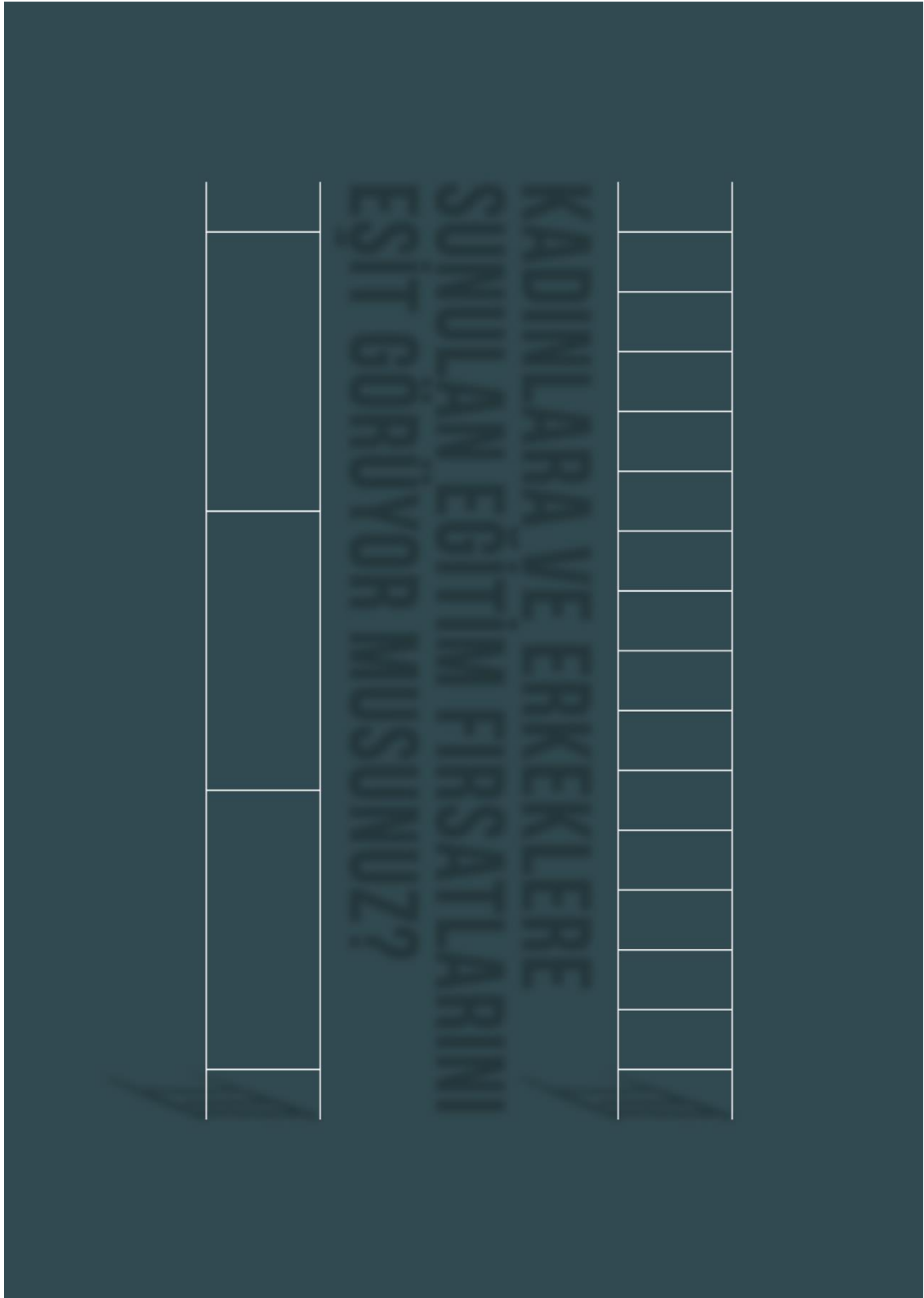

Şekil 14. Eşitsizlik Sarmalı

Anket verileri üzerinden Şekil 14’de görselleştirme yapılan tasarım, anketin 7. sorusu olarak yer alan ‘‘Kadınların ve erkeklerin arasında toplumsal alanda eşitsizlik olduğunu düşünüyor musunuz?’’ sorusuna verilen cevaplar üzerinden yola çıkılmıştır.  ağlar boyu yinelenen kadınlar ve erkekler arasındaki eşitsizlikler giderek büyüyen bir toplumsal sorunlar sarmalı halini almıştır. Bu sorunlar sarmalı bakış  ısından yola çıkılarak anket verileri görselleştirilmiştir. Toplumda renklerin cinsiyeti olmamasına karşın sürekli olarak açık renklerin kadınlara atfedilmesi koyu renklerin ise erkeklere atfedilmesinden dolayı sarmal yapısında kırmızı rengi evet yanıtını simgelemek lacivert rengi ise hayır yanıtını simgelemek için kullanılmıştır. EŞitsizlik ise tüm bireylerin hayatına nüfuz eden bir olgu olduğu için sarmalın tam ortasına yerleştirilmiştir.

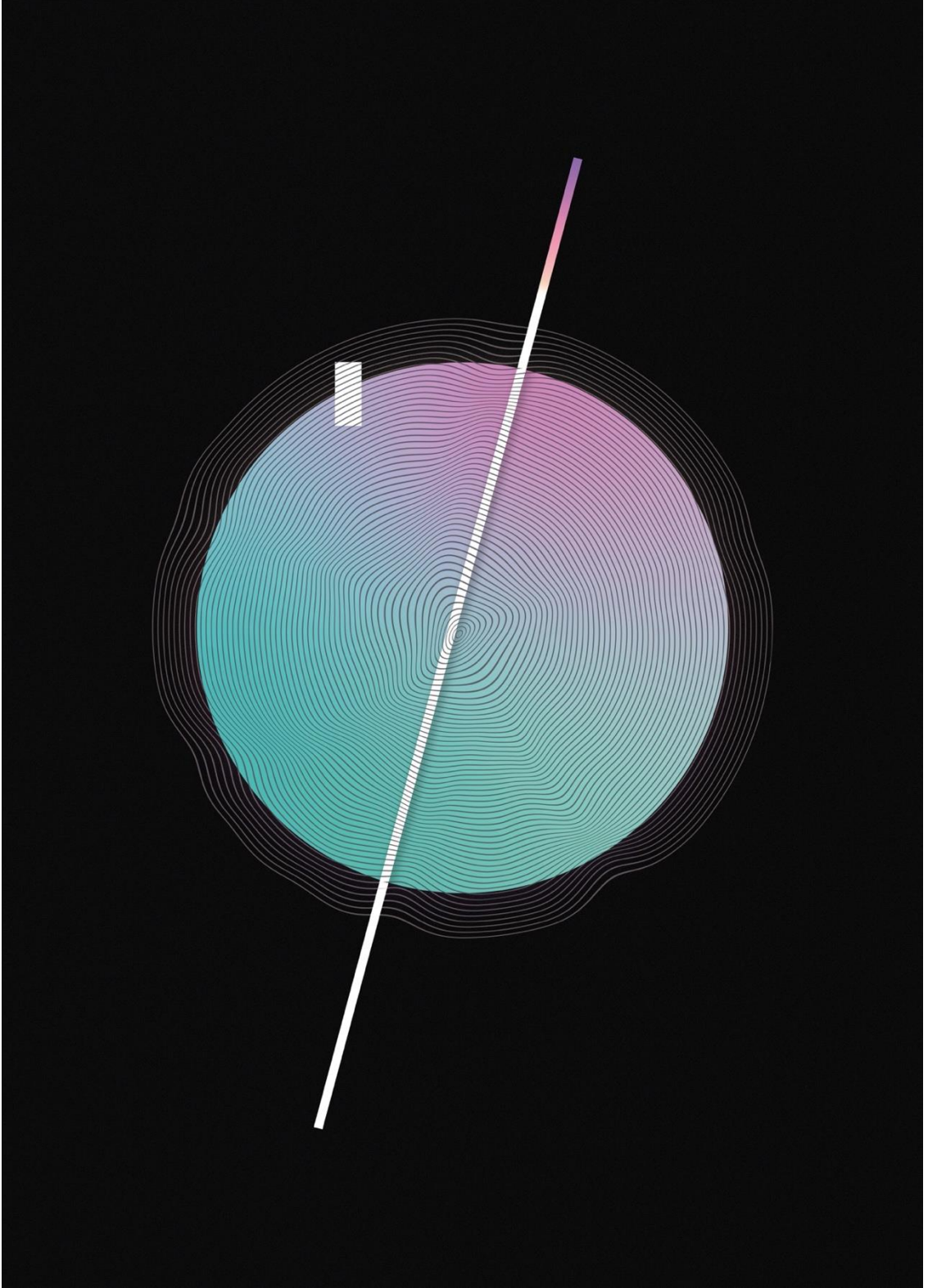

Şekil 15. Eğitim Eşitliği Gölgesinde

Anket verileri üzerinden Şekil 15’de görselleştirme yapılan tasarımı, anketin 8. sorusu olarak yer alan “Kadınlara ve erkeklere sunulan eēitim fırsatlarını eşit görüyor musunuz?” sorusu üzerinden yola çıkılmıştır. Evet yanıtını %48,9’luk oranı hayır yanıtını %51,1’lik oranı göz önünde bulundurularak hazırlanan tasarımda, hayır yanıtının  oēunluēundan yararlanılarak merdiven yapısı kullanılmıŐ ve eēitim fırsatı eŐitsizliēinin farkındalıēı saēlanmıştıř. Erkeklere sunulan eēitim fırsatları art arda sıralanırken kadınlara sunulan eēitim fırsatlarının yetersizliēi basamak sayısındaki azlık ile belirtilmiŐtır.

Şekil 16. Medyada Kadına Şiddet Yansımaları

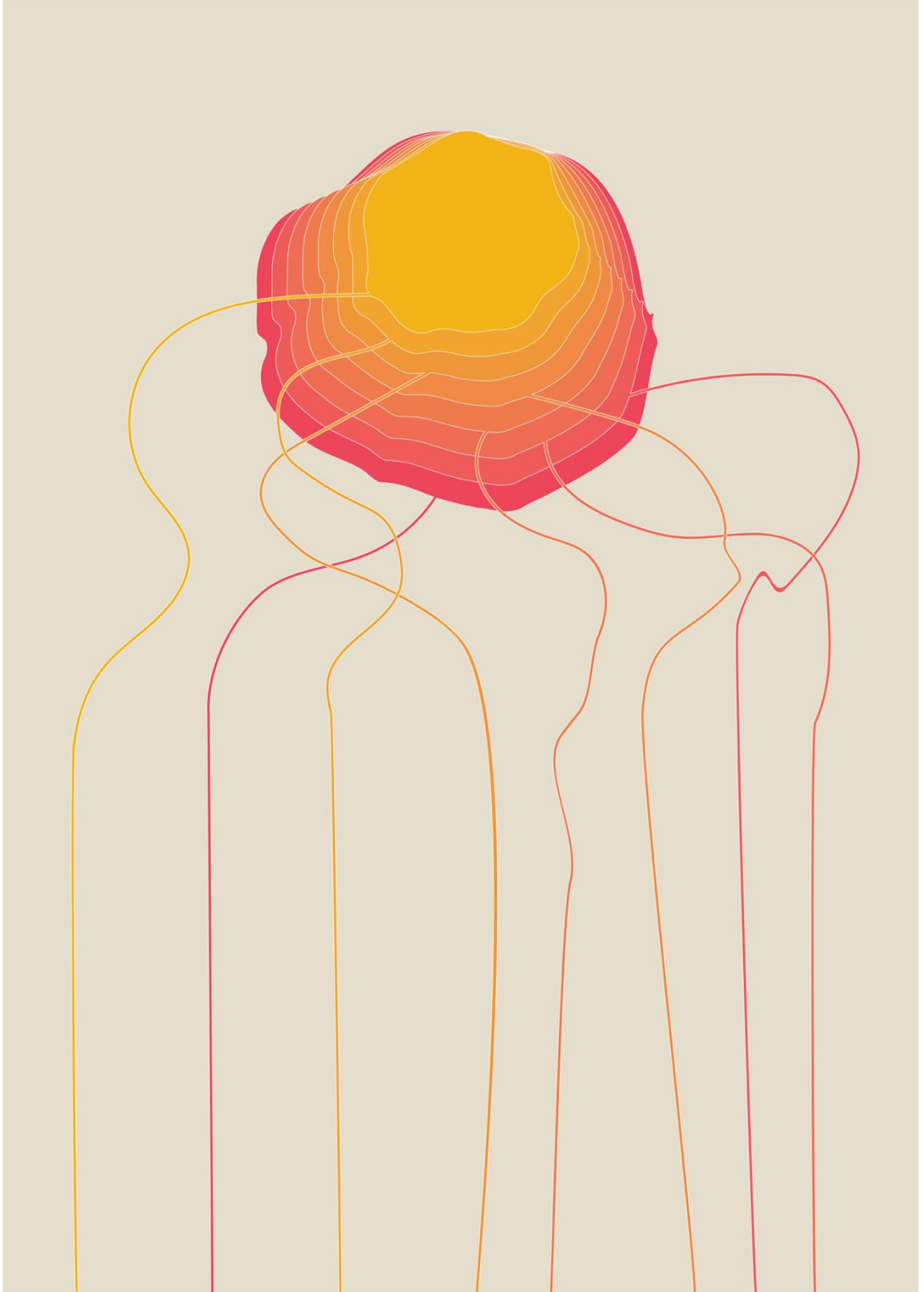
Anket verileri üzerinden şekil 16’da görselleştirme yapılan tasarım, anketin 16. sorusu olarak yer alan “Medyada kadınların hak arayışına dair sunulan haberlerde kadınların şiddete uğradığı durumlar ile karşılaştınız mı?” sorusu üzerinden yola çıkılmıştır. Evet yanıtını 411 yanıt ile %86,7’lik oranı hayır yanıtını 63 yanıt ile %13,3’lik oranı gözlemlenen tasarım hazırlanırken medyanın yinelediği kadına şiddet toplum tarafından atfedilen erkeklere mavi kadınlara ise pembe renk ayrımının yapılması için renklere atıfta bulunulmuştur. Hayır yanıtının yadsınamaz oranda fazla oluşu medyanın yinelenen şiddetini göz ardı eden bireyleri kapsayacak şekilde farkın dalıklarını sağlamak üzerine yara bandının gönderme yapılarak sembolik olarak sadeleştirilmiş tasarımda bant haline getirilmiştir.

Şekil 17. Kadına Yönelik Şiddetin İzi

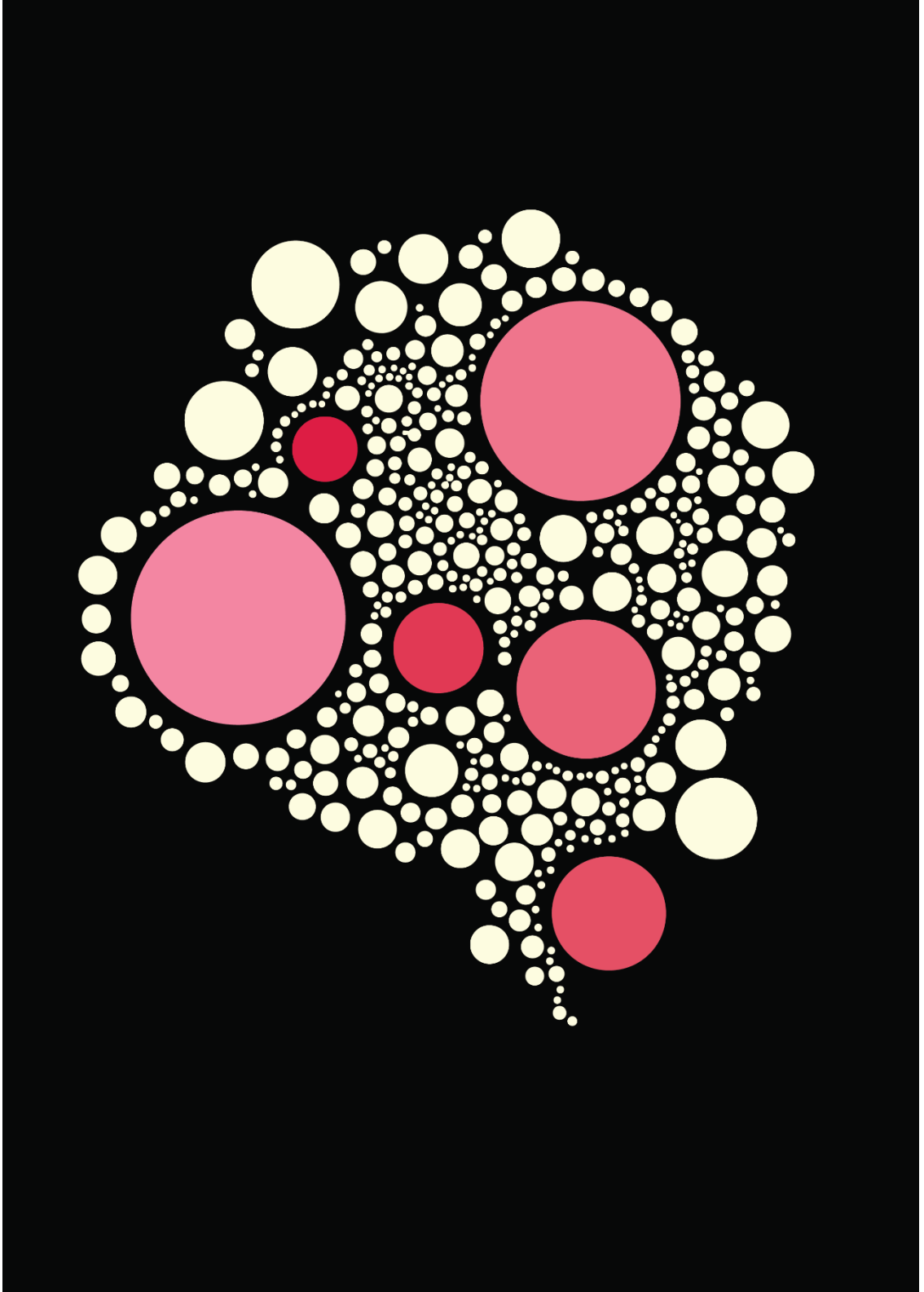
Anket verileri üzerinden şekil 17’de görselleştirme yapılan tasarım, anketin 19. sorusu olarak yer alan “Kadına şiddet haberleri ile ilgili en çok hangi kanalda karşılaşıyorsunuz?” sorusu üzerinden yola çıkılmıştır. Birçok kadının şiddet gördüğü Türkiye’de kadına yönelik şiddet verileri günden güne artmaktadır. Tez boyunca incelenmiş olan kadının yaşam serüveni günümüzde zorluklarla ve zorbalıkla karşılaşmaktadır. Bu nedenle bu tasarımda medyanın kadına şiddet haberlerinde belli çerçeveler üzerinden sunmakla birlikte tatlı haber niteliğinde lanse etmektedir. Bu tasarımda kadını kadına yönelik şiddet haberlerinin kadınları yıllarca emek vererek elleriyle inşa ettikleri hayattan şiddet nedeniyle silinen parmak izleri işlenmiştir. Paylaşılan anket verilerinin sonuçları ışığında ise kadına yönelik şiddet haberlerinin hangi kanalda sık verildiğine göre sekiz farklı kanalı temsilen sekiz farklı renk yerleştirilmiştir.

Şekil 18. Basın Yayın ve Kadına Yönelik Şiddet

Anket verileri üzerinden şekil 18’de görselleştirme yapılan tasarım, anketin 21. sorusu olarak yer alan “Basılı yayın araçlarından kadına yönelik şiddet haberlerine en sık karşılaştığınız gazete hangisidir?” sorusu üzerinden yola çıkılmıştır. Açık bir renk olan sarıdan başlayarak anket yanıtlarından elde edilen verilere göre oranlar arttıkça renk koyulaşarak ilerlemektedir. Basılı yayın araçlarından kadına yönelik şiddet haberlerinin sıklık oranına göre katmanlar dar alandan geniş alana yayılarak etki alanları görselleştirilmiştir.

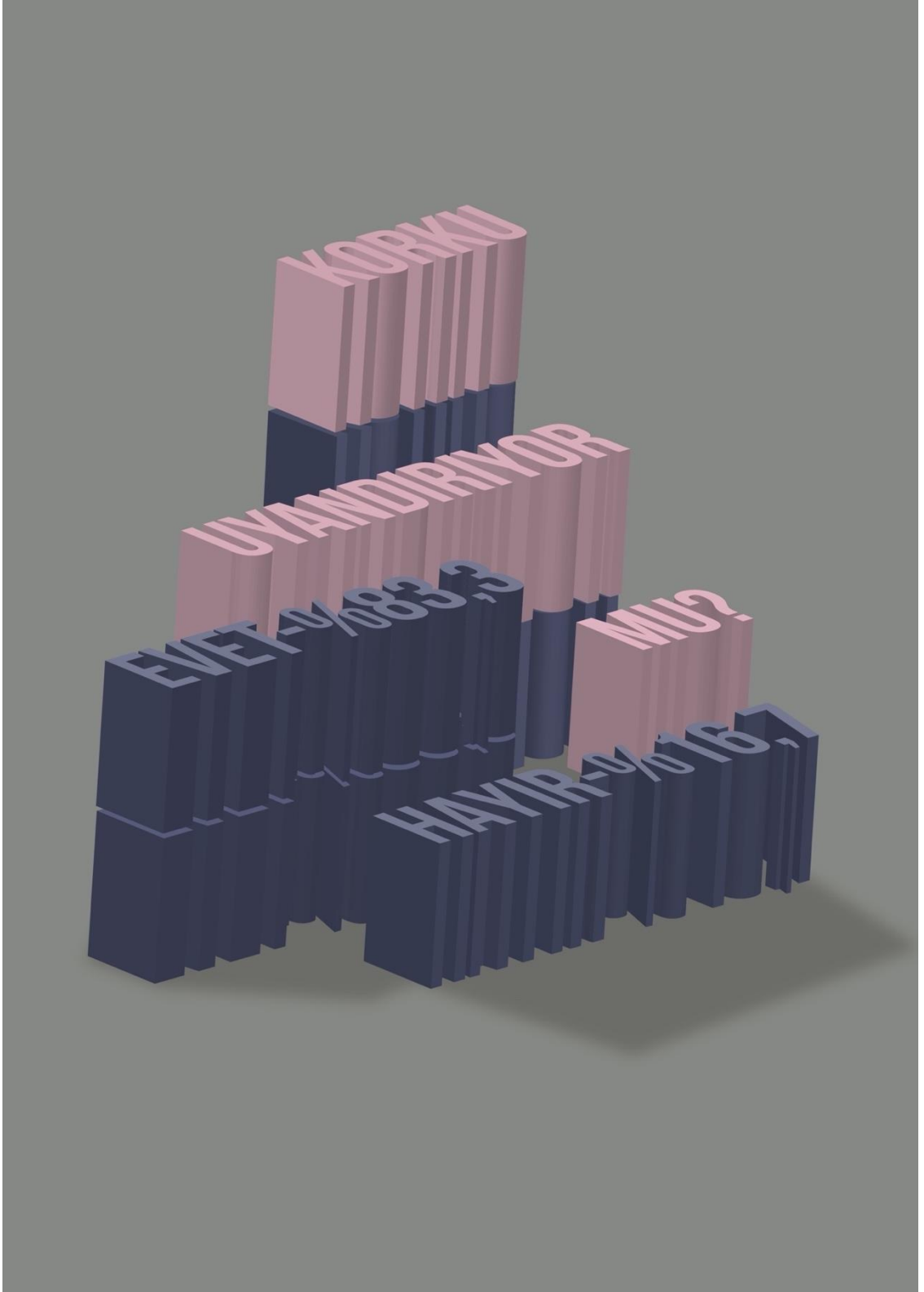
İlk katman, Akşam gazetesi 4 yanıt ile %0,8’lik orana sahiptir. İkinci katman, Takvim gazetesi 6 yanıt ile %1,3’lük orana sahiptir. Üçüncü katman, Türkiye gazetesi 7 yanıt ile %1,5’lik orana sahiptir. Dördüncü katman, Milliyet gazetesi 16 yanıt ile %3,4’lük orana sahiptir. Beşinci katman, Posta gazetesi 28 yanıt ile %5,9’luk orana sahiptir. Altıncı katman, Sabah gazetesi 39 yanıt ile %8,2’lik orana sahiptir. Yedinci katman, Hürriyet gazetesi 115 yanıt ile %24,3’lük orana sahiptir. Sekizinci katman ise Sözcü gazetesi 159 yanıt ile %33,5’lik oranı göz önünde bulundurularak tasarıma dahil edilmiştir.

Şekil 19. Kadına Yönelik Şiddetin Dinleyici Yüzü

Anket verileri üzerinden şekil 19’da görselleştirme yapılan tasarım, anketin 23. sorusu olarak yer alan “Dinlediğiniz radyo kanallarında en sık kadına yönelik şiddeti haberlerine taşıyan radyo kanalı hangisidir?” sorusu üzerinden yola çıkılmıştır. Kadına şiddetin dinleyici yüzü tasarımında, radyo düğmelerinden ilham alınarak farklı boyutlarda yuvarlaklar kullanılmıştır. Tasarımda kullanılan farklı renklerdeki yuvarlakların boyutu ankette katılan 474 kişiden elde edilen yanıtlar ışığında yapılan çözümlemenin ardından, radyo kanallarından en sık kadına yönelik şiddeti haberlerine taşıyan kanaldan başlayarak, yuvarlak ebatları sıklık ve azlığa göre büyükten küçüğe doğru olacak şekilde görselleştirilmiş. Aynı zamanda görselleştirmede yine sıklık ve azlığa göre renkler koyu tondan açık tona doğru değişmektedir.

Şekil 20. Korku

Anket verileri üzerinden şekil 20’de görselleştirme yapılan tasarım, anketin 24. sorusu olarak yer alan “Geleneksel medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde korku uyandırıyor mu?” sorusu üzerinden yola çıkılmıştır. Korku olumsuz bir hissiyat oluşu ve bireylerin içinde gelişen, dönüşen ve büyüyen bir olgu halini alma durumu, tasarımda harflerin kalın gölgeli ve sert duruşu ile bütünleştirilmiştir. Tasarımda anket yanıtları sonucunda göz ardı edilemeyecek kadar fazla orana sahip olan evet yanıtını 395 yanıt ve %83,3’lük oranı geleneksel medyada dinlenen ya da izlenen kadına şiddet haberleri, korku uyandırması, tasarıma dahil edilerek farkındalık sağlamak amaçlanmıştır.

Şekil 21. Feminizm

Anket verileri üzerinden şekil 21’de görselleştirme yapılan tasarım, anketin 26. sorusu olarak yer alan “Feminizmin ne olduğunu biliyor musunuz?” sorusu üzerinden yola çıkılmıştır. Ankete katılan ve evet yanıtını veren 441 kişi ve %93’lük oranı göz önünde bulundurularak feminizmin ne olduğu katılımcılar tarafından bilinmektedir. Bu yanıtlar ışığında ankete katılan bireylerin büyük çoğunluğu feminizm farkındalığı sağlarken feminizmin ne olduğunu biliyor musunuz sorusunu hayır olarak yanıtlayan

kişi sayısı 33 oranı ise %7'dir. Nitekim tasarımda çoğunluğun feminizmin ne olduğunu bilmesine karşın basılı medyadan okuyucuya sunulan haberler tasarımın arka planında yer almaktadır. Basılı yayın araçları feminizmi farklı perspektiflerden olumsuz olarak algılanabilecek kalıplar halinde sunmaktadır, bu nedenle bu tasarımda kullanılan f harfi medyanın olumsuz şekilde tanıtmasına karşın feminizmin önemine dikkat çekmek adına tasarıma eklenmiştir. Bu tez çalışmasına konu edilen feminizmin dünyadaki ve Türkiye'deki kadın hakları üzerine birçok başarı sağlamak ve kadınları bilinçlendirmektedir. Türkiye'de feminizm sadece kadınların yaşam mücadelesine katkı sağlamak amacı ile değil medyanın kadınların üzerinden sağladığı metalaştırma, ötekileştirme ve şiddeti meşrulaştırma gibi durumların da önüne geçilmesi için çalışmaktadır. Bu nedenle feminizm adı verilen tasarım, şekil 21'de kullanılan kadın görseli gibi belli başlı basılı medya için skandal niteliği taşıyan haberler geçmişte yer alan, tartışılan ve kadın grupları tarafından karşı çıkılmasının ardından medyada kadın bedeninin kullanımının değişmesini ve sonucunda belli kurallara tabi tutulmasını sağlamıştır. Basılı medya tarafından günün olayı veya tatlı haber niteliği ile sunulan haberlerle birleştirilen tasarım geçmişten günümüze kadınların medya mücadelesini de yansıtmaktadır.

SONUÇ

“Türkiye Basınında Kadına Şiddet Yansımaları ve Feminizm Kavramının Çözümlemesi: Veri Sanatı ile Farkındalık” adlı tez çalışmasında, kadın, sadece bir isim olarak değil bir olgu olarak incelenmiştir. Kadın olgusu, gelişen ve dönüşen dünyada, geçmişten günümüze birçok değişime şahit olmuştur. İlk uygarlıklardan başlayarak günümüz modern dünyasına kadar olan süreçte kadın olgusunu ele alan tez çalışması, kadının ev ve toplumsal alanlardaki yaşamını incelemiştir. Kadınların ilk uygarlıklardan günümüze değin kazandıkları ya da kazanmak için mücadele verdikleri hakları mercek altına alınmıştır. Dünyada modernleşmenin başlaması incelendikten sonra yüzünü Türkiye’de medya yansımalarına çeviren tez çalışması, medyanın cinsiyet rollerini nasıl pekiştirdiğini, medyanın kadın bedeni ve kadına yönelik haberlerin sunumu üzerinden yapılan şiddet ve değersizleştirmeyi geleneksel medya haberleri üzerinden incelemiştir.

Medya kültürü geliştikçe farklı görüşlere ait sesler yükselmekte aynı zamanda dışlanma korkusu artmaktadır. Medya ile birlikte tüketim ve metalaşma artmaktadır. Medya ile ters orantıya sahip olarak nitelendirilebilecek gerçeklik azalmakta, insan gücünün değeri azalmakta ve iletişim azalmaktadır. Bu ters orantı günümüzde ilerledikçe elle tutulan tüm insani duygular değerini yitirmektedir. Medya tarafından sağlanan enformasyon, şiddeti normalleştirmekte çoğu zaman şiddeti meşrulaştırmaktadır. Bu nedenle tez çalışmasında medyada kadına şiddet yansımaları incelenirken ayrıca Türkiye’de geleneksel medyada kadına şiddet haberleri günümüzde hala çözülemeyen sorunlar içinde olduğundan mercek altına alınmıştır.

Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesinde ve kadın özgürlüğünün ifadelerinin feminizm kavramına atfedilmektedir. Feminizmin daha farklı konularda kadın olgusu üzerinde durması gerekmektedir ancak Türkiye’de feminizm, kadınların hayatta kalma mücadelesi, kadına yönelik şiddet gibi insanlığa dair konuları çözmek için kurulan toplulukların kendini ifade biçimi haline gelmiştir. Bu nedenle bu tez çalışmasında feminizmin ortaya çıkışı, kadınların hayatını nasıl ne yönde değiştirdiği ve dönüştürdüğü, türleri ve dünyada sağladığı farklılıklar incelenmiştir. Feminizmi

sadece diğerk ÷lkelerin perspektifinden değıl ayrıca T÷rkiye’deki feminizmin durumu, amacı, ortaya çıkışı ve m÷cadele alanlarına yer verilmiştir. Aynı zamanda T÷rkiye İstatistik Kurumu verileri ışığında feminizmin m÷cadele alanları olarak gör÷len kadınların eğitimi, kadınların iş istihdam oranları, kadınların evlilik yaşı ve kadına yönelik şiddetin veri karşılaştırmaları yapılmıştır.

Veriler günümüzde belli başlı işlemlerden geçerek bilgi sağlayıcıları olarak kullanılmaktadır. Veriler toplumun tüm alanlarına nüfuz ettiğinden dolayı yaşam döngüsü için büyük önem taşımaktadır. Verilerin tüm hayatın içinde olması ve işlenerek bilgi sağlayıcıları haline gelmesi nedeniyle yeni bir teknolojik devrimi beraberinde getirmiştir. Bu tez çalışması veri, veri tipleri ve verinin görselleştirilmesi üzerinden veri kavramını incelemiştir. Veri ile yaşamın ayrılmaz bir bütün haline gelmesi sonucunda veriyi anlama ve veriyi günlük hayat pratiklerine dahil etme durumu zorunlu hale gelmiştir. Veri, kişinin iyi öğrendiğı bilgiyi bilgisayar ortamına aktarması sonucu oluşmaktadır. Bu bilgi bilgisayardan büyük kitlelere ulaşabilen bir sağlayıcı haline gelmektedir. Kişinin iyi bildiğı bilgiyi aktardığı bilgisayardan dünya ya aktarılan bilgilerdir. Bu aktarım sürekli olarak yinelenmektedir. Veri aktarımı anlamak ve bilgiyi açıklamak üzerine yapılan araştırmalar ışığında veri sanatı yani veri görselleştirme ortaya çıkmıştır. Veri sanatı sayesinde soğuk ve anlaşılması zor olan bilgi kolay ve anlaşılır hale gelmektedir.

T÷rkiye Basınında Kadına Şiddet Yansımaları ve Feminizm Kavramının Çöz÷mlenmesi: Veri Sanatı ile Farkındalık adlı tez çalışmasının hipotezi olarak sunulan T÷rkiye’de kadına yönelik şiddete dair kalıcı çözümler noktasında medya ve toplum söylemleri baskısı altında kalan kadınlar özgürlüklerini feminizm çatısı altında aramaktadır. Bu durum feminizmi kadın hakları savunuculuğı ve hak eşitliğı çerçevesinden en temel hak olan yaşam hakkı noktasında sınırlamaktadır. Nitekim araştırmalar neticesinde gör÷lmektedir ki kadına yönelik şiddetin sonucunda birçok kadın hayatını kaybetmektedir. Bu nedenle bu tez çalışmasında kadın olgusunun çağlar boyunca süren ve devam eden serüveni incelenirken feminizm konusu detaylandırılmış dünyadaki ve T÷rkiye’deki durumu incelenmiştir.

Tez çalışmasında yapılan incelemeler sonucunda yapılandırılmış anket çalışması hazırlanmıştır. Yapılandırılmış anket çalışması Türkiye’de yaşayan 18 yaş ve üstü kadın ve erkek bireylerin katılımına açılmış olup 30 Mayıs- 19 Nisan tarihleri arasında 20 gün boyunca bireylerin cevaplamasına açık olan ankette 474 kişinin katılımı sağlanmıştır. Anketin temel amacı Türkiye basınında kadına yönelik şiddetin farkındalığını ölçmektir. Ankette yanıtlanan soruların tümü tez çalışmasına konu edinilen kadına yönelik şiddet, feminizmin ne olduğu ve Türkiye’de hangi konumda görüldüğü, kadın erkek eşitliğinden ziyade eşit haklar üzerine hazırlanmıştır. Ankette kullanılan sorular kadınların medyada nasıl görüldüğü ya da kadınların nasıl gösterildiği üzerinde de durmaktadır.

Tez çalışmasının hipotezi olarak sunulan Türkiye’de kadına yönelik şiddete dair kalıcı çözümler noktasında medya ve toplum söylemlerinin baskısı altında kalan kadınlar özgürlüklerini feminizm çatısı altında aramaktadır varsayımı anket çalışmasında katılımcılara sorulan “Türkiye’de feminizmin kadınların hayatta kalması için kurulan gruplar olduğunu mu düşünüyorsunuz” sorusuna “Evet” yanıtını 235 yanıt ile %49,6’lık oranı “Hayır” yanıtını 239 yanıt ile %50,4’lük oranı gözlemlenmiştir. Hayır yanıtını 239 yanıt ile %50,4’lük oranı göz önünde bulundurularak Türkiye’de feminizmin kadınların hayatta kalması için kurulan gruplar olduğunu düşünmemektedir. Bu nedenle tez çalışmasının hipotez olarak sunulan soru yanıtlar ışığında feminizmin kadınların hayatta kalması için kurulan gruplar olduğunu düşünmemesine rağmen “Evet” yanıtını 235 yanıt ile %49,6’lık oranı azımsanmamalıdır.

Türkiye’de kadınların medya yansımalarına yönelik haberlerin incelenmesinin ardından hazırlanan anket sorularından bazıları derlenerek yakından incelendiğinde yanıtlarda, “Medyada kadın haberlerine yer verilirken bir değersizleştirme görüyor musunuz sorusuna” “Evet” yanıtını 347 yanıt ile %73,2’lik oranı “Hayır” yanıtını 127 yanıt ile %26,8’lik oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 347 yanıt ile %73,2’lik oranı göz önünde bulundurularak kadın haberlerine yer verilirken bir değersizleştirme yapıldığını düşünmektedir. Ankete katılan bireylerin medyanın söylemleri üzerinden

hazırlanan sorulardan bir diğeri “Medyanın ayırıştırıcı söylemlerde bulunduğunu düşünüyor musunuz sorusuna verdiği yanıtlar sonucunda “Evet” yanıtını 380 yanıt ile %80,2’lik oranı “Hayır” yanıtını 94 yanıt ile %19,8’luk oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 380 yanıt ile %80,2’lik oranı ile evet yanıtını veren kişiler medyanın ayırıştırıcı söylemlerde bulunduğunu düşünmektedir.

Türkiye’de Geleneksel Medyada Kadına Şiddet başlığı altında mercek altına alınan konudan ankete yansıtılan sorularda ise “Medyada kadınların hak arayışına dair sunulan haberlerde kadınların şiddete uğradığı durumlar ile karşılaştınız mı” sorusuna “Evet” yanıtını 411 yanıt ile %86,7’lik oranı “Hayır” yanıtını 63 yanıt ile %13,3’lik oranı göz önünde bulundurularak medyada kadınların hak arayışına dair sunulan haberlerde kadınların şiddete uğradığı durumlar ile karşılaştığını düşünmektedir. Ankete katılan bireylerin medyada kadınların hak arayışının engellendiğini gördünüz mü sorusuna verdiği yanıtlar sonucunda “Evet” yanıtını 322 yanıt ile %70’lik oranı “Hayır” yanıtını 142 yanıt ile %30’luk oranı gözlemlenmektedir. Evet yanıtını 322 yanıt ile %70’lik oranı göz önünde bulundurularak medyada kadınların hak arayışının engellendiğini düşünmektedir. Türkiye’de geleneksel medyada kadına yönelik uygulanan şiddet azımsanacak derecede değildir tez çalışmasında detaylandırılan ve anket bulgularından çıkan sonuçlar ile karşılaştırılan araştırma birçok alanda kadının adının silikleştiğini ve daha fazla farkındalığa ihtiyaç duyulduğunu kanıtlar niteliktedir.

Türkiye’de feminizmin üzerinde durduğu kadın erkek eşitliğinden ziyade eşit haklar için çalıştığı birçok alana değinilmiştir. Kadınların kazanılmış olan hakları toplumsal alana taşınmalı sözcüklerle değil eylemlerle ifade edilmelidir. Günümüzde hala devam eden ve sürekli yenilenen medya ve toplumsal olarak desteklenen bir eşitsizlik süregelmektedir. Bu eşitsizliğin farkındalığını sağlamak amaçlı hazırlanan anket sorularından “Kadınlar ve erkekler arasında toplumsal eşitsizlik olduğunu düşünüyor musunuz” sorusuna “Evet” yanıtını 366 yanıt ile %77,2’lik oranı “Hayır” yanıtının 108 yanıt ile %22,8’lik oranı gözlemlenmektedir. Bu anket sonucu ışığında görülmektedir ki tez çalışmasında konu edilen eşitsiz düzen yinelenmektedir. Türkiye’de eşit haklar ve eşit toplumsal alan haricinde kadınların en çok problem

yaşadığı alanlardan biri eşit eğitim fırsatlarıdır. Eğitim eşitliğinin farkındalığını sağlamak amaçlı hazırlanan anket sorularından “Kadınlara ve erkeklere sunulan eğitim fırsatlarını eşit görüyor musunuz” sorusuna “Evet” yanıtını 140 yanıt ile %%29,5’lik oranı “Hayır” yanıtını 334 yanıt ile %70,5’lik oranı gözlemlenmektedir. Hayır yanıtını 334 yanıt ile %70,5’lik oranı göz önünde bulundurularak kişiler kadınlara ve erkeklere sunulan iş fırsatlarını eşit görmemektedir. Günümüzde kadın hakları üzerine birçok alanda yenilikler ve düzenlemeler yapılmasına karşın tez çalışmasında detaylandırılan birden fazla konuda olduğu gibi cinsiyet eşitsizliğinden dolayı yinelenen eşitsizlik düzeni hala devam etmektedir.

Kadınların yaşadığı toplumsal ve kamusal alanda var olan ve süregelen eşitsizliğin farkındalığını sağlamak üzerine kurulan anket çalışmasından elde edilen sonuçlar ışığında veri görselleştirmesi yapılmıştır. Ankete katılım şartı 18 yaş ve üzeri iken aynı zamanda Türkiye’deki kadınların durumuna hâkim olan kişiler beklendiğinden ankete katılan bireylerin Türkiye’de yaşayan kişiler olması şartı da getirilmiştir. Anket sadece belli bireyler ile paylaşılmamış aynı zamanda Türkiye’de yaşayan, kadınların yaşamını iyi hale getirmek için bir arada bulunan kadın kuruluşları ve kadın gruplarındaki kişilerin de katılımı sağlanmıştır. Anketten elde edilen verilerin önemli kılınmasının sebebi çıkan sonuçlar ile frekans analizi yapılmasıdır. Frekans analizini sonucunda ise yüzdeler halinde bulunan anlaşılması güç ve soyut olan bilgi, veri görselleştirmesi yapılarak somut hale getirilmiştir. Frekans analizi yapılan verilerin görselleştirilmesindeki temel amaç, sadece sayılar ile anlaşılması güç olan veriyi görselleştirerek tasarımsal farklılıklar ile kadınların yaşadığı eşitsizliğin toplum tarafından farkındalığının sağlanmasıdır.

Anket verilerini görselleştirmesi yapılan tasarımlarda önemli kılan detaylar renk, boyut ve tasarlanan şekillerdir. Birbirinden bağımsız yapılan on tasarımda her kadın aynı olmadığı ve her kadının yaşadığı hayatta farklı zorluklarla karşılaştığına değinmek üzere belli bir çizgide tasarımlar yapılmamıştır. Tasarımlar, Türkiye’de kadına yönelik şiddetin önlenmesinde ve kadın özgürlüğünün medya ve kişilerin söylemlerine bırakılmasından daha önemli olduğunun farkındalığını sağlama temeli üzerine kurulmuştur.

Bu tez çalışması neticesinde görülüyor ki kadına yönelik şiddet bir sarmala dönüşmüştür. Medyanın kadın bedeni üzerinde sağladığı tiraj, kadının toplumsal alanda var olmaya çalıştığında uygulanan şiddet, kadınların kazanılmış haklarının yeteri kadar uygulanmaması veya yok sayılması gibi konular çalışmada detaylandırılırken sarmalı yinelenmemesi için var olan sorunların farkındalığı sağlanmalıdır. Nitekim yapılan anket çalışması bulguları incelendiğinde medya ve toplumsal eşitsizliğin arasına sıkışan kadının durumu örneklendirirmiştir. Bu nedenle kadına yönelik şiddetin farkındalığını sağlama amacı sadece bulgular ışığında frekans analizi yapılmamış aynı zamanda veri görselleştirmesi yapılarak sunulmuştur. Ülkemizde kadın hakları ve kadın erkek eşitliği ve kadının medya temsili üzerinden birçok eksiklik ve kuralızsızlık vardır. Bu nedenle kadın kavramını sadece bir beden olarak değil tüm yaşamını ve serüvenini kapsayan detaylı bir araştırmaya dönüştürülmüştür. Bu araştırma sadece anket ve veriler üzerinden ilerlemeyerek hem kadınları ve erkekleri bir araya getirecek ve kadınların yaşamı hakkında yeni bir perspektif kazandıracak bir veri görselleştirme ile sonuca bağlanmıştır.

Bu araştırmanın sonucunda ülkemizde kadının adının silikleşmesi, eşitsiz düzen, toplumsal ve kamusal alanda kadının var olamama durumu, kadına yönelik şiddet ve kadının metalaşması gibi konular medya tarafından desteklenmektedir. Toplumsal roller pekiştirilmektedir. Bu alanda yapılacak çalışmalar kadınların yaşam serüveni yok sayılmadan yeni perspektifler ve yeni kaynaklar ile ele alınmalıdır. Sadece medya bağlamında değil toplumsal alanda yinelenen kadına yönelik şiddet detaylandırılmalıdır. Bu tez çalışmasından çıkarılabilecek ve üzerinde çalışılması muhtemel konu önerileri ise şunlardır, 21. yüzyıl bağlamında kadın hakları ve kadının metalaşması, kadın hakları ve medyanın beden temsili, 21. yüzyıl feminizm bağlamında kadın hakları, kazanılmış haklar bağlamında Türkiye’de kadın hakları, Türkiye’de veri görselleştirmesi bağlamında kadınların yaşam hakkı.

KAYNAKÇA

Kitap

- Altındal, A. (1985). “*Türkiye’de Kadın*” (Cilt 4), Süreç Yayınları, İstanbul.
- Bilgin, B. (2001). “*İslam’da Kadının Rolü Türkiye’de Kadın*”, Konrad Adenauer Vakfı, Konrad Adenauer Vakfı Türkiye Temsilcilik, Ankara.
- Çaha, Ö. (2010). “*Sivil Kadın Türkiye’de Kadın ve Sivil Toplum*” (Cilt 2), Savaş Yayınları, Ankara.
- Donovan, J. (2014). “*Feminist Teori*” (Cilt 8), (Çev. Bora, F. Sayılan, & M. A. Gevrek,) İletişim Yayınları, İstanbul.
- Driscoll, M. (2010). *Color: The Cinderella of Data Visualization*, J. Steele, & N. Iliinsky içinde, “*Beautiful Visualization*”, O’Reilly Press, America.
- Erdönmez, I. Ç. (2019). “*İletişim Bilimleri Bağlamında Kitap Yayıncılığının Tarihsel Serüveni*”, Doğu Kitapevi Yayınları, İstanbul.
- Gaag, N. V. (2018). “*Feminizm / Dünyanın Neden Bu Kelimeye Hala İhtiyacı Var?*” (Çev.B. S.), Sel Yayınları, İstanbul.
- Gedik, H. B. (2016). “*Türkiye’de Feminizmi ve Antropoloji Yeniden Düşünmek*”. Y. İnceoğlu, & A. Kar içinde, *Kadın ve Bedeni* (Cilt 2), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Grant, R. (2019). “*Data Visualization: Charts, Maps and Interactive Graphics*”, CRC Press, Boca Raton Florida.
- Güngör, N. (2020). “*İletişim/Kuramlar ve Yaklaşımlar*”, Siyasal Yayınları, Ankara.
- Hırata, H., Laborie, F., Doare, H. L., & Senotier, D. (2015). “*Eleştirel Feminizm Sözlüğü*” (Çev. G. A. Savran), Dipnot Yayınları, Ankara.
- Intemann, K. (2016). *Feminist Standpoint*. L. Disch, & M. Hawkesworth içinde, “*The Oxford Handbook of Feminist Theory*”, Oxford University Press, America.
- Kümbetoglu, B. (2016). “*Değersizleştirme: Kadın Bedeninin Maruz Kaldığı Şiddet*”. Y. İnceoğlu, & A. Kar içinde, *Kadın ve Bedeni* (s. 47-51), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Kirk, A. (2019). “*Data Visualisation A Handbook for Data Driven Design*” (Cilt 3), Sage Press, London.

- Krum, R. (2014). “*Cool Infographics: Effective Communication with Data Visualization and Design*”, Wiley Press, America.
- Lacan, J. M. (2011). “*Lacan Sözlüğü*” (Çev. Ö. Sosyal.), Say Yayınları, İstanbul.
- Laughey, D. (2010). “*Medya Çalışmaları Teoriler ve Yaklaşımlar*”(Çev.A. Toprak.), Kalkedon Yayınları, İstanbul.
- Peng, R. D., & Matsui, E. (2015). “*The Art of Data Science A Guide for Anyone Who Works with Data*”, Leanpub Press.
- Sütçü, C. S., & Aytekin, Ç. (2018). “*Veri Bilimi*”, Paloma Yayınları, İstanbul,
- Sami, Ş. (1996). “*Kadınlar*” (Düzenleyen. İ. Doğan.), Gündoğan Yayınları, İstanbul.
- Sebetci, Ö. (2020). “*Decision Support Systems (Data Warehouse - Data Mining - Clinical KDS)*”, Hiperlink Yayınları, İstanbul.
- Sevim, A. (2005). “*Feminizm*”, İnsan Yayınları, İstanbul.
- User, İ. (2016). “*Biyoteknolojiler ve Kadın Bedeni*”, Y. Inceoğlu, & A. Kar içinde, Kadın ve Bedeni (Cilt 2). Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Ünal, F. (2015). “*Büyük Veri ve Semantik*”, Abaküs Yayınları, . İstanbul.
- Yau, N. (2013). “*Data Points: Visualization That Means Something*”, Wiley Press, America.

Süreli Yayınlar

- Ali, İ., & Fehmi, S. (2020). “Güncel Veri Görselleştirme Yazılımları ve Karşılaştırılması”, *Uluslararası Hakemli İlmi Araştırma Dergisi*, 76, 83.
- Alptekin, D. (2006). “Üçüncü Dünya Ülkelerinde Kadın Hakları Bağlamında Feminizm”, *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 0(20), 14-21.
- Altınbaş, D. (2010). “Feminist Tartışmalarda Liberal Feminizm”, *Kadın Araştırmaları Dergisi*, 0(9), 21-52.
- Aslan, Y. (2016). “Türkiye’de Feminizm Düşüncesinin İmkânı”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, *Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı*, 5-13.
- Atuk, F. G. (2021). “Kadın, Şiddet, Medya ve Temsil İlişkisini Yeniden Düşünmek: Medyada ve Medya Aracılığı ile Kadına Karşı Kadın Şiddeti”, *Aksaray İletişim Dergisi*, 3(2), 268-269.

- Bakır, K. (2015). "Emma Goldman'ın Anarşizminde Kadının Özgürleşme Trajedisi", *Artvin Çoruh Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 57-58.
- Bilgin, T., & Çamurcu, A. Y. (2008). "Çok Boyutlu Veri Görselleştirme Teknikleri", *Akademik Bilişim*(30), 108-109.
- Boyd, D. (2021). "Data, Algorithms, Fairness, Accountability", *Trt Akademi*, 6(11), 206-208.
- Cavidan, M. (1969). "İslam'a Göre Kadın", *İslam Medeniyeti Dergisi*, 2(22), 28-29.
- Demirel, S., & Yegen, C. (2015). "Tüketim, Postmodernizm ve Kapitalizm Örgüsü", *Ankara Üniversitesi İlef Dergisi*, 1(2), 119.
- Depboylu, D. (2019). "Basılı Medyada Kadın Temsili: Türkiye'de 8 Mart 2019 Örneği", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, 20-21. Başkent Üniversitesi.
- Geçer, E., & Kıymaz, E. (2019). "Kadın Hakları ve Algısının İdeolojik Örüntüsü: KADEM Örneği", *İnsan ve İnsan Bilim Kültür Sanat ve Düşünce Dergisi*, 6(20), 189.
- Güneş, H. N. (2018). "Feminist Akımlarda Aile. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*", 3(7), 147-148.
- Gürler, A., Tekerek, M., & Yılmaz, A. S. (2018). "Veri Görselleştirme ve İnfografikler", *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Mühendislik Bilimleri Dergisi*, 21(2), 133.
- Gürsoy, Y. (2019). "Feminist Edebiyat Eleştirisi Bağlamında Aleksandra Kollontay'ın Vasilisa Malığına Romanı", *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (15), 409.
- Kanadoğlu, O. K. (2021). "Feminizm ve Kadın Hakları", *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(18), 141-169.
- Konan, B. (2011). "Türk Kadınının Siyasi Hakları Kazanma Süreci", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*(60), 157-174.
- Kumova, E. (2013). "Yazılı Basın Haberciliğinde Toplumsal Cinsiyetin 'Beden'sel Temsili", *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü*, 62-63.
- Oğuz, H. (2019). "Siyahi mücadele Bağlamında Angela Davis'in Hayatı ve Kuramı Arasındaki Bağ", Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 17-19.

- Oğuz, S. (2018). “Kişisel Verilerin Korunması Hukukunda Genel İlkeler”, *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 13(2), 128.
- Özkan, S. (2019). “Klasik Anarşizm’den Queer’e: Emma Goldman’ın Feminizm Anlayışına Dair Bir İnceleme”, *Yeditepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(2).
- Özkök, Ö. (2019). “Sosyal Medyada Sanal Kimlikler; Sosyal Medya Fenomenlerinin Benlik Sunumları Üzerine Bir Araştırma”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, T.C. İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Taş, G. (2016). “Feminizm Üzerine Genel Bir Değerlendirme Kavramsal Analizleri Tarihsel Süreçleri ve Dönüşümleri”, *Akademik Hassasiyetler Dergisi*, 3(5), 171-172.
- Tokdoğan, N. (2013). “Hak Haberciliğinde Temel Bir Uğrak: Kadın Odaklı Habercilik ve Jinha Örneği”, *Mülkiye Dergisi*, 3(37), 18.
- Turak, R. (2015). “2000-2010 Arası Medyada Kadın Cinayetleri ve Din İlişkisi: Hürriyet ve Zaman Gazeteleri Örneği”, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, T.C. Uludağ Üniversitesi.
- Uçak, O. (2020). “Medyada Kadın Haberleri Üzerinden Kadının Temsili”, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(4), 162-163.
- Vural, S. (2017). “Durağan Bilgi Grafiklerinde Veri Görselleştirme Yaklaşımları”, *Uluslararası Cumhuriyet Sanat Günleri*, s. 217.
- Wissmann, R. M. (2021). “Büyük Verinin Kötü Bir Kelime Olmadığı Mekan”. *Chip*(3), 28-29.
- Wittig, M. (2009). “Kadın Doğulmaz” , *Cogito*(58), 193-194.
- Yıldırım, S. (2019). “Feminist Çalışmalarda Kadın Deneyimlerinin Önemi: Simone de Beauvoir Örneği”, *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(7), 149.
- Yılmaz , E., & Ören, B. (2021). “Kadına Yönelik Şiddet ve Kadın Cinayetlerinin Medyada Yansıması”, *Atatürk Üniversitesi Kadın Araştırmaları Dergisi*, 1(3), 46-53.

İnternet Kaynağı

- Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. (2016). “*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı*”. (Uluslararası Pirreis Kültür Ajansı) Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı: <http://www.aile.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/dagitimda-olan-yayinlar/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-planı-2016-2020-icin-tiklayiniz.pdf>. E.T 21.01.2022
- Cumhuriyet Gazetesi. (2022). “*Türkiye’de Kadın Mücadelesini Başlatan Duygu Asena 76 Yaşında*”. Cumhuriyet: <https://www.cumhuriyet.com.tr/galeri/turkiyede-kadin-mucadelesini-baslatan-duygu-asena-76-yasinda-1926969>. E.T. 26.04.2022
- Hürriyet Kelebek. (2022). “*Will Smith’in Oscar Törenindeki Tokat Skandalının Cezası Belli Oldu*”. Hürriyet Kelebek: <https://www.hurriyet.com.tr/kelebek/magazin/will-smithin-oscar-torenindeki-tokat-skandalinin-cezasi-belli-oldu-42039796>. E.T. 20.04.2022
- Lee, B. (2022). *Oscars 2022: Coda Triumphs While Will Smith Attacks Chris Rock Onstage*. The Guardian: <https://www.theguardian.com/film/2022/mar/28/oscars-coda-best-picture-will-smith-chris-rock-slap>. E.T. 20.04.2022
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2021). “*Dünya Nüfus Günü*”, Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Dunya-Nufus-Gunu-2021-37250>. E.T. 14.01.2022
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2021). “*Evlenme ve Boşanma İstatistikleri*”, Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Evlenme-ve-Bosanma-Istatistikleri-2020-37211>. E.T. 14.01.2022
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2021). “*İstatistiklerle Kadın*”, (T. İ. Kurumu, Prodüktör) Türkiye İstatistik Kurumu: <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2020-37221>. E.T. 14.01.2022

Diğer Yayınlar

- Artan, T. (2010). “*Sosyal Hizmet Kuramları*”, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul.
- Karal, D., & Aydemir, E. (2012). “*Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet*”, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu, 2. Kadına Yönelik Şiddetin Boyutları, Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Sosyal Araştırmalar Merkezi, Usak Rapor NO: 12-01, Ankara.
- Saygılığıl Gündüz, F. D. (2021). “*Toplumsal Cinsiyet Tartışmaları*”, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, İstanbul.

EKLER

Ek-1: Anket Soruları

Sedef YORGUN Anket Çalışması

Beykent Üniversitesi İletişim ve Tasarım Anasanat Dalı İletişim Sanatları ve Tasarım bölümü Tezli Yüksek Lisans öğrencisiyim. "Türkiye Basınında Kadına Şiddet Yansımaları ve Feminizm Kavramının Çözümlemesi: Veri Sanatı ile Farkındalık" adlı tez çalışmamda kullanmak üzere hazırlanmış olan anket sorularından elde edilen veriler ışığında veri sanatı oluşturulacaktır. Çalışmanın amacı Türkiye’de kadına şiddet ve medya temelinde ki kadına yönelik sorunları ölçmek ve var olan sorunların farkındalığını arttırmaktır. Anket 18 yaş üstü kadın ve erkeklerin katılımına açık olacaktır.

Sedef YORGUN

Katılımınız için teşekkür ederim.

1. Cinsiyetiniz?

- A) Kadın
- B) Erkek

2. Yaşınız?

- A) 18-24
- B) 25-34
- C) 35-44
- D) 45-55
- E) 56-64
- F) 65 yaş ve üzeri

3. Eğitim durumunuz?

- A) İlkokul
- B) Lise
- C) Üniversite
- D) Yüksek Öğrenim

4. Türkiye'nin hangi bölgesinde yaşamaktasınız?

- A) Akdeniz Bölgesi
- B) Doğu Anadolu Bölgesi
- C) Ege Bölgesi
- D) Güneydoğu Anadolu Bölgesi
- E) İç Anadolu Bölgesi
- F) Karadeniz Bölgesi
- G) Marmara Bölgesi

5. Medeni Durumunuz Nedir?

- A) Evet
- B) Hayır

6. Kadına şiddete karşı mısınız?

- A) Evet
- B) Hayır

7. Kadınların ve erkeklerin arasında eşitsizlik olduğunu düşünüyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır

8. Kadınlara ve erkeklere sunulan eğitim fırsatlarını eşit görüyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır

9. Kadınlara ve erkeklere sunulan iş fırsatlarını eşit buluyor musunuz?

- C) Evet
- D) Hayır

10. Medyada kadına karşı uygulanan şiddet haberleriyle karşılaştınız mı?

- E) Evet
- F) Hayır

11. Gazetelerde kadına şiddet haberlerine sık sık yer verildiğini düşünüyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır

12. Gazetelerin kadına şiddet haberlerine daha az yer verdiğini düşünüyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır

13. Medyada kadına şiddet söylemlerinin kadınların sorumluluğuna bırakıldığını, davranış ve tutumlarına atfedildiğini düşünüyor musunuz? (Giyim tarzı, davranış biçimi, saat vb.)

A)Evet

B)Hayır

14. Medyada kadın haklarına dair haberler görüyor musunuz?

A)Evet

B) Hayır

15. Medyada kadın haberlerine yer verilirken bir değersizleştirme görüyor musunuz?

A)Evet

B) Hayır

16. Medyada kadınların hak arayışına dair sunulan haberlerde kadınların şiddete uğradığı durumlar ile karşılaştınız mı?

A) Evet

B) Hayır

17. Medyada kadınların hak arayışının engellendiğini gördünüz mü?

A) Evet

B) Hayır

18. Medyanın ayırıştırıcı söylemlerde bulunduğunu düşünüyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır

19. Kadına şiddet haberleri ile ilgili en çok hangi kanalda karşılaşıyorsunuz?

- A) Atv
- B) Beyaz TV
- C) Fox
- D) HaberTürk
- E) Kanal D
- F) Show TV
- G) Star TV
- H) TRT 1
- İ) Diğer

20. Kadına şiddet haberlerinin hangi kanalda ki haber programında üzerinde durulduğunu düşünüyorsunuz?

- A) Atv
- B) Beyaz TV
- C) Fox
- D) HaberTürk
- E) Kanal D
- F) Show TV
- G) Star TV
- H) TRT 1
- İ) Diğer

21. Basılı yayın araçlarından kadına yönelik şiddet haberlerine en sık karşılaştığınız gazete hangisidir?

- A) Sözcü
- B) Sabah
- C) Hürriyet
- D) Posta
- E) Türkiye
- F) Milliyet
- G) Akşam
- H) Takvim
- İ) Diğer

22. Basılı yayın araçlarından biri olan gazetelerin hangisinde kadına yönelik şiddet haberlerine yer verildiğini görmektesiniz?

- A) Sözcü
- B) Sabah
- C) Hürriyet
- D) Posta
- E) Türkiye
- F) Milliyet
- G) Akşam
- H) Takvim
- İ) Diğer

23. Dinlediğiniz radyo kanallarında en sık kadına yönelik şiddeti haberlerine taşıyan radyo kanalı hangisidir?

- A) Kral FM
- B) TRT FM
- C) Radyo 7
- D) Power Türk
- E) SlowTürk
- F) Diğer

24. Geleneksel medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde korku uyandırıyor mu?

- A) Evet
- B) Hayır

25. Geleneksel medyada dinlediğiniz ya da izlediğiniz kadına şiddet haberleri sizde öfke uyandırıyor?

- A) Evet
- B) Hayır

26. Feminizmin ne olduğunu biliyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır

27. Feminizmi destekliyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır

28. Türkiye’de feminizmin kadınların hayatta kalması için kurulan gruplar olduğunu mu düşünüyorsunuz?

- A) Evet
- B) Hayır

29. Feminist grupların söylemlerinin kadınlar ve erkekler arasındaki düzeni bozduğunu düşünüyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır

30. Türkiye’deki feminist hareketlerin kadınların bilinçlenmesine yönelik olduğunu düşünüyor musunuz?

- A) Evet
- B) Hayır

- Bu çalışma Google anketler üzerinden yapılmıştır.
- Anket çalışması 20 gün boyunca 18 yaş ve üzeri kadın ve erkek bireylerin katılımına açık halde tutulmuştur.
- Ankete 474 kişinin katılımı sağlanmıştır.

Ek-2: Anket Soruları Etik Kurul Onayı

ETİK KURUL ONAYI

“Türkiye Basınında Kadına Şiddet Yansımaları ve Feminizm Kavramının Çözümlemesi: Veri Sanatı ile Farkındalık” başlıklı yüksek lisans tezi için Beykent Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler İçin Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu’ndan 28.03.2022 tarih ve 197 sayı ile izin alınmıştır. Yükseköğretim Kurulu tarafından 19.01.2021 tarihli *“Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge”* ile bildirilen 6689 Sayılı Kişisel Verileri Koruma Kanunu kapsamında gizlenmiştir.

